

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ANADOLU LİSESİ SINAVLARI'NA İZMİR İLİNDEN
KATILAN ÖĞRENCİLERİN BAŞARILARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

HAZIRLAYAN
HALİDE EDİP AVCI

DANIŞMAN
Yard. Doç. Dr. HALİM AKGÖL

İZMİR - 1997

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir İlinden Katılan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörler” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../ 1997

Halide Edip AVCI

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 28./04./1997 tarih ve ...8. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 9.... maddesine göre Eğitim Programları Anabilim / Anasanat Dalı Yüksek Lisans / Doktora Öğrencisi Halide Edip Avcı'ın Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir İlinden Katılan Öğreticilerin Başarılarını Etkileyen Faktörler konulu tezi incelenmiş ve aday 2./06./1997 tarihinde saat 9.35.'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 30... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin Başarılı olduğuna oy birliği ile karar verildi.

K. Auzgür
BAŞKAN
Komite ÜN AŞIKBÖZ

ÜYE
Y. Doç. Dr. Halim Akgül
Akgül

ÜYE
Y. Doç. Dr. Gülnur Tanrıöğen
G. Tanrıöğen

ÖZET

Bilim teknik ve sanattaki hızla ilerlemeler ve ülkeler arasında hızla artan ilişkiler, daha iyi eğitim, yabancı dil ve üniversitede öğrenim görme ihtiyacına yol açmış, her yıl yüzbinlerce insan, daha nitelikli bir eğitim veren okulların sınavlarına girmek suretiyle toplumsal bir yarışa değişik koşullar altında katılmışlardır.

Daha nitelikli bir eğitim için tercih edilen okullardan biri de Anadolu Liseleri'dir. Anadolu Liseleri merkezi seçme sınavı ile en başarılı öğrencileri seçmeye çalışmakta, başvuran öğrencilerin ancak % 11'i başarılı olabilmektedir. Sınırlı sayıda öğrencinin alınması, sınavda başarılı olabilmek için öğretmen, veli ve öğrencilerin çeşitli arayışlar içerisine girmelerine neden olmuştur.

Bu araştırma da Anadolu Lisesi Sınavları'na İzmir İli'nden Katılan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörleri tesbit etmeyi amaçlamaktadır.

Tarama modelindeki bu araştırma verileri, araştırmacının kendisi tarafından geliştirilmiş, 91 maddeden oluşan likert tipi bir ölçekle, 1995-1996 öğretim yılında İzmir İli'ndeki 15 Anadolu Lisesi'nin Hazırlık Sınıfında okumakta olan ve sınavlara İzmir İli'nden katılarak başarılı olmuş 500 öğrenciden elde edilmiştir.

Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .9205'tir. Veriler aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde frekansı halinde tablolaştırılmıştır.

SPSS Analizi sonucunda 8 faktör ortaya çıkmıştır:

- 1-Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
- 2-İlkokul Öğretmeni
- 3-Dershane ve ilkokuldaki ortam
- 4-İçsel Motivasyon
- 5-Psikolojik Faktör
- 6-İçsel Motivasyon ve Olanaklar
- 7-Ev Ortamı ve Ödevler
- 8-Dışsal Motivasyon

Örnekleme giren öğrencilerin bu faktör gruplarının Anadolu Lisesi Sınavları'ndaki başarılarını etkilemelerine katılma dereceleri, cinsiyet, mezun olunan ilkokul türü, giriş puanı, tercih sırası, mezuniyet derecesi, ebeveynin eğitim ve gelir durumları, öğrencinin devam ettiği kursun türü, giriş listesinin türüne göre Varyans Analizi ve F testi ile incelenmiş, anlamlı farklılıkların kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır.

Bulgular:

Araştırmamızdaki öğrenciler;

1.Cinsiyetlerine göre "Dershane ve İlkokuldaki ortam", "Çalışma Stratejisi", "Psikolojik Faktör", "Dışsal Motivasyon.

2.Mezun Oldukları İlkokul Türüne göre "Dershane ve İlkokuldaki Ortam", "Çalışma Stratejisi", "Aile Ortamı ve Ev Ödevleri".

3.Kazandıkları Anadolu Lisesinin Bulunduğu Yere göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "İlkokul Öğretmeni", "Dershane ve İlkokuldaki Ortam", "Çalışma Stratejisi", "Ev Ortamı ve Ödevler", "Dışsal Motivasyon".

4.Giriş Puanına göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dershane ve İlkokuldaki Ortam", "İçsel Motivasyon", "Dışsal Motivasyon".

5.Tercih Sırasına göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dershane ve İlkokuldaki Ortam".

6.Annenin ve Babanın Öğrenim Durumuna göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dışsal Motivasyon".

7.Annenin Mesleğine göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dershane ve İlkokuldaki Ortam", "Dışsal Motivasyon".

8.Babanın Mesleğine göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dışsal Motivasyon".

9.Ailenin Aylık Gelirine göre "Dershanedeki öğretim hizmetleri", "Dershane ve İlkokuldaki Ortam", "Dışsal Motivasyon".

10.Kursa Başlama Zamanına göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri".

11.Kurs Türüne göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "Dışsal Motivasyon".

12.Giriş Listesinin Türüne göre, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "İçsel Motivasyon" faktörlerine anlamlı derecede farklı yanıtlar vermişlerdir.

ABSTRACT

There have been many remarkable, rapid developments in science, technology, art and relations between countries have increased. So, there have been a need for better education, foreign language learning, and studying at a college. Each year thousands of students enter the examinations of schools which give effective education. Among these, the most preferred ones are Anatolian High Schools. But only 11 % of the students who enter these examinations can be successful.

The purpose of this research is to find factors affecting students' success who enter Anatolian High School Examinations in İzmir

In this research, data have been developed by the researcher herself and likert criteria have been used which included ninety-one items. These data have been taken from fifteen Anatolian High school prep. classes in 1995-1996 academic year in İzmir. Five hundred students were used. The alpha reliability coefficient of this survey is .9205.

The data are shown on the table as arithmetical average standard deviation and percentage frequency. As a result of the factor are:

1. Education in courses.
2. Primary school teacher
3. Atmosphere of the course and the school.
4. Internal motivation
5. Psychological factors
6. Internal motivation
7. Home atmosphere and homework
8. External motivation

Diagnosis:

In this survey's students;

1. According to Sex "Atmosphere in Course and the School", "Work Strategy", "Psychological Factors", "External Motivation".

2. According to the School They Graduated from, "Atmosphere of the Course and the Primary Schools", "Work Strategy", "Home Atmosphere and Homework. "

3. According to the Environment of Anatolian High School", "Education Service in Courses", "The Primary School Teacher", "Work Strategy", "Home Atmosphere and Homework", "External Motivation. "

4. According to Grade in Examination, "Education Service in Courses", "Atmosphere in Courses and in Primary School", "Internal Motivation", "External Motivation".

5. According to Preference List, "Education Service in Courses", "External Motivation".

6. According to Parent Education, "Education Service in Courses", "External Motivation".

7. According to Mother's Job, "Education Service in Courses", "Atmosphere in Courses and in Primary School", "External Motivation. "

8. According to Father's Job, "Education Service in Courses", "External Motivation. "

9. According to Family Income, "Education Service in Courses", "Atmosphere in Courses and in Primary School", "External Motivation".

10. According to Course Time, "Education Service in Course", "External Motivation".

11. According to Kind of Course, "Education Service in Course", "External Motivation. "

12. According to Entrance Grade List, they have given different Answers to "Education Service in Course" and "Internal Motivation. "

ÖNSÖZ

Bu araştırma "Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir İlinden Katılan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörleri" tesbit etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın, başarıyı etkileyen faktörlerle ilgili araştırma yapan okul, dersane gibi kurumlara yararlı olacağı umulmaktadır.

Araştırmanın her aşamasında değerli katkılarından dolayı Sayın Yrd.Doç.Dr.Halim Akgöl'e, sorularına içtenlikle yanıt veren ve uyarıcı katkılarıyla yeni düşünceler oluşturmama yardımcı olan Sayın Yrd.Doç.Dr.Şüheda Özben'e, Sayın Yrd.Doç.Dr.Melahat Köktürk Suvarlı'ya ve tüm Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyelerine çok teşekkür ederim.

Ayrıca verilerin toplanmasında yardımcı olan tüm Anadolu Lisesi Müdürlerine, öğretmenlerine ve öğrencilerine, verilerin değerlendiren Ege Üniversitesi Bilgisayar Merkezi çalışanlarına, verilerin analizini yapan Sayın Araş.Gör.İbrahim Övgün'e ve yazımında emeği geçen Sayın Nuray Ergin ve Sayın Vildan Güler'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	XII
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
NİÇİN ANADOLU LİSELERİ?.....	4
BAŞARI NEDİR?.....	11
Başarılı-Başarısız Öğrenciler.....	14
BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	17
Etkili Okullar.....	29
Etkili Bir Okul Olarak Dershaneler.....	30
PROBLEM.....	37
Alt Problemler.....	37
Araştırmanın Önemi.....	37
Sayıtlılar.....	37
Sınırlılıklar.....	38
Tanımlar.....	38
Kısaltmalar.....	39
BÖLÜM II.....	40
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE YAYINLAR.....	40
Yurt Dışında Yapılan Araştırma ve Yayınlar.....	40
Yurt İçinde Yapılan Araştırma ve Yayınlar.....	44

BÖLÜM III.....	54
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	54
Araştırma Modeli.....	54
Evren ve Örneklem.....	54
Veri Toplama Aracı.....	55
BÖLÜM IV.....	62
BULGULAR VE YORUM.....	62
Öğrencilerin Kişisel Özellikleri.....	62
Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri.....	70
Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	70
Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	72
Kazandıkları Anadolu Lisesinin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	70
Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	76
Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	79
Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	81
Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	83
Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	84
Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	87
Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	89
Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	91

Kurs Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	92
Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?.....	93
BÖLÜM V.....	95
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	95
Sonuç.....	95
Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular.....	96
Öğrencilerin Faktör Gruplarına Verdikleri Cevaplar.....	98
Öneriler.....	106
KAYNAKÇA.....	108
EKLER LİSTESİ.....	121

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No
1. Bornova Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yıllara Göre Başarı Durumu..	6
2. Anadolu Lisesi Özel Türk ve Yabancı Okullara Giren ve Kazanan Öğrenci Sayıları.....	8
3. 1987-1996 Yılları Arasında Anadolu Liseleri Sınavına Başvuran ve Kazanan Aday Sayıları (Türkiye Geneli).....	8
4. Başarılı ve Başarısız Öğrenci Özellikleri.....	15
5. İzmir'deki Başlıca İlkokullar ve Anadolu Liselerine Gönderdikleri Öğrenci Sayıları.....	28
6. Dershane ve İlkokulların Özellikleri.....	31
7. Türkiye'de Bölgelere Göre Okullaşma Oranları (%).....	34
8. 1986-1996 Öğretim Yıllarına Göre İzmir İli Genelinde İlkokul, Öğretmen, Öğrenci Sayıları.....	34
9. Türkiye Genelinde İlkokullardaki Gelişmeler.....	38
10. Araştırma Örneklemine Giren Anadolu Liseleri.....	55
11. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	62
12. Okul türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	62
13. Kazandıkları Anadolu Lisesinin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	63
14. Giriş Puanına Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	64
15. Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	64
16. Mezuniyet Derecesine Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	65
17. Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	65
18. Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	66
19. Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	66
20. Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	67

21. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	68
22. Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	68
23. Kursun Türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	69
24. Liste Türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı.....	69
25. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin ‘Dershane ve İlkokuldaki Ortam’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	70
26. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin ‘İçsel Motivasyon’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	71
27. Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin ‘Dışsal Motivasyon’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	71
28. Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin ‘Dershane ve İlkokuldaki Ortam’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	72
29. Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin ‘Çalışma Stratejisi’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	72
30. Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Ev Ortamı.....	73
31. Kazandıkları Anadolu Lisesi’nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin ‘Dershanedeki Öğretim Hizmetleri’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	73
32. Kazandıkları Anadolu Lisesi’nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin İlkokul Öğretmeni Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	74
33. Kazandıkları Anadolu Lisesi’nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin ‘Dershane ve İlkokuldaki Ortam’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	74
34. Kazandıkları Anadolu Lisesi’nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin ‘Çalışma Stratejisi’ Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	75

35. Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin 'İçsel Motivasyon Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	75
36. Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	76
37. Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin 'Derşanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	77
38. Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin 'Derşane ve İlkokuldaki Ortam' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	77
39. Giriş Puanlarına göre Öğrencilerin 'Psikolojik Faktöre' Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	78
40. Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin 'Dışsal motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	79
41. Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin 'Derşanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne' Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	80
42. Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin 'Derşane ve İlkokuldaki Ortam' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	80
43. Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin 'Derşanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	81
44. Annenin Öğrenim Durumuna göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	82
45. Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin 'Derşanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	83

46. Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	84
47. Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	85
48. Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin 'Dershane ve İlkokuldaki Ortam' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	85
49. Annenin Mesleğine göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	86
50. Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	87
51. Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	88
52. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	89
53. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin 'Dershane ve İlkokuldaki Ortam' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	90
54. Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	90
55. Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	91
56. Kurs Türüne Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	92
57. Kurs Türüne Göre Öğrencilerin 'Dışsal Motivasyon' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	93
58. Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin 'Dershanedeki Öğretim Hizmetleri' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	93
59. Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin 'Çalışma Stratejisi' Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri.....	94

BÖLÜM I

GİRİŞ

Anadolu Liseleri Sınavı günümüzde pek çok öğrenciyi, aileyi ve öğretmeni çeşitli sorunlarla yüz yüze bırakmaktadır. Ancak ilkokul sonrası okullar için öğrenci seçme sınavlarının 1938’lerde başladığı düşünüldüğünde (Küçükturan, 1987, s:1) sistemin ne kadar benimsenmiş olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kagan, çocuklara kendi yeteneklerine en iyi uyacak ortaokul eğitimini sağlama düşüncesinin rekabete dayalı sınav sisteminin yerleşmesine neden olduğunu sınav sisteminin yerleşmesi ile çocuklarının bu sınavlara girmesini isteyen anne ve babaların ister istemez çocuklarına uyguladıkları tutumlarda bazı değişiklikler gösterdiklerini belirtmektedir (Küçükturan, 1987, s:1).

Piaget, değeri konusunda hiç kimsenin kuşkuya düşmediği böyle bir sistemin korunmasını açıklamak için insanların bilinçdışında bastırılmış oldukları nedenlere eğilinmesi gerektiğini belirtmektedir. Ona göre sınavların iki temel eksigi objektif sonuçlara ulaşmaması ve kaçınılmaz olarak kendi içinde bir amaç olmasıdır. Sınavlar daha çok belleğe dayandığı için objektif değildir ve öğrencilerin saplantılara kapılmasına yol açmaktadır (Piaget, 1993, s.31-32). Nitekim Aydın’ın, Anadolu Lisesi Sınavına giren öğrenciler arasında yaptığı bir çalışma bu öğrencilerin sınav kaygısı düzeyinin % 60.41 olduğunu göstermiştir (Aydın, 1993, s:43).

Sınavların öğrenci üzerinde yarattığı bu tür etkiler, anket oluşturmak için kendilerine başvurduğumuz öğrencilerin görüşlerine de yansımış ve öğrenciler içinde buldukları durumu şöyle ifade etmişlerdir:

-Bazen bu rekabet’te biraz geriledim mi evde kızıyor bağılıyor ve hatta kafamı duvarlara bile vuruyordum.

- Ben bir çocuktum. Arkadaşlarımla birlikte oynamak onlar gibi gezmek eğlenmek istiyordum. Bunun mümkün olmadığını hergün biraz daha anlıyordum. Çünkü bırakın Türkiye’de, bulunduğumuz yerde bile rakiplerim vardı. “Filanın çocuğu şu kadar ders çalışıyormuş, sen uyu bakalım” diyen ailemin sözleri beni iyice tedirgin etmeye başlamıştı. Gerçekten de rakiplerime göre az mı ders çalışıyordum? Rakiplerim çok daha iyi mi hazırlanıyorlardı ?

- Daha 4. sınıfta derslane ile okul arasında mekik dokumaya başladım. Tabii bu sırada ayda bir kere veya iki kere oyun oynuyordum okul varken. Ve çok hasta oluyordum, ödevlerimi yetiştiremeyip sabaha kadar onları bitirmeye uğraşıyordum.

- Aylar geçmeye başladı, sınava üç ay kalmıştı. Artık sınavdan başka bir şey düşünemez hale gelmiştim. Heyecanım o kadar arttı ki sınava girmeyi bile istemez oldum. Çok sevdiğimiz bedeni bile yapmak istememeye başladım. Öğretmenlerimiz bize ödev yığıyorlardı.

- Son günlere doğru, derslane hergün olmaya başladı. Sabahları derslaneye öğlenleri okula, okuldan çıkınca eve geliyordum. Hemen apar topar ödevlerimi yapıyordum; arkasından özel hoca geliyordu. Hepsi üst üste gelmeye başlamıştı.

- Nihayet beklenen gün gelmişti. O an harcadığım bütün emekleri, derslaneye gittiğim günleri hatırladım. Herşey bu sınavı kazanmama bağlıydı. Bu sınav belki de hayatımın dönüm noktasıydı.

Bu görüşler yarışan, oynamayan, her anı ders ile dolu olan bıkkın, çaresiz, tüm sevinçleri Anadolu Lisesi Sınavı’nı kazanmasına endeksli çocukların küçük çırpınışlarının sesleridir.

Tümüyle kişinin kendisi olmasını, kendisini gerçekleştirmesini, bütünsel bir eğitimi savunan görüşler, günlük yaşamda böylesi bir sınav ile bir çırpıda yok sayılabilmektedir.

Anne babaların, çocukların Anadolu Lisesi sınavını kazanması için yaptıkları baskı -baskıya inanmadıkları halde- vardır ve bu durum toplumdaki ilginç bir “uyuma” davranışını da doğrulamaktadır.

“Başka ülkelerde de sınavlar böyle miydi?” diye düşünen çocuğun hissettiği duygular, daha başından onu kaybetmemiz tehlikesinin bir işaretidir.

“Her şey bu sınavı kazanmama bağlıydı.” diyen, ancak kazanarak var olabileceğini düşünen çocuğun değerinin sınav başarısına endeksli olması, “kazanamamış olma”nın ürkütücü yanını daha iyi vurgulamaktadır.

Var olma yarışı ebeveyn ve öğretmenlerde de aynı düzeyde seyrettiğinden bir başka deyişle onların da “başarılı” kimliğini kazanmaları bu sınav ile gerçekleşeceğinden bütünsel bir yarışın sürdürülmesi kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Herkesin amacı aynıdır. Öğrenci Anadolu Liselerini kazanmalıdır.

Sonuç olarak; günümüzde öğretmenler öğretmenlerle, öğrenciler öğrencilerle, okullar okullarla, iller illerle yarışmaktadır.

Bu araştırmanın amacı da herkesi bu denli yoğun ilgilendiren Anadolu Lisesi Sınavlarında öğrenci başarısını etkileyen faktörleri tesbit etmektir.

NİÇİN ANADOLU LİSELERİ ?

Anadolu Liseleri, “Öğrencilere Milli Eğitim’in Genel Amaçları’na uygun ortak bir genel kültür vermek yanında bir yabancı dili iyice öğretmek ve onları memleketimizin ihtiyaç duyduğu sosyal ve ekonomik alanlarda bir üst öğrenime hazırlamak” (Caner, 1986, s:5) amacındadır.

1955 yılında Maarif Koleji adı altında altı ilde kurulan Anadolu Liseleri (Özgen, 1994, s:126) tanımından da anlaşılacağı gibi öğrencilere genel kültür, bir yabancı dil ve üniversiteyi kazanma garantisi vermektedir. Ayrıca bu liselerin, fiziki ortam, öğretmen kadrosu ve seçkin öğrencileri ile diğer liselerden farklılaştığı görülmektedir (Özgen, 1994, s:126-127).

Yukarıda sayılan özellikleri Anadolu Liseleri’nde okuyan öğrencileri hem öğrenimleri sırasında, hem de ileri öğrenimlerinde avantajlı duruma geçirmektedir. Bu konuda yapılmış bazı çalışmalar da Anadolu Liseleri’nin ayrıcalıklarını göstermektedir. Bu araştırmaların bir kısmı ailelerin öğrenciyi Anadolu Lisesi’ne gönderme sebepleri ile ilgilidir.

Aksu ve Akarsu’nun 1983-1984 öğretim yılında İngilizce öğretim yapan tüm Anadolu Liseleri’nde görev yapan, fen, matematik ve İngilizce öğretmenleri ile velilerin görüşlerini alarak yaptıkları araştırmada, velilerin çocuklarını Anadolu Lisesi’ne gönderme amacı ile öğretmenlerin Anadolu Lisesi’nin amaçlarına ilişkin görüşleri arasında tam bir uyumluluk saptanmıştır. Bu araştırmaya göre her iki grubun, nitelikli eğitim, mezunlarının üniversiteye giriş şansının olması ve yabancı bir dilin öğrenilmesi konularında görüş birliği içinde oldukları belirtilmiştir (Aksu ve Akarsu, 1995, s:17).

Paykoç ve Cohran’ın Delphi Tekniği kullanarak yaptıkları çalışmada ana-babaların, algıladıkları biçimiyle Anadolu Liseleri ve Kolejlere gibi yabancı dille öğretim yapan okullar tercih nedenlerinin, temelde bir yabancı dili daha iyi

öğrenmek ve üniversite giriş sınavlarında başarı sağlamak için olduğunu belirtmektedirler (Aksu, 1990, s:8).

Anadolu Liselerinin sınıf geçme başarısını değişik yıllarda inceleyen Caner (1986) ve Aksu-Tanrıöğen (1987) yaptıkları incelemelerle, Anadolu Liselerinin orta kısımlarının sınıf geçme başarısı yönünden orta okullar içinde en yüksek olduğunu, lise kısımlarındaki başarısının ise Fen Lisesi ve Özel Liselerden sonra üçüncü sırada olduğunu tesbit etmişlerdir, ayrıca Anadolu Liseleri'nden mezun olanların yüksek öğretim kurumlarına devam etme oranlarının % 54.17 ile % 93.85 arasında olduğunu, aynı bölgelerde bulunan normal devlet okullarında bu oranın % 4.22 ile % 44.59 arasında değiştiğini saptamışlardır (Caner, 1986, s: 12; Aksu -Tanrıöğen, 1987, s:38).

Doğanata ve Yontar 1984 yılında ODTÜ'deki Anadolu Lisesi çıkışlı öğrencilerle, akademik liselerden gelen öğrencileri akademik başarıları açısından karşılaştırmışlar ve Anadolu Lisesi çıkışlı öğrencilerin İngilizce yeterlik sınavını başarıyla hazırlık sınıfını okumama yönünden diğerlerine göre anlamlı derecede farklı olduklarını tesbit etmişlerdir (Özgen, 1991, s:32).

Yıldırım, O.D.T.Ü. öğrencilerinin akademik başarılarına ilişkin araştırmasında Anadolu Liseleri ile Özel Lise mezunlarının üniversite giriş sınavında daha başarılı olduklarını saptamış (Başaran, 1980, s:51) Başaran da İzmir Bornova Anadolu Lisesi Öğrencilerinin üniversite sınavı için belirttikleri meslek tercihlerini büyük oranda gerçekleştirdiklerini tesbit etmişlerdir (Başaran, 1980, s:55). İbrahim Emiroğlu'nun yıllara göre Bornova Anadolu Lisesi öğrencilerinin başarılarına ilişkin oluşturduğu tablo da bu gerçeği yansıtmaktadır:

Tablo 1

Bornova Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yıllara Göre Başarı Durumu

I.Basamak Sınavına Giren	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93
Öğrenci Sayısı	398	382	420	459	352
Sınavı Kazanan Öğrenci Sayısı	397	381	419	456	352
Sınavı Kazanamayan Öğrenci Sayısı	1	1	1	3	-
Başarı %	99,7	99,74	99,76	99,34	100
Başarısızlık %	0,8	0,26	0,24	0,66	-
II.Basamak Sınavına Giren					
Öğrenci Sayısı	397	380	419	456	350
Sınavı Kazanan Öğrenci Sayısı	298	292	318	342	265
Sınavı Kazanamayan Öğrenci Sayısı	99	78	101	114	85
Ö.Y.S. İle Yerleşen Öğrenci Sayısı	298	292	315	342	265
Ö.S.S. İle Yerleşen Öğrenci Sayısı	5	10	7	9	8
Başarı %	76,3	79,47	77,57	76,97	78
Başarısızlık %	23,7	20,53	22,43	23,03	22
İlk Üç Tercihine Giren Öğrenci Sayısı	92	97	91	101	64
1.Tercihine Giren Öğrenci Sayısı	37	47	41	38	24
2.Tercihine Giren Öğrenci Sayısı	29	27	21	26	20
3.Tercihine Giren Öğrenci Sayısı	26	23	29	37	20

Kaynak: İbrahim Emiroğlu, Yabancı Dil (Resmi Kolejler) İzmir, 1995, s:118.

Bu başarının nedenleri Orta Öğretim Genel Müdürlüğü dökümanlarında şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Bu okullara seçilerek öğrenci alınması,
- 2- Öğretim kadrolarının (nicelik ve mesleki tecrübe açısından) daha yeterli olması,
- 3- Bu okullara devam eden öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının diğer okullardaki öğrencilere oranla daha yüksek oluşu,

4- Sınıf mevcutlarının diğer okullara göre daha az oluşu (Aksu ve Tanrıögen, 1987, s:38).

Sayılan sebeplerin ilki seçkin öğrencilerle ilgilidir.

Özsoy, Saldıroğlu ve Sever yaptıkları bir çalışmada, akranlarından başarılı olup üstün zekâlı veya üstün özel yetenekli olma ihtimali olan öğrencilerden kendi imkanlarıyla orta okul veya lise seviyesine kadar gelmiş olanların eğitim sisteminin genel işleyişi içinde Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Askeri Liseler, Özel Vakıf Okulları gibi okullara sınavlarla girebildiklerini, bu okullara girmeyi başaran öğrencilerin ise üstün zekâ ve yetenek gücüne sahip olabileceklerini belirtmektedirler (Özsoy, Saldıroğlu, Sever 1991, s:45).

Özgen'de, Anadolu Liseleri'nin merkezi seçme sınavı ile, Türkiye'nin en seçkin ilkokul çıkışlı öğrencilerini aldığını ve böylesi bir seçimin uygulanmasının eğitimin bir gereği olduğunu belirtmektedir (Özgen, 1994a, s:40-41).

Caner (1986) ve Özsoy, Saldıroğlu ve Sever (1991)'nin ayrı yıllarda yaptıkları çalışmalar da sınava giren binlerce öğrenciden ancak ortalama % 11'inin bu okullarda okuma olanağı elde edebildiğini göstermektedir. (Caner, 1986, s: 14; Özsoy, Saldıroğlu, Sever, 1991, s:46).

Erkan'ın (1985) 1980-1984 yılları arasında Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Dökümanları'ndan derlediği bilgiler de bunu doğrulamaktadır. Aşağıda 1980-84 yıllarına ait Anadolu Lisesi Özel Türk ve Yabancı Okullar sınavlarına giren ve kazanan öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 2

Anadolu Lisesi Özel Türk ve Yabancı Okullara Giren ve Kazanan Öğrenci Sayıları

YILLAR	I.Basamak Sınavına Giren	Kazanan	II.Basamak Sınavına Giren	Kazanan	Kazanan Oranı %
1980-81	44315	23.872	22950	4860	11.9
1981-82	58474	33250	31587	7625	13.0
1982-83	72813	30998	30998	8251	11.3
1983-84	90783	61903	61903	11150	12.2

Kaynak: Z.Erkan, Anadolu Liselerinin Türk Milli Eğitim Sistemi İçindeki Yeri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ank, 1985, s:49.

1987 sonrası verileri de öğrencilerin ortalama % 10.3'ünün Anadolu Lisesi Sınavlarını kazandığını göstermektedir.

Tablo 3

1987-1996 Yılları Arasında Anadolu Liseleri Sınavına Başvuran ve Kazanan Aday Sayıları (Türkiye Geneli)

Öğretim Yılı	Başvuran Aday	Kazanan Aday	Kazanan Oranı %
1986-1987	146656	24313	16.5
1987-1988	191203	9109	4.7
1988-1989	142508	15202	10.6
1989-1990	174906	14095	8
1990-1991	206808	13392	6.4
1991-1992	215247	15048	6.9
1992-1993	204791	22076	10.7
1993-1994	265078	30425	11.4
1994-1995	300005	37980	12.6
1995-1996	322510	41941	13

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistik Şubesi, Ankara, 1997

Yıllara göre tablolar incelendiğinde sınava başvuran öğrenci sayısının giderek arttığını ancak kontenjanın hep aynı oranda kaldığını görmekteyiz. Bu durum doğal olarak bir sıralama sınavını gerektirmektedir.

Sıralama sınavı ile % 11'e giren öğrencilerin alınmasıyla ilkokul 4. ve 5. sınıf konularına daha hakim, dolayısıyla ortaokul için hazırbulunuşluk düzeyi yüksek, bir başarı olduğu için ve başarının kendisi ödüllendirici olduğu için öğrenmeye daha istekli ve meraklı bir öğrenci kitlesi oluşmakta, bu da Anadolu Liseleri'ni daha başlangıçta avantajlı duruma geçirmektedir. Yeteneklerin yanısıra Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin çoğunluğunun büyük kentlerden geldiğine ilişkin veriler vardır.

Ağdemir'in Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını tesbit ettiği geniş çaplı araştırmasında bu liselerde okuyan öğrencilerin % 43.52'sini Marmara ve Ege Bölgesindeki ilkokullardan, % 20.90'nın Karadeniz Bölgesindeki ilkokullardan, % 12.71'inin Akdeniz Bölgesindeki ilkokullardan mezun olduğu tesbit edilmiştir. Doğu ve Güneydoğu Bölgelerindeki ilkokullardan mezun olanların oranı çok düşük bir yüzdendir (% 4.88). Ayrıca kazanan öğrencilerin % 66.51'i il merkezlerindeki ilkokullardan mezun olmuşlardır (Ağdemir, 1992, s:12).

Gülmez, Suphi Koyuncuoğlu ve Bornova Anadolu Lisesi öğrencilerini çeşitli değişkenler açısından karşılaştırdığı araştırmasında Bornova Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin Suphi Koyuncuoğlu Lisesine göre daha çok kentsel yerleşim alanlarında doğduklarını tesbit etmiştir. Bulgulara göre Bornova Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %31.70'i İzmir, % 28.32'si Ege, % 11.66'sı Marmara, % 5'i Karadeniz, % 3.33'ü Doğu ve Güneydoğu Bölgesi doğumludur. Babaları ise % 28.37'si İzmir, % 23.32'si Ege, % 15'i Marmara, %13.33'ü İç Anadolu, % 6.66'sı Akdeniz, % 5'i Karadeniz, % 1.66'sı Doğu Anadolu Bölgesi doğumludur (Gülmez, 1988, s:94-95).

Anadolu Liselerinin başarılı olmasının bir diğer sebebi öğretmen kadrolarıdır.

Özgen'e göre, Anadolu Liseleri'nde görev yapan öğretmenler hem deneyim hem de alan ve meslek bilgileri açısından Türkiye'nin iyilerindedir. Bu okullardaki öğretmenlerin seçilmeleri, yetiştirilmeleri doğrultusunda geliştirilen politikalar daha tutarlı ve nitelikli olmaktadır (Özgen, 1994, s:127).

Caner'de yaptığı araştırmasında çeşitli branşlarda çalışan öğretmenlerin (Türkçe-Edebiyat öğretmenlerinin % 92.86'sı, Fen-Matematik öğretmenlerinin % 91.66'sı, Yabancı Dil öğretmenlerinin % 85.72'sinin) 6-15 yıl arasında kıdeme sahip olduğunu tesbit etmiştir (Caner, 1986, s:30). Saracoğlu'nun Antalya, Ankara ve Eskişehir Anadolu Liselerini kapsayan araştırmasının bulguları da bunu desteklemektedir (Saracoğlu, 1987, s:21).

Öğretmen kadrosunun yanısıra, fiziki ortamları da bu okulları başarılı yapmaktadır. Anadolu Liseleri'nin sınıf mevcutlarınının 40 civarında olduğu (Aksu, 1990, s:7) ve 1983-84 öğretim yılında İngilizce öğretim yapan Anadolu Liselerinin % 71'inde dil laboratuvarı, % 83'ünde kütüphane, % 92'sinde fen laboratuvarı bulunduğu (Özgen, 1994, s:126) belirtilmektedir.

Görüldüğü gibi gerek öğrencilerin seçkin olması, gerekse bu seçkin öğrenciyi daha ilerilere taşıma amacı ve olanakları Anadolu Liseleri'ne olan talebi arttırmaktadır. Bir başka deyişle bu okullar başarılı oldukları için tercih edilmektedir.

BAŞARI NEDİR?

Bu başlık altında öncelikle başarı kavramı irdelenmeye çalışılacak, daha sonra başarıyı etkileyen faktörlere değinilecektir.

Başarı konusunda yapılmış çeşitli araştırmalar, kavramın karmaşıklığını ve görecelğini yansıtmaktadır. Söz konusu çalışma ve tanımlamalarda başarı ile ilgili olarak iki boyut göze çarpmaktadır.

Bunlardan ilki sonuca ulaşma, kazanma ve başarma ile daha yakın düşünölen sonuç boyutudur.

Başarıya sonuç olarak bakan eğitimciler, onu belli bir kriteri (bilgi, not vb) sağlayarak sınıf veya dersi **geçme**, belli bir puan elde ederek Anadolu Liseleri'ni **kazanma** gibi sonuca dayalı olarak tanımlamışlardır.

Başarının diğeri bir boyutu ise süreç boyutudur. Bu da gelişme ve ilerleme ile ifade edilebilir. Bu boyutta önemli olan bireyin, daha önce bulunduğu düzeyin (eğitim, bilgi, görgü ve diğeri yaşantılar) ötesine geçmesi, ilerleme kaydetmesidir. Bu tür tanımlar daha bireye dönük ve amaca yönelik birey davranışlarını ödüllendiricidir.

Aşağıda her iki boyuta ait başarı tanımlarına yer verilmiştir;

Baltaş, başarıyı kişisel, toplumsal ve tarihsel olarak değışen bir kavram olarak görmekte ve onu "*uyumlu ve doyumlu yaşamak*" olarak tanımlamaktadır (Baltaş, 1989, s:30).

Tezcan'a göre başarı toplumsal yaşama katılmada etkenlik ya da etkililik olup kişinin ussal ve düşünsel yetenekleriyle olduğu kadar bu yeteneklerin geliştirilmesine, işlenmesine uygun ortam ve şartlara yakından ilgili olmaktadır (Tezcan, 1992, s:132).

Türker (1977), Akhun (1980), Başaran (1980) ve Güleroglu (1992) gibi bazı eğitimciler ise başarıyı akademik başarı kavramı ile sınırlandırmışlar ve “öğrencilerin bütün derslerden aldıkları sınıf geçme notlarının aritmetik ortalaması” olarak tanımlamışlardır.

Başarı kavramının akademik başarı kavramından daha kapsamlı olduğunu belirten Koç, bilgi ve beceri gibi bilişsel davranışların belirlediği amaçlar kadar, ilgiler, kişilik ve tutumlar gibi bilişsel olmayan davranışların belirlediği amaçları da içermesi gerektiğini belirtmektedir. Koç’un Benjamin’den aktardığına göre başarı “istenilen sonuçlara ulaşma yönünde yapılan ilerleme”dir (Koç, 1981, s:7).

Bloom’a göre başarı, çevresel etkileşimlerin sonucu olarak kişinin geliştirdiği hedeflere tutarlı davranışlar bütünüdür (Bloom, 1979, s.299),

Bruner’e göre başarmak, kendi dürüstlüğümüze saygı duyarken karşılaştığımız problemlerin gereklerini dikkate almaktır (Bruner, 1991,s:107).

Baymur ise başarıyı, bireyin içinde bulunduğu zamanda az çok bir çaba sarfederek kazanabildiği yeterlik olarak tanımlamaktadır (Baymur, 1990, s:230).

Yukarıda bir dizi tanımlı verilmiş başarı kavramını gerçekte her araştırmacı kendi açısından yorumlamış ve sınırlandırmıştır (Bizim araştırmamızda da başarılı öğrenci, İzmir İlinden sınava katılıp puanı ile Anadolu Liseleri Sınavını kazanarak, İzmir’deki Anadolu Liselerine yerleştirilmiş öğrencidir.).

Zaman zaman süreç, zaman zaman sonuç olarak görülen başarı tanımları tümüyle düşünüldüğünde;

Bir şekilde bir amaca yönelik, ihtiyaç haline gelmiş -veya getirilmiş- çeşitli tür ve düzeylerde başarı ihtiyacı içinde olan bir özne ve bu öznenin amaca ulaşmak için izlediği bir takım yolların varlığı temel olarak kabul edilmektedir.

O halde başarıyı, bireyin bir dizi çalışmalarının sonucu olarak belli bir amaca yönelik beklentilere uygun sonuç alması şeklinde tanımlayabiliriz.

Esasen başarı tanımları oluşturmadaki zorluk, tanımı destekleyici kriterin objektif olmamasından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; Yukarıda belirttiğimiz tanımda yer verilen “beklentilere uygun sonuç alma” ibaresi oldukça görecelidir. Çünkü beklentiye uygun sonuç alma, bireyin kendi kafasındaki başarı tanımına ve -eger girişim sosyal olarak da farkedilebilir durumda ise- çevrenin de onayladığı başarı tanım ve beklentisine uygun sonuç alma şekline dönüşebilecektir. Oysa ki çoğu durumda kendisini başarısız gören, ancak bulunduğu düzeyle pek çok kişiden başarılı sayılan öğrenciler vardır.

Örneğin, bu araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin % 50.8’i 500-700 puan alarak, % 49.2’si ise 701 ve 801 üstü puan alarak Anadolu Lisesi Sınavını kazanmış ve İzmir İli’ndeki 15 Anadolu Lisesine yerleşmişlerdir.

Şu durumda yüksek puan mı, Anadolu Lisesini kazanmış olmak mı, İzmir’deki bir okula yerleşmiş olmak mı, başarı ölçütüdür?, Yoksa başarı bunların dışında mı aranmalıdır?

Hoppe yaptığı deneyler sonucunda başarı ve başarısızlık deneyimlerinin gerçek başarıdan bağımsız olduğunu, bunun daha çok kişinin aktivite anındaki hedef, beklenti ve istekleri ile belirlendiğini tesbit etmiştir. (Barker, 1973, s:283-284)

William James’de başarıyı bireyin özlem ve beklentilerine dayandırmaktadır. Ona göre bireyin beklenti ve başarıları arasındaki oran, kişinin tatmin derecesini belirlemekte, düşük başarılı birey özlemleri de eşit düzeyde düşükse tatmine ulaşmakta, yüksek başarılı birey ise özlemleri başarısının çok üzerindeyse aynı derecede doyumsuz olmaktadır. (Can, 1973, s:6)

$$Tatmin = \frac{Başarı}{Özlem - Beklenti}$$

Holistic eğitimi savunan görüşler de bireyi tümüyle başarısız ve tümüyle başarılı kabul etmemektedir. Onlara göre, bir başarısızlık varsa bu basitçe kişinin bu özel alanda bu özel noktada motivasyonsuz olduğunu göstermektedir (Brandes, Ginnis, 1990).

Başarısızlık, çoğu yazar tarafından çocuğun okul performansı ile gerçek yeteneği arasındaki farklılık olarak tanımlanmış (Özbacı, 1996, s:18; Delisle & Sandra, 1990, s:1) ve başarılı-başarısız öğrenci özelliklerine ilişkin standartlar oluşturmaya çalışılmıştır.

Başarılı-Başarısız Öğrenciler

Başarılı ve başarısız öğrenciler üzerine yapılmış araştırmalarla bu iki grubun farklılaştığı yönler tesbit edilmeye çalışılmıştır.

Dweck ve Licht (1980) kızlar ve erkeklerin olumlu ve olumsuz sonuçlarla başa çıkma yollarının farklı nitelik taşıdığını, iki cinsin zor bir problemi çözmeye çabalarındaki ısrar, başarısızlıktan sonraki performans ve zorluklardan sonraki görev seçimleri bakımından farklılaştıklarını tesbit etmişlerdir (Taylor, 1989, s:316).

Kişisel bakımdan, başarılı öğrencilerin daha bağımsız ve özerk bir yapı sergilediği (Can, 1973), neşeli, uyumlu, sosyal özellikleri olan öğrenciler olduğu (Özben, 1996) akademik olarak zor problemlerle uğraşmayı sevdiğikleri (Fidan, 1986) ve özellikle de kendileri için değerli olan işleri başarmaya çalıştıkları (Açıkgöz, 1996) tesbit edilmiştir. Ayrıca başarılı öğrenciler, başarılarının nedeni olarak yetenek ve çabayı görürken başarısızlıklarının nedeni olarak çaba eksikliklerini görme eğiliminde olmaktadır (Açıkgöz, 1996, s:230).

Başarısız öğrenciler ise öncelikle başarı istegindeki düşüklükle göze çarpmakta ve buna paralel olarak da orta zorluktaki problem ve ödevleri tercih etmekte, oldukça sık pekiştirme ve geri bildirim beklemekte ve hoş görülü bir not sistemini tercih etmektedirler (Fidan, 1986, s:135). Başarısız öğrenciler, başarısız olmamak için uğraştırıcı işlere girmeyi istememektedirler (Açıkgöz, 1996, s:207-208).

Tablo 4

Başarılı ve Başarısız Öğrenci Özellikleri

Özellik	Başarılı	Başarısız
Kişisel bakımdan	Bağımsız-Özerk Neşeli	Bağımlılık Endişe Huzursuzluk
Akademik açıdan	Zor problemlerle uğraşmayı sever	Kolay ve orta zorluktaki problemlerle uğraşır.
Başarı Yükleme	İçsel	Dışsal
Değerlendirme	Ayrıntılı bir not sistemi	Hoşgörülü bir not sistemi.

Her ne kadar bulgular, başarılı öğrencilerin yüklemelerinin daha içsel olduğunu göstermekteyse de bazı araştırmacılara göre bireyler başarılarını kişisel, başarısızlıklarını ise çevresel etkenlere yüklemekte, bu eğilimin temelinde de bireylerin olumlu bir kendilik değerine sahip olma ihtiyacı yatmaktadır. Bradley ve Zuckerman'a göre bireyler, başarılarını kişisel özelliklerine yükleyerek kendilik değerlerini desteklemekte, başarısızlıklarını kendileri dışındaki etkenlerle açıklamak suretiyle kendilik değerinin zedelenmesini önlemektedirler (Aydın, 1988, s: 7).

Weiner, bu durumu "hedonik yanlılık" olarak adlandırmakta ve bu eğilimin altındaki üç mekanizmanın insanların iyi görünmeyi istemesi, başarıyı üstlenmenin

egoyu geliştirmesi ve rasyonel çıkarım yapmak olduğunu belirtmektedir (Açıkgöz, 1996, s:227).

Baymur'da her insanın başkaları tarafından sevilme, beğenilmek arzusu taşıdığını ve herkesin toplumda değerli bir yer sahibi, başarılı ve üstün kişi olmayı istediğini belirtmektedir (Baymur, 1990, s:68). Öğrenciler ise başkalarının önünde yeterli ve başarılı olma, başkaları tarafından tanınma, prestij sahibi olma gibi ihtiyaçlarını karşılamak için daha büyük gayret göstermekte, bunların karşılanmaması "eksiklik duygusu" ve "çaresizlik" gibi istenmeyen durum ve zayıflıkları ortaya çıkarmaktadır (Fidan, 1986, s:133).

Cüceoğlu "varlık" ve "yokluk" seçeneğiyle karşı karşıya kalan çocuğun normal yollarla karşılanmayan gereksinmelerini normal dışı yollardan elde etmeye çalışacağını (Cüceoğlu, 1993, s:50) Wolff herhangi bir nedenle ortaya çıkan okul başarısızlığının çocukta özgüven yitimine ve damgalanmaya yol açtığını (Özben, 1996, s:3) Zimbardo da bu özgüven yitiminin özellikle öğretim yılının sonunda intiharla sonuçlanabildiğini (Zimbardo, 1979, s:546) belirtmektedir.

İlkokul döneminin iki uç boyutu olarak çalışma ve aşağlık duygusunu gören Erikson'a göre, bu dönemde çocuğun üstünlük kurma, öne çıkma, yarışma, beceri gösterme ve çalışkanlık en belirgin özellikleridir. Arkadaşlık ilişkisinde ve okulda kendini gösteremeyen çocuk yetersizlik ve aşağlık duygularına kapılmaktadır (Yörükoğlu, 1989, s:28-29),Okul başarısızlığı gösteren çocukta çoğunlukla amaç ve değer eksikliği, aşağlanma sonucu oluşan duygusal örselenme, olgunlaşmamış ilişkiler, kendini ve başkalarını yeterince değerlendirememe, endişe ve huzursuzluk gibi belirtiler görülmektedir (Yavuzer, 1996, s:160).

Jersild (1974, s:165) büyük çabalardan sonra okulda başarısızlıkla karşılaşan çocuğun bu başarısızlık tecrübesine reddedilmenin bir çeşidi olarak algıladığını belirtmekte, Onur'da (1976) düşük notlar, sınav başarısızlıkları ve sınıfta kalmaların

bir cezalandırılma olarak algılandığını ve bunların hiçbir uyarıcı değerinin bulunmadığını vurgulamaktadır. (Onur, 1976, s:96-97)

Kısacası başarısızlık, her yaşta olduğu gibi ilkokul döneminde de birey için rencide edici olmakta ve hatta temel gereksinimi olan sevgi ihtiyacını da engelleyen bir unsur olarak karışımıza çıkmaktadır.

BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Başarıyı etkileyen faktörler pek çok ve çeşitlidir. Zaman zaman aile, sosyo-ekonomik durum, okul, öğretmen, öğrencinin zekâsı veya çocuğun devam ettiği kurslar birer başarı veya başarısızlık sebebi olarak görülmüştür.

Mc Clelland başarı güdüsünün temelini çocukluk deneyimlerinde gizli olduğunu belirterek, başarı güdüsünün gücünü öncelikle kişinin (endokrin, metabolik ve diğer yapısal etkenler gibi) genel enerji düzeyine, ikinci olarak kültürel etkiler okul eğitimi ve başarı konusundaki aile değerlerine, üçüncü olarak da bireyde bağımsızlığı, kendine güveni, kusursuz olma isteğini geliştirecek çocuk eğitimine bağlamaktadır. (Kasatura, 1991, s:33)

Mayer'e göre başarı motivasyonu tümüyle ailede üretilmekte, çocuk bağımsızlık ve özdenetim konusunda aile tarafından eğitilmekte (Tatlıcan, 1990, s:86), okul yıllarındaki başarıda önemli ölçüde aile-çocuk etkileşimi (Wesleyl, Bailey , Madonna, 1990, s:118) ve olumlu destek ile ilişkili olmaktadır.

Bakırcıoğlu, bireyin öğrenmesini, başarılı olmasını etkileyen etkenleri onun bedensel, devinimsel, zihinsel, cinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle karmaşık ve devingen bir bütün olan kişiliği oluşturan etkenler olarak görmekte ve bu etkenlerin en önemlisi olarak aileyi kabul etmektedir. (Bakırcıoğlu, 1983, s:33)

Aslan (1993) yabancı dille öğrenim veren Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri'ne devam eden öğrencilerin eleme sınavını başararak bu okullara girmelerinde ailelerin etkisi olduğunu belirtmektedir (Aslan, 1993, s:61).

Razon, ailenin eğitim hataları, anne-baba tutumlarındaki kararsızlık, anne ile babanın eğitim anlayışındaki farklılık, aşırı ilgi veya ilgisizlik, çocuktan olgunluk düzeyinin üstünde başarı beklemek, kolejlere hazırlık döneminde çocuğa aşırı derecede yüklenmek gibi davranışların başarısızlığa yol açabileceğini belirtmektedir (Razon, 1987, s:18-19).

Gençtan'ın Rogers'tan aktardığına görede birey için kendisine yakın kişilerin tutumu önemli olmakta bu konuda onu hoşnut eden ya da düş kırıklığına uğratan türlü yaşantılar sonucu birey kendine değer verme duygusunu geliştirmekte (Erdoğan, 1995, s:10) kendisinin yeterli ve değerli olduğuna inanan (benlik saygısı yüksek olan) kişiler de başarılı olmaktadır (Açıkgöz, 1992, s:92).

Arseven , Torucu ve Tezcan özellikle anne ve babanın çocukla ilişki biçimlerinin, çocuğa gösterdikleri ilgi ve kabul edici davranışların, aile içi ilişkilerin düzenli ve dengeli olmasının çocuğun benlik gelişimini ve başarısını etkilediğini belirtmektedirler (Arseven, 1986, s:13-14 ; Torucu, 1990, s:13 ; Tezcan, 1992, s:263).

Ailenin çocukla ilişki biçimlerinin etkisi, özellikle problem durumlarının çözümü aşamasında ortaya çıkmakta, sağlıklı bir ailede kurulan başarılı iletişim sayesinde çocuğun çalışmaları desteklenmekte, *başarısızlık durumu anlayışla karşılanarak mantıklı çözümlerin birlikte aranması* yolu seçilmektedir (Baran, 1995, s:14). Olumsuz aile ortamı ise çocuğun *içine kapalı, çekingen ve başarısız bir kişi* (Koptagel, 1981, s:39) olmasına zemin hazırlayan *tehdit, kıyaslama ve kışkırtmaların* (Büyükkaragöz, 1990, s:30) sorunun çözümü için sıklıkla kullanıldığı bir cezalandırma ortamı haline gelmektedir.

Anne baba tutumları ile ilgili olarak Torucu, demokratik ebeveyn tutumlarının çocuğu kabul ederek kararlarda etkili olmaya yönelttiğini otoriter tutumların ise çocuğu birey olarak kabul etmediğini ve kararların anne babalarca alındığını belirtmektedir (Torucu, 1990, s:43).

Özgüven (1979, s:23) aşırı otoriter bir ailenin çocuklarının daha başarısız ve bağımlı olabileceğini, çocuklarını zorlamadan destekleyen ailelerin ise çocuk üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmekte. Yörüköglü (1989)da demokratik tutumlu ana-babaların çocuklarının benlik saygısının ve kendine güvenlerinin daha yüksek ve davranışlarında daha bağımsız olduğuna dikkat çekmektedir (Yörüköglü, 1989, s:144).

Çeşitli araştırmalar da bu görüşleri desteklemektedir.

Hofmann, Rosen ve Lippitt 1960'da anne-baba tutumlarıyla ilgili çalışmasında ana-babalarını zorlayıcı, fakat aynı zamanda ileri derecede özerkliğe müsahahalı olarak tanımlayan çocukların, diğerlerine oranla akademik yönden daha başarılı, yönergelere uyan, arkadaşları ile etkileşimde başarılı, arkadaş canlısı, grup lideri çocuklar olduklarını saptamışlardır (Küçüküran, 1987, s:12).

Yavuzer de bir dizi araştırma sonuçlarını özetleyerek, hoşgörölü ve özgür ortamın egemen olduğu evlerde büyüyen çocukların, arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleme eğiliminde olduğunu, buna karşılık daha sert bir denetim altında tutulan çocukların ise boyun eğme ve saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmek isteyen, iç dünyalarını açıklamakta güçlük çeken bir yapı sergilediklerini belirtmektedir (Yavuzer, 1981, s:46).

Anne-baba tutumları ise ekonomik durumlarla yakından ilişkilidir. Gelir düzeyi düşük aileler daha katı bir yöntemle çocuk yetiştirmekte, orta sınıf aileler ise çocukla daha esnek ve demokratik bir etkileşim kurmaktadır (Torucu, 1990, s:14).

ABD’de yapılan araştırmalarda da, alt sosyo-ekonomik seviyelerdeki ailelerde, anne-babanın çocukları ile ilişkisinin katı ve otoriteye daylı olduğu, orta sınıf ailelerde ebeveynin çocuklarına karşı daha açık, esnek ve eşitlik ilkesine göre davrandığı, sosyo-ekonomik seviye yükseldikçe çocuğun aileye duyduğu güvende artış olduğu tesbit edilmiş, ayrıca ASED’deki ebeveynin, yanlış bir davranışta çocuğunu daha şiddetli cezalandırdığı ve nadiren çocuğunu methettiği saptanmıştır (Kulaksızoğlu, 1989, s:36).

Sadece ana-babanın tutumları değil, ailenin yaşam ve olum biçimi de çocuğun çalışabilmesi, ev ödevlerini yapmasını olanaksızlaştırmakta ve anne-baba arasındaki tartışmalar, (Eserpek, 1977, s:159) çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, evinde bir çalışma ortamının olmaması, aile bireylerinin çocuğun derslerine, ev ödevlerine yardımcı olmamaları başarıyı düşürmektedir (zben, 1991, s:26).

Okday ailenin ekonomik durumunun, evin büyüklüğü, anne-babanın tahsil durumu, evdeki konuşma atmosferi, çocuğun konuşma ve sorularına cevap alma fırsatlarının başarı için önem taşıdığını ancak esas olanın evin maddi koşullarından çok ocuk için sağladığı deneyim zenginliği olduğunu vurgulamaktadır (Okday, 1981, s: 25).

Dave, Honson ve Wolf tarafından yapılmış araştırmalar başarma güdüsü, iyi çalışma alışkanlıkları, dikkat vb. niteliklerin gelişmesinde anne-babanın ekonomik durumu, eğitim düzeyi ve oldukça kararlı olan diğer sosyo-ekonomik statü göstergelerinin değil, onların çocukları ile etkileşimleri sırasında ve yapmakta olduklarının belirleyici bir etkide bulunduğunu göstermektedir (Bloom, 1979, s:2). Bu etki ise ebeveynin eğitim durumu ile ilişkili görünmektedir.

Teichmann’ın 1969’da yaptığı bir araştırmanın sonuçları da bunu doğrulamaktadır. Bu araştırmaya göre;

Yüksekokul mezunu babalar, çocuklarının ev ödevlerine, eğitim düzeyi düşük olan babalara göre üç kat daha fazla yardımcı olmakta, tavır ve davranışlarıyla çocuklarını düşük düzeyde eğitim görmüş olanlara göre -yüksek okula gitme konusunda- daha çok etkilemekte, çocuklarının mesleki arzuları konusunda daha çok etkili olmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe çocukları ile kontakt kurma olanakları ve onlarla meşgul olma süresi en az iki kat artış göstermektedir. Aynı araştırmaya göre başarı düzeyleri yüksek öğrencilerden, babası yüksek okul bitirmiş olanların % 68'i seçkinler mesleğine ulaşmak istediklerini belirtmişlerdir (Dinçer, 1994, s:62).

Tatlıcan'da çocukların gelişim dönemleri boyunca ebeveynleri ile özdeşim kurarak onlar gibi olmaya çalıştığını, bunun güdüleyici bir etken olduğunu, bir ailede üst düzeyde eğitim görmüş kişilerin öğrencinin okuma isteğini artırabileceğini belirtmektedir (Tatlıcan, 1990, s:85).

Eserpek'in Banks'tan aktardığına göre de, anne-babanın (ve özellikle de annenin) eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun yükselme emellerini etkilemekte, eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde iyi bir dile sahip olan çocuğun başarısı, daha iyi anlayıp anlatabildiği için yüksek olmaktadır (Eserpek, 1977, s:158-159).

Mangır, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel durumu, ana-babanın çocuğun öğrenim yaşantıları konusunda sağlıklı bir model oluşturması, okul ile ailede benimsenen değerlerin, kullanılan dilin uyumlu olması, ailedeki yaşantılar sonucu çocuğun kazandığı bilgi, beceri ve tutumların çocuğun başarısını etkilediğini ve bunların okulda öğrenilen bilgileri destekler mahiyette ise başarının artacağını belirtmektedir (Mangır, 1987, s: 56-57).

Ailenin tüm bu olumlu etkilerine karşın, başarı için ailelerden gelen baskı sıklıkla başarısızlığın bir sebebi olarak görülmektedir (Colengelo & Detmann; 1983, s:23).

Tezcan aileden kaynaklanan başarısızlık nedenlerinden biri olarak anne-babanın çocukların yetenekleri üzerindeki zorlamalarına değinmekte (Tezcan, 1992, s:263) Büyükkaragöz'de öğrencinin ilgi ve yeteneklerini değerlendirmeksizin, "Kurs-Test- Sınav" karmaşası içinde boğulmalarının bir takım psiko-sosyal ve eğitimsel mahsurları olduğunu belirtmektedir (Büyükkaragöz, 1990, s:32).

Bazı araştırmacılara göre anne-babanın çocuğundan yüksek beklentilerinin olması çocuğu başarı yönünde daha çok güdülendirmekte (Şengönül, 1995, s:81), anne-babanın, çocuklarının başarılarını desteklemelerinin ve olanaklar sağlamlarının olumlu etkileri olmakta (Özgüven, 1979, s:14) ve cesaretlendirilen öğrenciler seçme sınavlarında ölçülen yeteneklerinden daha iyi başarı göstermektedirler (Küçükturan, 1987, s:3). Ancak teşvikin zorlayıcı olduğu durumlar çocukların başarılarını olumsuz yönde etkilemekte (Özgüven, 1979, s:14; Küçükturan, 1987, s:3) herhangi bir nedenle başarısız olan çocukta anne-baba tarafından reddedilme korkusunun oluşmasına ve kaygı düzeyinin artmasına sebep olmaktadır (Küçükturan, 1987, s:5).

Çeşitli araştırmacılarca da başarısızlık ile kaygı arasında nedensel bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

Cüceoğlu, çocuğun öğrenme merakıyla etrafını, araştırması, kurcalaması, soru sorması ve hata yapması önlendiği zaman onun bu tür ilgi ve güdüsünden utanarak onları bastırmaya yöneldiğini, bu tür etkileşimlerin olduğu çocukluk yaşantısından geçen kişinin her yeni durumda. yapılacak her yeni iş başında büyük kaygı duyarak çoğu kez girişimde bulunmak yerine bu kaygının etkisiyle işten kaçtığını, yaptığı her iş sürekli eleştirilmiş ve aşağılanmış olduğu için başladığı işi bitirmek bile istemeyeceğini, özbenliği hakkında sürekli olumsuz bir imge taşıyacağını, kendisinin beceriksiz ve yeteneksiz olduğuna, başarısız olacağına inandığını belirtmektedir (Cüceoğlu, 1993, s:144).

Korchin ve Levin, bireylerin yeni uyum yapamadıkları ve varolan davranış örneklerinden yararlanamadıkları durumların başarısızlığa ve dolayısıyla benlik saygısının azalmasına ve bunun da kaygının oluşmasına neden olduğunu ileri sürmektedir (Grimes & Allinsmith, 1973, s:301).

Deffenbacher ve Paulman & Kennelly'e göre, kuruntu düzeyi yüksek öğrenciler "yapamayacağım", "başaramayacağım" türünden içsel konuşmalara dikkatlerini vererek, sınavla ilgili malzemeye dikkatlerini yoğunlaştıramamakta ve bu da onların başarısız olmalarına sebep olmaktadır (Aydın, 1993, s:38).

Özer ise bu tür öğrencilerin sınav ile kendi kişiliğinin değerlendirildiği kaygısına kapıldıklarını bu kaygının da, beden kimyasında meydana gelen değişikliklerle beyinde öğrenme için gerekli olan protein zincirinin oluşumunu engellediğini belirtmektedir (Özer, 1990, s:25).

Sarason ve Castenada'nın ayrı yıllarda yaptıkları çalışmalar kişi için optimum düzeyde yaşanan kaygı problem çözme davranışını kolaylaştırmakta, yoğun düzeyde ise organizasyonsuzluk etkisi yaratarak ayırdetme ve düşünme gücünü azaltmaktadır (Grimes & Allinsmith, 1973). Bu yüzden anne-babaların çocuklarının yetenekleri üzerinde fazla zorlayıcı olmamaları ve baskı yapmamaları gerekmektedir. Ancak bu esnek tutum ilgisizliğe kadar gitmemelidir. Çünkü *ailenin çocuğa karşı ilgisizliği de başarısızlığa yol açan eğitimsel bir hatadır* (Tezcan, 1992, s:264).

Kısaca belirtmek gerekirse, öğrenci başarısı ailenin eğitim, sosyo-ekonomik durum, tutum ve ortamından etkilenmekte çocuk öz yeterlilik duygusunu aile içinde oluşturmaktadır.

Okul başarısızlığı, ailenin yanısıra, çocuğun bireysel özelliklerinden de kaynaklanabilmektedir.

Zekâ gerilikleri, duygusal ve düşünsel yetersizlikler, sinirsel ve ruhsal bozukluklar, bunalımlar, fiziksel rahatsızlıklar, yapısal öğrenme güçlükleri, konuşma bozuklukları, kelime körlükleri (okuyamama-öğrenememe) saplantı haline gelmiş başarı tutkusu ve hatta üstün zekalı olma da başarısızlık sebebi olarak düşünülmüştür. (Mangır, 1987, s:54-55; Baran, 1995, s:14; Tezcan, 1992, s:263; Razon, 1987, s:17).

Razon, pek çok öğrencinin başarısızlığının temelinde yatan bir etmen olarak zekâ yetersizliğini görmekte (Razon, 1987, s:17) Fidan'da istatistiksel anlamda okul başarısının % 50'sinin zekâ puanları ile açıklandığını belirtmektedir (Fidan, 1986, s:210).

Tyler, Wing ve Wallach, William Bristow ve Jersild gibi araştırmacılar da zekâ ile okul başarısı arasında yüksek bir korelasyon olduğunu düşünmüştür (Zimbardo, 1975, s:429; Ataman, 1984, s:35; Güleroglu, 1992, s:29). Çeşitli yazarlarca üstün yetenekli çocukların akademik konularda daha başarılı oldukları (Swassing, 1973) okul öğreniminde en başarılı üç aday arasına girebildikleri (Enç, Çağlar, Özsoy, 1987, s:219) çabuk öğrenen, bellekleri güçlü ve tüm derslerde başarılı oldukları (Kapıkıran, 1992, s:4) ve okul başarısı testi sonuçlarının da üstün yetenekli çocukların tanınmasında önemli rolü olduğu (Ataman, 1984, s:30) kabul edilmiştir.

Bunun yanısıra anlama, yorumlama, hatırlama ifade etme güçlüğü (Razon, 1987, s:17) ile ağır öğrenme, akademik etkinliklerde zorlanma gibi özellikler ise zekâ yetersizliği ile açıklanmaktadır (Enç, Çağlar, Özsoy, 1987, s:260-261).

Zekâ ile okul başarısı arasında yüksek bir korelasyon olduğu saptanmışsa da tek başına zekâ faktörü, zeki olduğu halde başarısız olan öğrencilerin durumunu açıklayamamaktadır.

Mangır, üstün yetenekli olduğu halde duyarlı olduğu ve çabuk sıkılıp bıraktığı için (Mangır, 1987), Swassing, teşhis edilmediği ve eğitsel destek görmediği için başarısız olan öğrencilere değinmekte (Swassing, 1973) çeşitli araştırmacılar da ortalama okul başarısı ile tembelliğe alışan üstün yetenekli öğrencilere işaret etmektedirler (Özsoy, Enç, Çağlar, 1987).

Origlia ve Ouillon da okul başarısının nadiren zihinsel yeteneklerinin sonucu olduğunu, başarısızlığın nadiren gerçek bir yeteneksizliğe tekabül ettiğini belirtmektedirler (Erdoğan, 1995, s:17).

Büyükkaragöz, okul başarısızlığının sebepleri arasında duygusal faktörlere değinerek, karşılanmamış duygusal ihtiyaçlar, zedelenmiş benlik duygusu ve anne-babaya duyulan kin, düşmanlık ve suçluluk duygusu gibi bir takım iç çatışmaların okul başarısını engellediğini belirtmektedir (Büyükkaragöz, 1990, s:32). Okulda öğrencinin yüz yüze geldiği 'veli' ise öğretmendir. Çoğu araştırmacılar öğrenci başarısını etkileyen bir faktör olarak öğretmeni görmektedir.

Yılman'a göre öğretmenlerin yetişmişlik düzeyi ile öğrencilerin başarısı arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmakta ve öğrenciler öğretmen davranışlarından etkilenmektedirler (Yılman, 1992, s:57-58).

Güner, öğretmenin mezun olduğu okul, mesleki kıdemi, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel hazıroluşluk düzeyi, geliri, fiziki görünüşü gibi özelliklerin öğrencinin akademik başarısı ve eğitim-öğretimin niteliği üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir (Güner, 1995, s:3).

Ginott (1988) Witty (Oğuzkan, 1989, s:47) ve Hart (Akgöl, 1994, s:6) iyi öğretmeni arkadaşça, anlayışlı, insan ilişkilerinde duyarlı, uyumlu şakadan anlayan, sınıftaki çalışmalarla ilgilenen, ders ve ödevleri açıkca ve ayrıntılı biçimde açıklayan öğreten olarak tanımlamışlardır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi öğrenciler öncelikle öğretmenin kişiliğini önemsemektedirler. Akademik yön ise daha sonra belirtilmektedir. Tanımların böyle olması, öğretmenin arkadaşça olması, yakın davranması gibi özelliklerin öğrenci için ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Nitekim Bloch da "*öğretilen değerlerin sevgisinin başından itibaren öğreten kişilerin sevgisinde mevcut olduğunu*" belirtmektedir (Onur, 1976, s:52).

Sönmez'in 1983-1986 yılları arasında Öntest-Sontest Kontrol gruplu desen kullanarak üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre de, sevginin işe koşulduğu eğitim ortamındaki öğrenci erişisinin, ipucu, dönüt düzeltme, pekiştirme ve biçimlendirmeye-yetiştirmeye dönük kullandığı grupların erişilerinden anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır (Sönmez, 1987, s:76).

Flanders da öğretmenlerin "öğrencilerin duygularını benimseme, onların düşüncelerinden yararlanma, onlara soru sorma" gibi dolaylı davranışlarının öğrencilerin daha iyi notlar almasına ve ileri düzeyde düşünme yeteneği kazanmasına ve daha araştırmacı bir tutum takınmalarına sebep olduğunu tesbit etmiştir (Oğuzkan, 1989, s: 44).

Ausubel, öğretmenin etkinliğini, öğretim boyunca soru sorma, yönlendirme, fikirleri açıklama, öğrenci sorularını yanıtlama öğrencileri övme, konuyla ilgili yeni fikirler ileri sürme gibi öğretim faaliyetlerine ayırdığı zamanla açıklamış ve öğretim etkinliklerinin öğrenci başarısı ile yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ausubel'e göre genel zekâ düzeyi nüfusun % 75'inden yüksek olan öğretmenlerle öğretim etkililiği arasında yüksek ilişki bulunmaktadır (Akyıldız, 1989, s:44).

Bilindiği gibi öğrenciler öğretim hedefleri yönünden bilgi, beceri ve tutum farklılıkları taşımaktadırlar bu yüzden her öğrenci için farklı öğretim metod ve yaşantılarının sağlanması gerekmektedir (Fidan, 1986, s:208).

Güçlü'nün Veenmen'dan aktardığına göre de yüksek bilişsel gelişme düzeyindeki öğretmenler, düşük bilişsel gelişim düzeyli öğretmenlerden daha esnek, uyumlu, çok yönlü olmakta, daha çok öğretim teknikleri kullanmakta ve daha fazla problem çözme stratejileri geliştirmektedirler (Güçlü, 1996, s: 55).

Etkin bir şekilde kullanılacak bilgi ise öğrencinin problem çözümünde denediği yola dönüştürülmesi gerekmektedir (Bruner, 1991, s:42). Grimes ve Allinsmith, akademik başarının tek başına sınıf değişkenlerinden çok, çocuğun öğretim metodu ve motivasyonel kişilik tutumları arasındaki etkileşime bağlı olduğunu, bazı öğrenciler için etkili olan metodların diğerlerinin performansının veya gelişiminin silik olduğunu gösterebileceğini belirtmektedir (Grimes & Allinsmith, 1973, s:298). Gage ve Berliner'a göre de bazı yöntemler belli özelliklere sahip öğrencilerde daha iyi sonuçlara neden olurlarken başka özelliklere sahip öğrencilerde etkili olmamaktadır (Hesapçıoğlu, 1988, s:135). Bu yüzden öğretmen kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla sınıfa en uygun gelen yöntemleri seçip, duruma uygun değişikliklere gitmelidir (Küçükahmet, 1986, s:35).

Başarı konusunda yapılmış çalışmaların bir kısmı çalışma alışkanlıkları ile ilgilidir.

Uluğ (1981) verimli çalışma konularının dikkat problem çözme, bellek, okuma, not tutma, tekrar, yazılı kaynaklardan yararlanma, planlı çalışma, ödev ve sınavlara hazırlanma ile ilgili hususları kapsadığını, çalışma alışkanlıkları ile okul başarısı arasında yakın bir ilişki olduğunu belirtmektedir. İyi çalışma alışkanlıklarının kazanılması için, iyi bir çalışma planı ve belirli bir çalışma yerine sahip olunması gerekmektedir (Ayman, 1988, s:16).

Araştırmamız örneklemine giren öğrencilere ilişkin okul müdürlüklerinden alınan bilgiler, Anadolu Lisesi Sınavlarını kazanan öğrencilerin belirli okullardan geldiklerini göstermektedir. Bu okullarla ilgili veriler Tablo 5'dedir.

Tablo 5

İzmir'deki Başlıca İlkokullar ve Anadolu Liselerine Gönderdikleri Öğrenci Sayısı

İlkokulun Adı	Kazanan Öğrenci Sayısı	Tüm öğrenciler içindeki oranı %
Hakimiyet-i Milliye	40	8
Kars Halil Attila	7	1.4
Dokuz Eylül	16	3.2
Yavuz Selim	12	2.4
Cumhuriyet	7	1.4
Emlak Bankası	6	1.2
Mustafa Reşit Paşa	13	2.6
Salih İşgören	9	1.8
Müdafa-i Hukuk	10	2
Aydoğdu	6	1.2
Necatibey	7	1.4
Metin Aşkoğlu	8	1.6
Ankara	11	2.2
Mehmet Akif Ersoy	5	1
	Top:157	31.4

Tablo 5'de de görüldüğü gibi frekansları yüksek 14 okulun Anadolu Liseleri'ne gönderdiği öğrenci sayısı 157 olup örneklemdaki öğrencilerin % 31.4'üne karşılık gelmektedir.

Örnekleme giren öğrencilerin % 8'i Hakimiyet-i Milliye İlkokulundan gelmektedir. Sadece İzmir Merkez'den katılan öğrenciler gözönünde bulundurulduğunda bu oranın % 13.3' e yükseldiği görülmektedir.

Yukarıdaki veriler, devlet okulu olmasına rağmen diğer okullar arasından sıyrılıp başarılı olmuş belli başlı okulların bir kısmını içermektedir. Bu okulların başarı sebepleri de ayrıca araştırılacak bir konu olmalıdır. Kanımızca bu okullar

etkili okulların sahip oldukları özelliklere sahip olup dersane gibi işlemiş olan okullardır. Bir başka deyişle Anadolu Lisesi Sınavı'nı hedeflemiş, bu amaç için öğrenci, öğretmen ve diğer personelinin en uygun organizasyonunu sağlamış ve etkili çalışma alışkanlıklarını kazandırmış okullardır.

Etkili Okullar

Okulların *kendine özgü bir kişiliği* (Bursalıoğlu, 1987, s:61) ve *yönetici ve öğretmenlerce paylaşılan ortak değerler ve inançlarla tanımlanan bir misyonu olduğu* (Çelik, 1994, s:31) bilinmektedir.

Bazı araştırmacılar okulların bu misyonunun öğrenci öğrenmelerini etkilediğini belirtmektedirler.

Clark ve arkadaşları öğrenmede farklılık yapan okulların özelliklerini tesbit etmişlerdir. Buna göre öğrenmede farklılık yapan okullar;

- 1-Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde yoğunlaşma,
- 2-Öğrenci başarısı için yüksek beklentileri olma,
- 3-Akademik öğrenme zamanını etkili ve etkin bir şekilde tahsis etme ve kullanma,
- 4-Düzenli ve destekçi bir okul iklimine sahip olma,
- 5-Öğretmen ve öğrenciler için öğrenme imkanları sağlama,
- 6-Düzenli değerlendirme programları kullanma ve sonuçları öğrencilere ulaştırma (Balcı, 1988, s.28) özelliklerine sahiptirler.

Etkili Bir Okul Olarak Dersaneler

Gerçekte etkili okul kavramı bizlere pek de yabancı değildir. Nitekim özel dersaneler misyonunun netliği, zamanı etkili kullanması, sık değerlendirme, öğrenciler arası yarışma ortamı yaratma, akademik başarı üzerinde yoğunlaşma ve amaca yönelik üstün başarıları ödüllendirme özellikleri ile etkili bir okul gibi işlemekte ve öğrenciyi başarıya ulaştırmaktadırlar.

Bruner (1991) bir bilgiyi öğrenen öğrencinin yeteneğini etkileyen etkenleri, anlatım biçimi, konunun ekonomik sunumu ve konunun etkin gücü olarak sıralamaktadır. Dersaneler de, kısa zamanda, amaç için gerekli bilgiyi en öz şekli ile vermek suretiyle öğrencinin öğrenme yeteneğini artırmaktadır.

Okulların, dersaneler kadar etkili olamaması ise her iki kurumun, amaç, yöntem ve olanakları ile ilgilidir. (Bkz.Tablo 6)

Okullar öğrenciyi daha bütünsel geliştirmeyi hedeflemişken dersaneler (misyonu gereği) öğrencinin sadece belli bir andaki motivasyon ve performansını yükseltmeyi hedeflemektedir. Belli bir andaki performansı artırmak ise bilgili kişinin yapabilirliğini artırmakla daha kolay hale gelmektedir. Bunun en önemli göstergesi dersanelerin seçme sınavı ile öğrenci alması ve bu öğrencileri seviye grupları halinde ayırmasıdır.

Tablo 6

Dershane ve İlkokulların Özellikleri

DERSHANE	İLKOKUL
<p>AMAÇ: Adayları giriş sınavı ile öğrenci alan temel eğitim ve orta öğretim okullarının giriş sınavlarına hazırlamak, öğrencileri zayıf oldukları veya daha iyi yetiştirilmek istedikleri derslerden yetiştirmek. (Duman ve Avcı, 1990, s:56)</p>	<p>a)Her Türk çocuğuna iyi vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.</p> <p>b)Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak. (Özçelik, 1987, s:13)</p>
<p>MİSYON: Sınavda başarı</p>	Öğrenciyi bütünüyle geliştirmek.
<p>ÖĞRETMEN: a)Başarıya endeksli, sözleşmeli. b)Branş öğretmeni</p>	<p>a)MEB.'mca atanır.</p> <p>b)Atamalarda mezun olduğu okul, branş farkı gözetilmez</p>
<p>KONU AĞIRLIĞI:Sınavda çıkması muhtemel konular</p>	Müfredatla tesbit edilmiş konular
<p>YÖNTEM TEKNİK: Test tekniği ağırlıklı.</p>	Düz anlatım yöntemi hakim
<p>DEĞERLENDİRME: Optik okuyucularla, sınavdan hemen sonra öğrenmeleri düzeltici, Not kaygısını engelleyici.</p>	Yazılı, sözlü biçiminde değerlendirme düzeltilmesi daha geç.
<p>ÖĞRENCİ: Seviyesi belirli, mevcut olarak daha az, soruları doğru yanıtlanması yeterli</p>	Yetenek ve bilgileri farklı, mevcutları çok, bütünüyle geliştirilecek.

Caner'in (1986)de değindiği gibi dersaneler "*zaten başarılı, bilgisi yeterli öğrenciyi almakta*" ve öğrencinin bilgilerini test gibi (genel ilkokullarda pek fazla kullanılmayan) ortamlara uygulamasını öğretmektedir. Nitekim Duman ve Avcı'nın aktardığına göre, "veriler, kurs programlarının % 30'unun konuların öğrenilmesine % 70'inin giriş sınavlarına yönelik uygulamalara ayrıldığı"nı (Duman, Avcı; 1990, s.60) göstermektedir. Okullar ise konuların ilk öğretildiği, öğrenciye temel

bilgilerin kazandırıldığı yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında dershanede başarılı kabul edilen öğrencilerin en azından % 70 oranında konuları bildiği varsayıldığını ileri sürmek pek yersiz olmayacaktır. Üstelik dershaneler var olan pasif bilgiyi testlerle uyararak aktif hale getirmekte, aktif hale gelen bilgi işlenen konulara daha hakim olmayı beraberinde getirmektedir. Bir başka deyişle "*öğrenci kendisine sağlanan öğretim durumunun öğeleriyle etkileşmek ve bir öğrenme çabası içine girmek*" (Fidan, 1986, s.123) şeklinde tanımlanan katılımı gerçekleştirmektedir.

Okulda ise her öğrencinin sınıf ortamında derse aktif katılımı beklenemez, çünkü hem düz anlatım yöntemi hem de sınıf kalabalıklığı bunu engellemektedir. Nitekim ortaokul ve liselerde de başarısızlık sebebi olarak öncelikle sınıf kalabalıklığı, öğretmen sayısı ve kalitesi gösterilmektedir (Özden, 1963, s.229).

Dershaneler sınıf mevcutlarını mümkün olduğunca az tutmakta üstelik (ilkokulda olmayan) branş öğretmenlerinin derslere girmesini sağlamaktadır. Branş öğretmenleri ile anlatılan dersler hangi konunun öncelikli olarak ele alınması gerektiği konusuna açıklık getirmekte ve her öğretmen kendi konusundan çıkmış soruları takip etmektedir. Öğretmenin sorumlu olduğu ders sayısı düşmektedir.

Ayrıca dershaneler, öğretmenleri de aktif hale getirerek (soru hazırlamak...vb.) onları başarıya ulaşmak için ortaya çıkan problemleri çözücü bir operatör durumuna sokmaktadır: Öğretmenler arasında amaç birliği vardır.

Her öğretmen soru hazırladığı için, öğrencilerin karşılaştıkları soru sayısı fazlalaşmakta "*öğrenmelerin aralıklı olarak değişik durumlar içinde tekrar edilmesi*" (Fidan, 1986, s:91) ise kalıcılığı artırmaktadır.

Gage ve Berliner da; soru sayısı arttıkça öğrenme miktarını arttığını (Açıkgöz, 1996, s:296) tesbit etmişlerdir

Özgüven'in yaptığı bir araştırmaya göre de öğrenciler % 32 oranında "konu üzerinde alıştırma ve problem çözüme" davranışının kendilerini başarılı yaptığını düşünmüşlerdir (Özgüven, 1977, s:66).Bilgilerin problem durumlarıyla "işe yarar" hale gelediğini gören öğrenci için bu içsel bir ödüdür, ayrıca ilerlemesi ve ilerlediğini hızlı optik okuyucularla anında görmesi pekiştirme görevini görmektedir.

Dershanelerin öğrenciyi seviye sınıflarında sabit tutmaması, puana göre yeni yerleşimler oluşturması öğrencinin amaca yönelik davranışlarını değerlendiren bir sistem olarak işlemektedir. Çalışan öğrenci, sınıf yükseltmek ve üstün başarılı öğrenci de burs, ödül vb. kazanmak suretiyle pekiştirilmektedir.

Razon öğrencinin iyi not alması, bir sınavı başarması bir yarışmayı kazanması, maddi ve manevi ödüllendirileceğini bilmesinin birey için motivasyon kaynakları olduğunu, takdir edilme övülme ve ödüllendirmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığını, başarısızlığı nedeniyle çok sık cezalandırılan çocuğun ödüllendirilen çocuk kadar öğrenemeyeceğini belirtmektedir (Razon, 1987, s:14).

Dershanelerin başarıyı artırdığı kabul edilmekle birlikte herkesin bu faktörden yeterince yararlanamadığı da bir gerçektir. Nitekim, 1982 verilerine göre ülkemizdeki dershanelerin büyük bölümünün İstanbul ve Ankara'da bulunduğu (Kaya, Kabasakal, 1982, s:34) 1984 verilerine göre de 156 özel dershanenin 77'sinin İstanbul, Ankara, Adana ve İzmir gibi büyük kentlerde faaliyet gösterdiği (Duman, 1984, s:72) bilinmektedir. Hızla yayılan bu kurumların sayısı 1996 yılında sadece İzmir'de 73'e ulaşmıştır.

Gerçekte dershanelerin büyük kentlerde yer alması doğaldır. Çünkü çeşitli araştırmacılar (Tunç, 1969, Kaya, 1993) çeşitli yıllarda bölgeler ve iller arasındaki eşitsizlikleri vurgulamışlar ve genel olarak kabul edilmiştir.

Tablo 7
Türkiye’de Bölgelere Göre Okullaşma Oranları (%)

BÖLGELER	1982-1983		1987-1988	
	Ortaokul (12-14 yaş)	Lise (15-17)	Ortaokul (12-14)	Lise (15-17)
Marmara Bölgesi	51.0	36.3	71.7	38.4
Ege Bölgesi	39.5	29.2	58.3	32.0
İç Anadolu Bölgesi	40.0	31.4	54.2	36.1
Güneydoğu An.Bölgesi	28.6	21.4	31.7	31.0
Doğu Anadolu Bölgesi	28.6	21.4	36.3	23.0
Akdeniz Bölgesi	41.3	31.4	46.2	30.0
Karadeniz Bölgesi	34.7	26.2	50.7	31.0

Kaynak: Özgen, Bekir. Türkiye’de Örgün Eğitim Sorunları. Bornova Belediyesi, Kültür Yayınları. İzmir, 1994, s:139.

Tablo 7’den de görüldüğü gibi Okullaşma Oranlarının en yüksek bölgeleri Marmara, Akdeniz, İç Anadolu ve Ege Bölgeleridir.

Özgen’in belirttiğine göre okullaşma oranlarındaki belirgin farklar bölge düzeyinden il düzeyine inince daha da artmaktadır. Nitekim 1987-88 verilerine göre ortaokullarda toplam okullaşma oranı en ileri olarak İstanbul’da % 78.7, Eskişehir’de % 76.1, İzmir’de % 75.1’dir. (Özgen, 1994, s:139)

Tablo 8
1986-1996 Öğretim Yıllarına Göre İzmir İli Genelinde İlkokul, Öğretmen, Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılı	İlkokul S.	Toplam Öğrenci Sayısı	Erkek	Kız	Toplam Öğretmen S.	Erkek	K	Oran
1986-87	1016	246239	127137	119102	8058	3762	4296	30.5
1987-88	1026	261759	135198	126561	8369	3915	4454	31.2
1988-89	1035	259248	134388	124860	8416	3884	4532	30.8
1989-90	1048	270753	140062	130691	8813	4062	4751	30.7
1990-91	1001	248199	128767	119432	8242	3787	4455	30.1
1991-92	981	235780	122249	113531	7751	3525	4226	30.4
1992-93	948	202956	105317	97639	6697	3070	3627	30.3
1993-94	924	185195	96147	89048	6479	3047	3432	28.5
1994-95	909	173965	90276	83689	5825	2668	3157	29.8
1995-96	692	168454	87417	81037	5729	2631	3098	29.4

Kaynak: İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi Kayıt Defterlerinden Araştırmacı Tarafından Derlenmiştir.

İzmir'in okul/öğrenci sayıları Tablo 8'de belirtilmektedir.

Tablo 8 incelendiğinde İzmir İli'nde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yıllar geçtikçe azaldığını ve istikrarlı bir yapı sergilediğini gözlemlemekteyiz.

Tablo 9

Türkiye Genelinde İlkokullardaki Gelişmeler (1923-1990)

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci	Öğretmen/Sayısı Oranı
1923-24	4894	10238	341941	33.3
1933-34	6383	15123	591169	39.0
1943-44	12182	22387	995999	44.4
1953-54	17948	37932	1762351	46.4
1963-64	27775	76544	3562140	46.5
1973-74	40325	157435	5324034	33.8
1983-84	47355	208881	6500539	31.1
1989-90	51169	224382	7191027	32.0
Toplam				38.3

Kaynak: Zekai Baloğlu. TÜSİAD Raporu, 1989, s:217.

Türkiye genelinde ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 38.3'tür. (Bkz. Tablo 9) 1983-84 ve 1989-90 öğretim yıllarında ise bu oran 31.1 ve 32'dir.

Her iki dönemde de İzmir İlinin Öğretmen/öğrenci oranı bakımından daha avantajlı durumda olduğu görülmektedir.

PROBLEM

Bu araştırmanın problemi, Anadolu Lisesi Sınavları'na İzmir İlinden katılan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörleri tesbit etmektedir.

Alt Problemler

- 1) Cinsiyetlerine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 2) Mezun oldukları ilköğretim türüne göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 3) Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin bulunduğu yere göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 4) Giriş puanlarına göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 5) Tercih sırasına göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 6) Annenin öğrenim durumuna göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 7) Babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 8) Annenin mesleğine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

- 9) Babanın mesleğine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 10) Ailenin aylık gelirine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 11) Kursa başlama zamanına göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 12) Kurs türüne göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?
- 13) Giriş listesinin türüne göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Anadolu Lisesi Sınavlarına katılan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörleri belirlemekle bu araştırmanın bu konuda çalışma yapan kişi, kurum ve kuruluşların araştırmalarına katkıda bulunacağı umulmaktadır. Ayrıca öğrenme öğretim süreçlerinin düzenlenmesinde programların yapılandırılmasında ve eğitim programlarının hazırlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

- 1- Öğrenci görüşlerinden sağlanan bilgiler gerçeği yansıtmaktadır.
- 2- Örnekleme giren 500 öğrenci görüşünün İzmir İli'ne genellenebileceği varsayılmıştır.
- 3- Araştırmada yararlanılan kaynaklar gerçeği yansıtmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma İzmir İli'nde 1995-96 öğretim yılında öğretim yapan 15 Anadolu Lisesi'nin Hazırlık sınıflarında okumakta olan ve sınava İzmir ilinden katılarak kazanmış 500 öğrencinin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

- Anadolu Lisesi** :İlkokuldan sonra Merkezi Sınav Sistemi ile öğrenci alan, bir yılı hazırlık sınıfı olmak üzere 7 yıl süren, öğrencilerine genel kültür, bir yabancı dil ve üniversiteye hazırlanma konularında geleceğe hazırlayan devlet okullarıdır (Özgen, 1994, s:12).
- Başarı** :Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir İlinden girerek İzmir'deki Anadolu Liselerini kazanmış olmak.
- Dershane** : Öğrencileri Anadolu Liselerine hazırlamak amacıyla okul dışında öğretim veren ücretli kurumlardır.
- Motivasyon** : Kişinin eyleminin yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen iç ya da dış bir dürtücünün etkisiyle eyleme geçmesi (Enç, 1974, s.85) olarak tanımlanmaktadır.
- Öğrenci** :Anadolu Lisesi Hazırlık sınıflarında okumakta olan, sınava İzmir İli'nden girerek kazanmış öğrencilerdir.

Kisaltmalar

SED	Sosyo Ekonomik Düzey
ASED	Alt Sosyo-ekonomik düzey
OSED	Orta Sosyo-ekonomik düzey
ÜSED	Üst Sosyo-ekonomik düzey

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE YAYINLAR

Bu bölümde önce yurt dışında yapılmış araştırmalar, daha sonra yurt içinde yapılmış araştırmalara yer verilecektir.

Yurt Dışında Yapılan Araştırma ve Yayınlar

Coleman, Powden, Husen, Thorndike, Camber ve Keeves ve Purves tarafından yapılmış bir dizi araştırmalara göre gelişmiş ülke çocuklarının okul başarılarında görülen farklılaşmanın önemli bir kısmı aile ortamları arasındaki farklılıklara bağlanmıştır (Bloom, 1979, s:12).

Harmein tarafından yapılan bir araştırma ile okulda başarısız olduğu saptanan çocukların % 15'inin anne-babasından ayrı olduğu, anne-babasıyla birlikte yaşayan çocuklarda başarısızlık oranı % 36 iken anne-babasından ayrı olanlarda bu oranın % 54 olduğu tesbit edilmiştir (Magden, Temel, 1991, s:41).

Morrow ve Wilson'un lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri bir araştırmada başarısız öğrencilerin başarılı olanlara göre daha olumsuz aile ilişkileri içinde buldukları, başarılı öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklarına karşı daha anlayışlı davrandıkları, onları daha çok övdükleri ve daha çok kabullendikleri buna karşılık başarısız öğrencilerin aile ortamlarında gerilimli bir hava olduğu, ebeveynlerin çocuklarına karşı daha otoriter ve kısıtlayıcı davranışlar sergilediklerini tesbit etmişlerdir (Can, 1992, s:15).

Cuts, Mosely (1953) ve Morrow Wilson (1964) üstün yetenekler üzerinde yaptığı bir araştırmada çocuğun başarısı üzerinde olumlu etkisi olan faktörler arasında evde çocuğu yüksek düzeyde ebeveynsel kuşatma kısıtlayıcı ve sert tutumlara karşılık daha çok ailesel güven ve uygunluk ve öğretmenler okul ve

entellektüel aktivitelere yönelik pozitif tutumlarla güçlenen bir aile morali olduğunu belirtmişlerdir (Colengelo, Dettmann, 1983, s:23).

NAGC'nin üstün yetenekli çocuklar üzerinde yaptığı incelemeler potansiyeli olduğu halde başarısız olan çocukların, eğitimin önemli olmadığı, kitap alınmayan ve konuşulan dilin standart olmadığı evlerden gelen çocuklar olduğunu göstermektedir (NAGC, 1975, s:32).

Terman ve Oden'in IQ'su 170 ve daha yukarı olan 75 kişi üzerinde yaptıkları bir inceleme ise üstün yeteneklilerin ebeveynlerinin kolej mezunu olduklarını ayrıca profesyonel ve yüksek düzeyli meslekleri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Sisk, 1987, s:240-252)

Terman, Frankel, Astin ve Nichols'a göre öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyesi ile akademik öğrenim derecesi yönünden yüksek ailelerden olması başarılarını olumlu, bir iki etmen yönünden düşük olanlarınkini ise olumsuz yönde etkilemektedir (Özgüven, 1979, s:19).

Malkoç'un Ballentine'den aktardığına göre de çocuğun ailesinden nasıl bir temel aldığı ve ailenin sosyo-ekonomik statüsü çocuğun okul performansının en önemli faktörlerini oluşturmaktadır (Malkoç, 1991, s:353).

İffert'in 1957'de yaptığı bir araştırma üniversiteyi hiç sınıfta kalmadan bitiren öğrencilerin aileleriyle üniversiteyi bitirmeden ayrılan öğrencilerin aileleri karşılaştırıldığında birinci grupta yer alanların gelir düzeylerinin daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir (Can, 1992, s:16).

Horrison (1968) ailelerin sosyo-ekonomik durumu ne olursa olsun kişisel denetim duygusunun çocukların okul başarısını kestirmeye belirli ölçülerde izin verdiğini belirlemiştir (Dönmez, 1986, s:270).

Torshen ve Sears akademik yaşantıdaki başarı ve başarısızlığın kendilik değerini etkilediğini tesbit etmişlerdir (Yıldıran, 1982, s:40).

Copersmith (1967), Gallagher (1964) aile ilişkilerinde kendini zayıf değerlendirmenin başarısızlığın bir sebebi olduğunu Dawdall ve Colengelo (1982), Coopersmith (1967) olumlu benlik saygısının başarıyla ilişkili olduğunu tesbit etmişler, Bricklin ve Bricklin (1965) ve Wedemeyer (1953) başarısızlığın sadece uyum güçlüklerinin bir sonucu olmadığını aynı zamanda bu güçlüklerin sebebi olduğunu rapor etmişlerdir (Colengelo ve Dettman, 1983, s:23).

Sears, okuma ve aritmetikte uzun süre kronik okul başarısızlığı olmuş bir grup beşinci sınıf çocuk ile aynı alanlarda başarılı olanların beklenti düzeylerini karşılaştırdığı araştırmasında başarılı çocukların gerçekçi düzeyde beklenti oluşturduklarını (başarabilecekleri düzey) başarısızların ise çok yüksek hedefler koyarak başarının yerine bir hayal dünyası içinde yaşadıklarını tesbit etmişlerdir (Barker, 1973, s:282-284).

Shaw ve Brown (1957) akademik başarıya etki eden faktörler arasında düşük başarılı öğrencilerin kişilik özelliklerine dikkat çekmişler (Can, 1992, s:10), Wispe (1953) Smith ve diğerleri (1956) ve McKeachie (1958) öğretim metodlar ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kaygısı yüksek öğrencilerin yüksek derecede yapılandırılmış bir öğretim ortamı istediklerini saptamışlardır (Grimes, Allsmith, 1973, s:300).

Terman, Gasgh, Morgen, Gowan ve Borislow çeşitli yıllarda yaptıkları araştırmalarında başarılı öğrencilerin benliklerine karşı güvenli olduklarını, daha işin başında işi başarma yönünden daha optimist, başarısız olanların ise daha pesimist olduklarını tesbit etmişlerdir (Özgüven, 1974, s:19).

Gough (1949), Gowan (1955, 1957, 1960) Barrett (1957) Westfall (1958) ve Bowman (1959) öğrencilerin kuvvetli okuma ve aritmetik becerilerine sahip

olmalarının, zaman ve paralarını iyiye kullanmalarının, planlı çalışma alışkanlığına sahip olmalarının başarıyı etkilediğini belirlemişlerdir (Özgüven, 1974, s:21).

Wine (1971) yüksek kaygılı öğrencilerin görevle ilgili değişkenlerden, çok kendileri ile ilgili değişkenlerle meşgul oldukları için başvurularına yardımcı olacak ipuçlarını değerlendirmede yetersiz kaldıklarını (Köklü, 1994, s:35) Sarason (1984) yüksek kaygılı öğrencilerin sınavla ilgisi olmayan düşünceler taşımaları nedeniyle düşük başarı gösterdiklerini saptamışlardır.

Okul ve sınıf atmosferi üzerine yapılmış araştırmalar öğrencilerin öğretim ile algılarının başarı ve tutumlarını etkilediğini öğrenci isteklerinin sınıf ortamında gerçekleşme derecelerinin ürünlerin kalitesini artırdığını ve öğrenci başarısını daha yüksek olduğunu göstermektedir (Açıkgöz, 1992, s:64).

Moos ve Moss'un 1978 yılında yaptıkları bir araştırma, öğretmen desteğinin düşük ve yarışma ve öğretmen kontrolünün yüksek olduğu sınıflarda devamsızlığın yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır (Açıkgöz, 1992, s:68).

Armor ve arkadaşlarının (1976) random yöntemiyle 20 ilkokuldan 857 öğrenci üzerinde yaptığı araştırma öğrencilerin okul başarısında sosyo-ekonomik statüler ve ilk okuma bilgisinin değil, okul ve sınıf kararları ile örgüt yapısının farklılık yarattığını ortaya çıkarmıştır (Gümüşeli, 1996, s:13).

Weber, 4 okul üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda etkili okul için sekiz özellik saptamıştır. Bunlar, güçlü liderlik, başarı için yüksek beklentiler, uygun ortam, okumaya büyük önem verme, ilave okuma personeline sahip olma, bireyselleşme, öğrenci gelişiminin titiz bir değerlendirilmesi ve okuma öğretiminde fanatiklerin kullanılması'dır (Balci, 1988, s:26).

Hallinger ve Murphy (1985) de etkili okulların özelliklerini tesbit ettikleri araştırmalarında bu okulların; Misyonun herkesçe açık bir şekilde algılanması,

zengin bir eğitim programında standartlarının yerleştirilmesi, öğrencilerden yüksek beklentiler, bütünüyle eğitime, öğrencilerin okula gitmesi için özel bir neden, güven, düzenli öğrenme çevresi, topluluk ruhu, esneklik ve problem çözme özelliklerine sahip oldukları tesbit edilmiştir.

Yurt İçinde Yapılan Araştırma ve Yayınlar

Ağdemir, Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin Sosyo Ekonomik Durumları'na ilişkin evrenin % 78.2'sine (28222 öğrenci) ulaşarak yaptığı araştırmasında, Anadolu lisesi öğrencilerinin babalarının genelde yüksek öğretim gerektiren memur, emekli memur, öğretmen, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan doktor, mühendis, mimar, hakim, savcı, subay ve serbest meslek sahibi olanlar, mühendis, mimar dış hekimi oldukları, Genel Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin % 56.31'nin annesinin lise veya üniversite mezunu olduğu tesbit edilmiştir (Ağdemir, 1992, s:11).

Duman, Anadolu Lisesi Giriş Sınavları hazırlık kursuna katılan öğrencilerle katılmadan kazanan öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumu ile meslekleri arasında büyük benzerlikler olduğunu saptamıştır. Buna göre her iki grupta da öğrencilerin babalarının % 70'i üniversite ve yükseköğretim mezunu olup, her iki grupta da yüksek gelir getiren doktor, avukat, mimar mühendis, müteahhit gibi serbest meslekler birinci sırada yer almaktadır. Kursa devam eden öğrencilerin annelerinin meslekleri içerisinde "öğretmenlik ev hanımlığından sonra ikinci sırada yer almakta, kursa devam etmeyen öğrencilerin annelerinde öğretmenlik mesleği üçüncü sırada yer almaktadır (Duman, 1984, s:64).

Köse (1990)'nin 1987-88 öğretim yılında Ankara İl Merkezinde yer alan mesleki ve teknik olmayan tüm liseler arasından seçilmiş 13 devlet, özel ve Anadolu lisesi ve bu liselerin matematik, fen ve edebiyat kollarına devam eden ve 1988 Üniversite Giriş Sınavına katılan 1354 kişilik son sınıf öğrencisi üzerinde

yaptığı araştırma sonucunda ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi (SED) iyi olan, özel kurs ve ders alan ve imkanlara daha iyi olan liselere devam eden öğrencilerin başarı düzeylerinin, durumu böyle olmayanlara göre daha yüksek olduğu ve ailelerinin SED'nin başarı üzerindeki etkisinin okul özelliklerinin etkisinden daha büyük olduğu tesbit edilmiştir.

Gülmez (1988), Suphi Koyuncuoğlu ve Bornova Anadolu Lisesi üzerinde yaptığı bir araştırmada ebeveynlerin gelir düzeyleri yükseldikçe ailelerin çocuklarına yaptığı aylık eğitim ödeneklerinin ve çocuğun okuldaki başarısının arttığını tesbit etmiştir. Ayrıca Bornova Anadolu Lisesi öğrencileri, başarılarının yüksek oluşunu anne babalarının, eğitimleri ile yakından ilgilenmesini ve okul dışında (dershane, özel öğretmenler-vb.) özel eğitim dersleri görmeleri ile açıklamışlardır.

Şengönül (1995), bir araştırmasında Bornova Anadolu Lisesi, İzmir Atatürk Lisesi ve Bornova Çimentaş Lisesi öğrencilerinin aylık gelir düzeylerini karşılaştırmış ve Bornova Anadolu Lisesi ve Atatürk Lisesi'ndeki öğrencilerin çoğunlukla orta ve üst gelir diliminde bulunan ailelerden geldiğini tesbit etmiştir. Aileleri orta ve üst gelir diliminde bulunan öğrencilerin okul başarı düzeylerinin, aileleri alt gelir diliminde bulunan öğrencilerin başarı düzeylerine göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Bornova Anadolu Lisesi Rehberlik Servisince yapılan bir araştırmada 2417 öğrencinin anne-baba meslekleri değerlendirilmiş ve öğrencilerin babalarının % 18.2'sinin serbest meslek sahibi, % 14.6'sının öğretmen, % 14.3'ünün mühendis olduğu tesbit edilmiştir. Öğrencilerin anneleri % 25 oranında ev hanımı iken ikinci sırayı % 22 oranında öğretmenlik almıştır. Bulgular Duman'ın (1984) bulgularını desteklemektedir.

Sayın'ın, 1980 yılında Ankara, Hacettepe, Ege ve Atatürk Üniversitelerindeki öğretim üye ve yardımcılarının sosyo-ekonomik kökenleri konusunda yaptığı bir araştırmaya göre babası serbest meslek sahibi, sanayici ve tüccar, müdür ve üst kademe yöneticisi olanların yabancı dille öğretim yapan liselere gitme şanslarının daha yüksek olduğu tesbit edilmiştir (Sayın, 1990, s:157).

Atalay'ın yaptığı bir araştırmaya göre de başarılı öğrencilerin babalarının öğrenim durumları Türkiye ortalamasının çok üstündedir. Başarılı öğrencilerin babalarının % 54'ü, annelerinin % 30'u fakülte ve yüksekokul mezunudur (Aslan, 1993, s:68-72).

Üniversite ve lise düzeyindeki araştırmalar da bunları destekler niteliktedir. Celkan'ın üniversite düzeyinde yaptığı bir araştırma ailenin gelir seviyesi ile anne-babanın tahsil seviyesinin başarıyı olumlu yönde etkileyen toplumsal sınıf kriteri olduğu tesbit edilmiştir (Celkan, 1983, s:128).

Çavdar, Tünay ve Yurtseven'in Yüksek Öğrenime Başvuran Öğrenciler üzerinde yaptıkları bir araştırma, gelir düzeyi arttıkça sınav kazanma olasılığının en düşük gelir grubuna göre üç kat daha fazla olduğu ve serbest meslek mensuplarının çocuklarının sınav kazanma yönünden daha avantajlı olduğu onları memur ve sanayicilerin izlediği tesbit edilmiştir (Çavdar, Tünay, Yurtseven, 1976, s:92).

Türker'in, 1971-72 öğretim yılında lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre sosyo-ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarının başarı düzeyleriyle çok yakından ilgilenmekte, onların iyi öğrenim görmelerini umud etmekte ve çocukların dersleriyle yakından ilgilenmektedirler (Türker, 1972, s:226-227).

Özoğlu'nun (1977) 1967-1969 yılı mezunlarından elde ettiği verilere göre Ankara Fen Lisesi'nde yaptığı bir araştırma da öğrencilerin babalarının yüksek

yetenekli memur, memur, öğretmen, emekli memur, mühendis, serbest meslek sahibi oldukları ortaya çıkmıştır.

Kapıkıran'ın, Anadolu Lisesi Sınavları'na katılan öğrencilerin denetim odağı ile öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri arasındaki ilişkinin sınav başarısı üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmasında, en üst aylık gelir düzeyindeki ve babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin daha içsel denetimli oldukları tesbit edilmiştir. (Kapıkıran, 1993, s:89-91).

Torucu'nun, 13-14 yaş gençlerinin benlik saygısı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlediği araştırmasında baba mesleği ile benlik saygısı arasında ($p < 0.5$) düzeyinde anlamlı ilişki tesbit edilmiştir. Sonuçlar, babaları yönetici, emekli ve serbest meslek sahibi ve yüksek okul mezunu öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğunu, işçi, memur ve tüccar ve sanayici olanların ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir (Torucu, 1990, s:62).

Büyükkurt'un Ankara Atatürk Anadolu Lisesi öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre OSED ve ASED öğrencilerinin benlik ve başarı güdüsü düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (Büyükkurt, 1990, s:89).

Güneysu ve Mağden'in Ankara'da üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerden random yöntemiyle seçilen üç ilkokulun 4. ve 5. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırma ASED'deki çocukların anne babaları tarafından daha az sevildikleri ve daha fazla cezalandırıldıklarını algıladıkları tesbit edilmiştir (Güneysu, Mağden, 1987, s:52).

Erdinç (1992)'dede akademik özgeçmişlerini başarılı algılayan öğrencilerin başarısız algılayan öğrencilere göre daha yüksek benlik kavramına sahip olduklarını tesbit etmiştir (Erdinç, 1995)

Şengönül'ün üç lise üzerinde yaptığı bir araştırma da sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan Bornova Anadolu Lisesi öğrencilerinin % 80'inin düzenli ders çalıştıkları ve ailelerin ders çalışmalarıyla ilgilendikleri tesbit edilmiştir (Şengönül, 1995, s:158).

Bulgu Caner'in (1986) Anadolu Lisesi öğretmenlerinin bilgi ve gözlemlerine dayanarak yaptığı araştırmasını desteklemektedir. Bu araştırmaya göre öğretmenlerin tamamı, Anadolu liselerinde görülen öğrenci başarısının öğrencinin seçilerek alınması, ekonomik durumu iyi olanlardan gelmelerinin yanında bu ailelerin üstün gayret ve desteklerinin, öğrencinin özel derslerle takviye edilmesi ve öğrencilerin sistemli bir şekilde çalışmasının öğrenci başarısını etkilediğini belirtmişlerdir (Caner, 1986, s:84).

Gürşimşek (1992)'in, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada başarılı öğrencilerin kendilerine yönelik öğretmen davranışlarında daha olumsuz geri bildirim ve yönlendirme algıladıkları bir başka deyişle farklı başarı düzeyindeki öğrencilere yönelik öğretmen davranışlarının nitelik bakımından farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Dershanenin başarıyı artırdığına ilişkin çeşitli araştırmalar vardır.

Özgüven'in, üniversite düzeyinde yaptığı bir araştırmaya göre özel dershanelere devam etmiş grubun devam etmeyenlere göre sosyal ve yabancı dil puan ortalamaları ile ilk üç tercihleri olan bölümlere girme oranlarının anlamlı derecede yüksek olduğu tesbit edilmiştir (Özgüven, 1977, s:71).

Çetin'in İstanbul'da orta düzeyde resmi bir lisede yaptığı araştırma ile, son sınıf fen öğrencilerinin üniversite puanlarını en fazla etkileyen değişkenin öğrencilerin bir dersaneye devam edip etmemeleri olduğu görülmüş, dershaneye devamın üniversite sınavının birinci basamak puanını % 16.67 katkısı bulunurken,

ikinci aşamasındaki fen puanına % 46.79 ve matematik puanına % 19.27 oranlarında katkısı olduğu ortaya çıkmıştır (Yıldıran, 1994, s:15).

Duman ve Avcı'nın, yaptıkları bir araştırma örnekleme giren üniversite öğrencilerinin % 45.24'ünün üniversite giriş sınavlarına hazırlık için özel dersanelere gittiklerini % 54.86'sının ekonomik yetersizlik, yerleşim biriminde özel dersane bulunmaması gibi nedenlerle gidemediklerini tesbit etmiştir. Dershaneye giden öğrenciler ise okul yeterli olmadığı için (% 40.39); test tipi sınava hazırlık için (% 21.31); problemlere pratik çözümler öğrenebilmek için (% 20.95) sınavda zamanı iyi kullanmak için (% 15.78) devam ettiklerini belirtmişlerdir (Duman, Avcı; 1990, s:62).

Güray, Uluğ ve Yücel'in (1985) Çapa'da bir ilkokulda okuyan ve yabancı dille eğitim yapan okulların giriş sınavlarına hazırlanmak amacıyla hazırlık kurslarına devam eden son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrenci görüşlerinden faydalanılmış ve deneklerin % 93'ünün kurs çalışmalarının okul başarısını artırdığını belirttikleri saptanmıştır (Güray, Uluğ, Yücel; 1985, s:81).

Duman'ın, yaptığı bir araştırmada Anadolu Lisesi giriş sınavlarına öğrencilerin nasıl hazırlandıkları sorulmuş ve örnekleme giren öğrencilerin % 46.4'ünün 'Dershaneye devam ederek', % 28'inin 'Kendi kendine çalışarak', % 16.6'sının 'özel ders olarak', % 5.2'sinin 'Arkadaş grubu ile çalışarak' % 3.5'inin 'okuldaki kursa katılarak' hazırlandıklarını tesbit etmiştir (Duman, 1984, s:60).

'Kendi kendine ders çalışarak' hazırlanan öğrenciler ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum öğrenci çalışma alışkanlıklarının başarıyı etkilediğini düşündürmektedir. Nitekim Duman aynı araştırmasında (1984) öğrencilerden 'giriş sınavını kazanmasını istedikleri birisine ne gibi öğütlerde bulunacaklarını sorduğunda ilk sırada 'planlı ve programlı çalışmak', ikinci sırada 'çok çalışmak'

önerilerini almıştır. Dershaneye gitmek üçüncü sırada yer almaktadır (Duman, 1984, s:61).

Çalışma yeri ve zamanına ilişkin olarak Fidan'ın beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrencilerin fen başarısı ortalamalarının evdeki çalışma süresi arttıkça yükseldiğini göstermektedir. Evinde üç saatten fazla ders çalışan öğrencilerin fen dersinden başarı ortalamalarının iki saat ve bir saat çalışanlardan daha büyük olduğu tesbit edilmiştir (Akt.Uluğ, 1981, s:8).

Tertemiz'in TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesinin beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada ödevin matematik dersi başarısını artırdığı özellikle de ödev verilip tartışılmasını (dönüt-düzeltilme-pekiştireç verilmesinin) kalıcılığı artırdığı tesbit edilmiştir (Tertemiz, 1991, s:56).

Öner ve İlkaracan'ın 1987-88 öğretim yılında gerçekleştirdikleri bir çalışma, orta öğretime giriş sınavları sonucunda en çok istenen okullardan birine giren çocukların, aynı sosyo ekonomik düzeyde olup da giremeyen çocukların arasındaki en önemli farklardan ikisinin okul dışı sınava hazırlanma süreleri ile anne-baba eğitim düzeyleri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Yıldıran, 1994, s:5).

Yanpar'ın ilkokul 4. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırma ile ders dışı anlamlandırarak çalışma yollarının başarıyı etkilediği saptanmıştır (Yanpar, 1994, s:43).

Etkili öğrenme stratejilerinden bazılarını, ayrıntılı bilgileri kısaltmaya çalışma; öğrenilenler arasındaki benzerlikleri bulma, konuyla ilgili (tahmin, sonuç, genelleme vb.) çıkarımlarda bulunma, okurken anlamlı yerlerin altını çizme, öğrenme eksikliklerini farketme, öğrenme malzemesindeki neden-sonuç ilişkilerini bulma olarak sıralayan Açıkgöz de (1996) öğrenme stratejilerinin öğretilmesi gerektiğini belirtmektedir (Açıkgöz, 1996, s:73-76).

Okullar bu alışkanlıkların kazandırıldıkları yerlerdir.

Özer'in, Anadolu Üniversitesi öğrencilerinin Etkili Öğrenme ve Ders Çalışma Yeterlikleri üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin bitirdikleri ortaöğretim kurumlarına göre etkili öğrenme ve ders çalışma davranışlarındaki yeterlikleri incelemiş ve Anadolu Liselerini bitiren öğretmen adaylarında "kaygı", "temel düşüncelerin seçimi" ve "sınav stratejileri" ölçeklerinde en yüksek puan ortalamalarını elde etmişlerdir. Genel ve Meslek Liseleri ise bu davranışları daha az göstermişlerdir (Özer, 1993, s:39).

Aksu, Berberoğlu ve Paykoç'un (1991) lise düzeyinde Mantıksal düşünme Grup Testi (MDGT) uygulayarak yaptığı bir araştırmada Atatürk Anadolu Lisesi'nde okuyan öğrencilerin, eğitim öğretim faaliyetlerinin bilinçli planlanıp uygulanması nedeniyle, mantıksal düşünmeyi ve problem çözmeyi geliştirdiklerini tesbit etmişlerdir (Aksu, Berberoğlu, Paykoç, 1991, s:294).

Oğuz'un orta okul ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre fen öğretiminde dönüt-düzeltilme işlemlerinin uygulaması ve bu işlemlerle birlikte uygun ipuçları verilmesi öğrenci başarısını artırmaktadır (Oğuz, 1994, s:49). Açıkgöz'ün 1980-90 öğretim yılında 5. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre, yabancı dilde dilbilgisi kurallarını uygulama becerisinin kazanılmasında ve gruplar arası yarışma ve grup üyelerine bireysel sorumluluk dağılımı yapılarak uygulanan işbirliğine dayalı öğrenme etkinlikleri, bireysel çalışmaya yer veren geleneksel öğretim ve bireysel sorumluluk dağılımı yapılmadan uygulanan işbirlikli öğrenme etkinliklerinden daha etkili olduğu saptanmıştır (Açıkgöz, 1992, s:169-170).

Özbilgin, konuları arasında aşamalılık ilişkisi bulunan Türkçe, yabancı dil, matematik, fen bilgisi gibi derslerde belli bir konu ya da ünitelerin sonunda öğrenme eksikliklerinin belirlenerek giderilmesinin öğrencilerin sonraki üniteye ön

koşul niteliğindeki öğrenmelere sahip olarak başlamalarına ve daha kolay öğrenmelerine yardımcı olduğunu belirtmektedir (Özbilgin, 1994, s:6).

Anadolu Liseleri'nde de Türkçe'den 30, Matematikten 30, Fen Grubu derslerden 20, Sosyal Grubu derslerinden 15 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden 5 olmak üzere 100 soru sorulmaktadır (MEB, 1996, s:3). Bir başka deyişle konu alanları aşamalılık ilişkisi bulunan derslerden oluşmaktadır. Özgüven'in üniversite düzeyinde (1978) yaptığı araştırmanın sonuçlarından biri dershanenin etkisinin daha çok yabancı dil ve fen grupları üzerinde olduğunu sosyal puanları o derecede etkilemediğini ortaya çıkarmıştır. Yani birbiriyle aşamalılık ilişkisi bulunan derslerde bu etkililik kendini göstermektedir. Dershane programlarının % 70'e yakınının uygulamalı olduğu (Özgüven, 1977, s:71) düşünüldüğünde sürekli soru çözme ve değerlendirme sistemi ile bir dönüt-düzeltilme süreci yaşandığı öne sürülebilir. Bu sürecin sağlıklı işlemesi sınıf mevcudunun, değerlendirme ve soru sorma yöntemlerinin ve olanaklarının niteliğine bağlıdır. Çeşitli araştırmacılar sınıf atmosferinin öğrenci başarısını etkilediği belirtilmektedirler.

Güner'in, İzmir İl Merkezindeki dört okul üzerine yaptığı araştırmaya göre, öğretmenin kişilik ve mesleki özelliklerinin öğrenci başarısını artırdığı tesbit edilmiştir (Güner, 1995).

Açıkgöz, çeşitli araştırma sonuçlarına dayanarak etkili öğretmen özelliklerini, öğretmenin akademik ve bilişsel gelişmişliği, sınıf içi öğretmen davranışları öğretmenin kişiliği, öğretmen-öğrenci ilişkileri, sınıf yönetimi başlıkları altında gruplandırmaktadır (Açıkgöz, 1992).

Kısakürek'in üniversite düzeyinde yaptığı bir araştırma öğrencilerin, derse devam, derse aktif katılım, derslerde öğrenilen ek çalışmalar yapma, güdü, sempati, öğretim üyesinin dersle ilgili konularda öğrencilerin görüşlerini alması ve dersine

önem vermesi gibi koşulların öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğunu saptamıştır (Açıkgöz, 1992, s:63).

Hacettepe Üniversitesinde öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada da başarıları nedenlerini çalışma stratejilerine ve derse ilgiyle katılmalarında gören öğrencilerin başarı beklentileri ile ulaştıkları başarı düzeylerinin birbirine yakın olduğu saptanmıştır (Ülgen, 1994, s:23).

Fidan'ın, ilkokul beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre de öğretmenin deney yapma, ders araç gereçlerini sınıfa getirme, gezi gözlem yapma gibi ders işleme durumlarının başarıyı artırdığı tesbit edilmiştir (Fidan, 1986, s:233).

Özoğlu'nun, Ankara Fen Lisesi mezunları üzerinde yaptığı araştırma, bu liselerde öğrenim gören öğrencilere diğer liselerden farklı olarak bilimsel düşünme, muhakeme alışkanlığı, yeteneği, bilgi kazanma yolu (% 16) laboratuvarında deney yapma yeteneği alışkanlığı, becerisi (% 14) araştırma zevki, merakı ve yapma yeteneği, ve isteği (% 14) bilimsel metodu kullanma, bilim adamı gibi düşünme, kendi başına öğrenme, üniversitenin ilk yılında rahatlık (% 8) kalıp bilgi ve görüşten çok, neden-sonuç ilişkilerini görme alışkanlığı ve bilimsel şüphecilik (% 7) kazandırdığı tespit edilmiş ve örneklemdaki öğrencilerin % 79'u bu kazanılanların üniversitede de yararlı olduğunu belirtmişlerdir (Özoğlu, 1977).

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelinde bir araştırmadır. Öğrencilerin başarıyı etkileyen faktörler'e ilişkin görüşleri belli bir anda yapıldığından “ansal tarama” değişkenler arası ilişkiler arandığı için ‘ilişkisel tarama’ modelinde bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 1995-96 öğretim yılında İzmir İl ve İlçelerinde yer alan 15 Anadolu Lisesi'nin Hazırlık Sınıflarında okumakta olan 1684 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini 15 Anadolu Lisesi'nde hazırlık sınıflarında öğrenim gören ve sınavlara İzmir İli'nden katılmış 500 öğrenci oluşturmuştur.

Örnekleme yapılırken 15 Anadolu Lisesi'nin hazırlık sınıflarında öğrenim gören ve sınava İzmir İli'nden katılmış öğrenciler içinden random yöntemiyle 10'ar öğrenci seçilmiş ve anket bu öğrenciler üzerinde uygulanmıştır.

Tablo 1'de Örnekleme giren Anadolu Liseleri'nin ismi, hazırlık sınıfı sayısı ve örneklemdaki öğrenci sayısı verilmiştir.

Tablo 10

Araştırma Örneklemine Giren Anadolu Liseleri

S.N.	Anadolu Lisesi'nin Adı	Hazırlık Sınıfı Sayısı	Öğrenci Sayısı
01	Bornova Anadolu Lisesi	6	60
02	Konak Anadolu Lisesi	3	30
03	60. Yıl Anadolu Lisesi	3	30
04	Yunus Emre Anadolu Lisesi	2	20
05	Karşıyaka Anadolu Lisesi	4	40
06	İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi	5	50
07	İzmir Anadolu Lisesi	3	30
08	Buca Anadolu Lisesi	4	40
09	Menemen Anadolu Lisesi	3	30
10	Aliaga Anadolu Lisesi	3	30
11	Bergama Anadolu Lisesi	3	30
12	Tire Anadolu Lisesi	3	30
13	Çeşme Anadolu Lisesi	2	20
14	Ödemiş Anadolu Lisesi	3	30
15	Torbalı Anadolu Lisesi	3	30
		50	500

Veri Toplama Aracı

Araştırma probleminin çözümlenebilmesi için gerekli olan anket araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anketi oluşturmak için şöyle bir yol izlenmiştir.

Öncelikle Başarıyı etkileyen faktörlerle ilgili kaynaklar taranmış, konu ile ilgili uzman görüşleri alınmıştır.

Birincil kaynak olarak öğrenciler görüldüğü için uygulama kolaylığı olan Karşıyaka ve Konak Anadolu Liseleri'nin hazırlık sınıfı öğrencilerinden *Sınava*

Nasıl Hazırlandım? Başarımı Etkileyen Faktörler konulu kompozisyon yazmaları istenmiştir. Böylelikle Karşıyaka Anadolu Lisesi Hazırlık Sınıfı öğrencilerinden 30, Konak Anadolu Lisesi Hazırlık sınıfı öğrencilerinden 57 olmak üzere toplam 87 öğrenci görüşü alınmıştır.

Öğrencilerin başarılı olmak için yaptıkları çalışmalar gruplandırılarak faktörlere dönüştürülmüştür.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde aile, ilkokul öğretmeni, öğrencinin kendisi, okul ve dersane faktörleri gözlenmiş, öğrenci görüşlerini içeren 200 maddelik cümleler, uzman görüşleri alınarak yabancı kelimeler barındıran, benzer olan ve anlamca karıştırılabilecek cümlelerin atılmasıyla 168 soruluk bir anket oluşturulmuştur.

168 soruluk ilk anket, ön uygulama olarak pilot seçilen Karşıyaka Anadolu Lisesi öğrencilerine uygulanarak uygulama sonunda anket üzerinde tartışılmıştır. Bu tartışmalardan ve öğrencilerin verdikleri cevaplar gözönünde bulundurularak yeni anket oluşturulmuştur. Uzman görüşleri ile son halini almıştır.

Anket, kişisel bilgiler ve öğrenci başarısını etkileyebileceği düşünülen faktörler olarak iki bölümden oluşmaktadır.

Anketin soru sayısı 91 ve cevaplama süresi 30-35 dakikadır.

Anketin birinci bölümünde Kişisel Bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde öğrencinin cinsiyeti, mezun olduğu ilkokul türü, kazandığı Anadolu Lisesi'nin ismi, giriş puanı, tercih sırası, ilkokuldan mezun olma derecesi, anne ve babasının öğrenim durumu, anne ve babanın mesleği, ailenin aylık geliri, resmi ve özel bir kursa katılma zamanı, kurs türü ve giriş listesinin türüne ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümünde ise, öğrencinin başarısını etkilediği düşünülen faktörlerle, her bir faktöre verdikleri üç boyutlu cevap hanesi yer almaktadır. Bu dereceler, Katılıyorum “K”, Kararsızım “KS”, Katılmıyorum “KM” olarak oluşturulmuştur.

Yapılan SPSS programı analizi ile bu maddeler 9 faktörde toplanmıştır. Her faktör ve bu faktöre giren maddelerin listesi aşağıdadır:

Dershanedeki Öğretim Hizmetleri

1. Dershanedeki öğretmenlerin bilgili olması.
2. Dershanedeki öğretmenlerin pratik problem çözme yöntemlerini öğretmiş olması.
3. Öğretmeye istekli olması.
4. Ailemin dershaneye göndermiş olması.
5. Dershanedeki öğretmenlerin anlamadığım konuları tekrar etmiş olması.
6. Konuları ayrıntılı anlatmış olması.
7. Dershanedeki öğretmenlerin belirli aralıklarla (her ay....vb) test yapmış olması.
8. Konu ile ilgili akılda kalıcı örnekler vermiş olması.
9. Problemlerin değişik çözüm yollarını göstermiş olması.
10. Kendi alanlarında uzman olmaları.
11. Dershanemin Anadolu Lisesi Sınavlarında BAŞARI'yı hedeflemiş olmaları.
12. Sınavlarında bizi çıkacak sorulara çok benzer sorularla karşılaştırmış olmaları.
13. Karmaşık bilgileri basitleştirmiş olmaları.
14. Dershanedeki öğretmenlerin çok test çözdürmüş olması.
15. Anadolu Lisesi Sınavları ile ilgili bilgi vermiş olması.
16. Arkadaşça olması.
17. Sınav başarısını tek hedefimiz haline getirmiş olmaları.
18. Dershanedeki öğretmenlerin kazanacağıma inanmış olmaları.
19. Dershanedeki öğretmenlerin Sınav Korku ve Kaygısını azaltmış olmaları.

20. Dershane yönetiminin çok sık deneme sınavı yapmış olması.
21. Hızlı ve tarafsız sonuç değerlendirme imkanlarının olması.
22. Sınavlara hazırlanmaya daha uygun kitapçıklarının olması.
23. Sınavları test şeklinde yapmış olmaları.
24. Dershanedeki öğretmenlerin soru-cevap şeklinde ders işlemiş olması.
25. Dershanedeki öğrencilerin başarılı olmaya istekli olmaları.
26. Bir çok deneme sınavına girmiş olmam.
27. Bizi seviye sınıflarına ayırmış olmaları.
28. Dersi ilginç hale getirmiş olmaları.
29. Seviyeler arası geçişin başarıya bağlı olması.
30. Deneme sınavlarında önceki puanımı geçmek için çabalamış olmam.
31. Evde okul sorunlarımla ilgilenen bireylerin olması.

İlkokul Öğretmeni

32. İlkokul öğretmenlerimin bilgili olması.
33. Öğrendiğimiz konu ile ilgili akılda kalıcı örnekler vermiş olması.
34. Konuları ayrıntılı anlatmış olması.
35. Öğretmeye istekli olması.
36. Anlamadığım konuları tekrar etmiş olması.
37. İlkokul öğretmenimin arkadaşça olması.
38. Olayların sonuçlarını nedenleriyle birlikte açıklamış olması.
39. Sınavla ilgili korku ve kaygılarımı gidermiş olması.
40. Her sınavdan sonra yanlışlarımı düzeltmiş olması.
41. Daha önce sorulmuş ve sorulabilecek konulara yer vermiş olması.
42. Bireysel özelliklerimi dikkate alarak öğretmiş olması.
43. Kendine güvenen ve iddialı biri olması.
44. Anadolu Lisesi Sınavları ile ilgili bilgi vermiş olması.
45. Dersi ilginç hale getirmiş olması.

46. Sınıfta soru sorma, tartışma ortamları oluşturmuş olması.
47. Başarısız olduğum konuları söylemiş olması.
48. Öğrendiğim bilgileri formülleştirmemi istemiş olması.
49. Önceki öğrenmelerimizle yeni konu arasında bağ kurmuş olması.
50. Çok test çözdürmüş olması.
51. Okulumun Anadolu Lisesine öğrenci gönderme amacında olması.
52. İlkokul öğretmenimin kazanacağıma inanmış olması.
53. Dersin bir bölümünü sınava hazırlık çalışmalarına ayırmış olması.
54. Ailemin iyi bir ilkokula göndermiş olması.
55. İlkokul öğretmenimin ders kitaplarının yanında yardımcı kitaplar da kullanmış olması .
56. Okulumun gelenek haline gelmiş başarılarının olması.
57. İlkokul öğretmenimin grup çalışması yapmış olması.
58. İlkokul öğretmenimin sınıf içi bilgi yarışmaları düzenlemiş olması.

Dershane ve İlkokuldaki Ortam

59. Dershanemin sınıf mevcudunun az olması.
60. Her derse ayrı öğretmen girmiş olması
61. Aynı sınıftaki öğrencilerin bilgi düzeylerinin benzer olması.
62. Dershanemin başarılarıyla tanınmış bir dershane olması.
63. Rehberlik hizmetlerinin olması.
64. Dershanedeki öğrencilerin başarılı okullardan gelmiş olması.
65. İlkokul öğretmenimin sınavları test şeklinde yapmış olması.
66. İlkokul öğretmenimin sınav sonucunu kısa sürede duyurmuş olması.
67. Dershanedeki öğretmenlerin derse katılmam için zorlamamış olması.

Çalışma Stratejisi

68. Çok test çözmüş olmam.

69. Her test sonrasında kendi kendimi değerlendirmiş olmam.
70. Çalışmalarımı günü gününe yapmış olmam.
71. Her gün kendi belirlediğim miktarda soru çözmüş olmam.
72. Soru çözerken ve ders çalışırken zamanı etkili kullanmış olmam.
73. Ailemin çeşitli sınava hazırlık kitapları almış olması.

Psikolojik Faktör

74. Anadolu Lisesi Sınavını kazanacağıma inanmış olmam.
75. Sınavı kazanmak için kararlı olmam.
76. Kendine güvenen biri olmam.
77. Ailemin sınavda başarılı olacağıma inanmış olması.

İçsel Motivasyon ve Olanaklar

78. Okulda devamsızlık yapmamış olmam.
79. İlkokulumun laboratuvar, kütüphane ve oyun alanlarının yeterli olması.
80. Okuduğum ilkokulun sınıf mevcudunun az olması.
81. Derslere hazır gelmiş olmam.
82. Sınavdan bir gün önce iyi uyumuş olmam.
83. Çalışabileceğim bir odamın olması.

Ev Ortamı ve Ödevler

84. Ailemin sınava hazırlanırken kısa tatil fırsatları yaratmış olması.
85. Ailemin sınavdan önce beni rahatlatmış olması.
86. İlkokul Öğretmenimin eve ödev vermiş olması.
87. Huzurlu bir aile ortamımızın olması.
88. Anadolu Lisesi Sınavlarında sorulabilecek konuları daha çok çalışmış olmam.

Dışsal Motivasyon

89. Annemin ders çalıştırmış olması
90. Ailemin derslerimle ilgilenmiş olması.
91. Ailemin öğrenemediğim konular için ilkokul öğretmenimle görüşmüş olması.

Uygulama

Anket uygulaması araştırmacı tarafından 27 Mayıs - 11 Haziran 1996 tarihleri arasında yapılmıştır.

Uygulama esnasında araştırmacının amaç ve önemi öğrencilere açıklanmış, öğrenci soruları yanıtlanarak anketin not verme aracı olup olmayacağı şeklindeki kaygılar giderilmeye çalışılmıştır.

Verilerde eksiklik olmaması amacıyla özellikle kişisel bilgiler bölümü toplu bir şekilde yanıtlatılmıştır.

Sonuçlar ayrılan zaman içerisinde toplanmıştır.

Verilerin İşlenmesi

Veriler “kodlama formu”na işlenerek Ege Üniversitesi Bilgisayar Merkezi’ndeki uzmanlar tarafından bilgisayara girişi yapılmış ve bu girdilerin kontrolü yapılmıştır.

Veriler frekans ve yüzdeler halinde tabloya dönüştürülmüştür. Öğrencilerin görüşleri arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir. Görüşler arasında farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Sheffe Testi uygulanmıştır.

F testi ve Sheffe testi ile bulunan değerlerin anlamlılık derecesi, $p < .05$ ve $p < .01$ düzeyinde tablo değerleri ile karşılaştırılmış, sonuçlar yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öğrenci kişisel özellikleri ve faktör gruplarına katılma derecelerine ilişkin bulgulara yer verilmiş ve yorumlar yapılmıştır.

Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

a) **Cinsiyet:** Öğrencilerin cinsiyet yönünden dağılımı gösteren bilgiler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	230	46
Erkek	270	54
Toplam	500	100

Tablo 11'in incelenmesinden anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 46'sı Kızlardan % 54'ü erkeklerden oluşmaktadır.

b) **Mezun Olduğu Okul türü:** Öğrencilerin okul türü yönünden dağılımını gösteren bilgiler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Okul Türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı

Okul Türü	N	%
İlkokul	321	64.2
İlköğretim	172	34.4
Özel İlkokul	7	1.4
Toplam	500	100

Tablo 12'ye göre örnekleme giren öğrencilerin % 64.2'si ilkokul, % 34.4'ü İlköğretim okulu mezunudur. Örnekleme giren özel ilkokul mezunu öğrenci yüzdesi hayli düşüktür. (% 1.4).

c) **Kazandığı Anadolu Lisesinin bulunduğu yer:** Örnekleme giren öğrencilerin kazandığı Anadolu Lisesi'nin Merkez veya Merkez dışında olmak üzere iki boyutlu tablosu Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13
Kazandıkları Anadolu Lisesinin Bulunduğu Yere Göre
Öğrencilerin Dağılımı

Kazandığı Anadolu Lisesi	N	%
İzmir Merkez	300	60
Merkez Dışı	200	40
Toplam	500	100

Tablo 13'e göre öğrencilerin % 60'ı (Bornova Anadolu Lisesi, Konak Anadolu Lisesi, 60.Yıl Anadolu Lisesi, Yunus Emre Anadolu Lisesi, Karşıyaka Anadolu Lisesi, İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi, İzmir Anadolu Lisesi ve Buca Anadolu Lisesi) İzmir Merkez'den, % 40'ı (Menemen Anadolu Lisesi, Aliaga Anadolu Lisesi, Bergama Anadolu Lisesi, Çeşme Anadolu Lisesi, Ödemiş Anadolu Lisesi, Torbalı Anadolu Lisesi) Merkez dışındadır.

d) **Giriş Puanı:** Örnekleme giren öğrencilerin Anadolu Lisesine giriş puanına göre dağılımları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14
Giriş Puanına Göre Öğrencilerin Dağılımı

Giriş Puanı	N	%
500-600	121	24.2
601-700	133	26.6
701-800	206	41.2
801 ve üstü	40	8.0
Toplam	500	100

e) **Tercih Sırası:** Örnekleme giren öğrencilerin Tercih Sırasına göre dağılımları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15
Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Dağılımı

Tercih Sırası	N	%
1.	175	35.0
2.	66	13.2
3.	52	10.4
4.	36	7.2
5.	41	8.2
6. Önkayıt	130	26.0
Toplam	500	100

Tablo 15’e göre öğrenciler ilk olarak birinci tercihleri ile (%35), ikinci olarak Önkayıt ile, üçüncü olarak ikinci tercihlerine yerleştirilmiştir.

f) Mezuniyet Derecesi : Örneklemeye giren öğrencilerin Mezuniyet Derecesine göre dağılımları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16
Mezuniyet Derecesine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Mezuniyet Derecesi	N	%
Pekiyi	494	98.8
İyi	6	1.2
Toplam	500	100

Tablo 16’ya göre öğrencilerin % 98.8’i okudukları okullardan Pekiyi derece ile mezun olmuşlardır.

g) Annenin Öğrenim Durumu: Örneklemeye giren öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumuna göre dağılımları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17
Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dağılımı

Annenin Öğrenim Durumu	N	%
Öğrenim Görmemiş	10	2
İlkokul Mezunu	72	14.4
Ortaokul Mezunu	36	7.2
Lise Mezunu	188	37.6
Üniversite Mezunu	174	34.8
Lisansüstü Mezunu	20	4.0
Toplam	500	100

Tablo 17’ye göre öğrencilerin annelerinin % 37.6’sı Lise Mezunu olarak ilk sırada yer alırken, ikinci sıraya % 34.8 ile Üniversite Mezunları yerleşmiştir. Anneleri İlkokul Mezunu olan öğrencilerin oranı ise % 14.4’tür.

h) **Babanın Öğrenim Durumu:** Örneklemdaki öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre dağılımları Tablo 18’de belirtilmiştir.

Tablo 18
Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dağılımı

Babanın Öğrenim Durumu	N	%
Öğrenim Görmemiş	-	-
İlkokul Mezunu	41	8.2
Ortaokul Mezunu	37	7.4
Lise Mezunu	138	27.6
Üniversite Mezunu	256	51.2
Lisansüstü Mezunu	28	5.6
Toplam	500	100

Tablo 18’de görüldüğü gibi Anadolu Lisesi Hazırlık Sınıfında okumakta olan öğrencilerin % 51.2’sinin babası Üniversite, % 27.6’sının babası Lise, % 8.2’sinin babası İlkokul mezunudur. Öğrenim görmemiş veliye rastlanmamaktadır.

ı) **Annenin Mesleği:** Örnekleme giren öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre dağılımı Tablo 19’da gösterilmiştir

Tablo 19
Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Annenin Mesleği	N	%
Profesyonel Meslek	40	8
Öğretmen	115	23.0
Resmi Kurum Memur/İşçi	55	11.0
Özel Sektör Memur/İşçi	19	3.8
Ev hanımı, işsiz vb.	271	54.2
Toplam	500	100

Tablo 19'un incelenmesinden anlaşılacağı üzere öğrencilerin % 54.2'sinin annesinin Ev hanımı olarak ilk sırada yer aldığı, ikinci sırada ise % 23 oranında öğretmenlik mesleğinde olduğu görülmekte bunu % 11 oranı ile Resmi Kurumda Memur/İşçi anneler takip etmektedir.

i) Babanın Mesleği: Örneklemeye giren öğrenci babalarının mesleklerine göre dağılımı Tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20
Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Babanın Mesleği	N	%
Profesyonel Meslek (Doktor, Mühendis, Mimar v.b.)	158	31.6
Öğretmen	61	12.2
Resmi Kurumda Memur/işçi	83	16.6
Özel Sektörde Memur/işçi	72	14.4
Küçük Esnaf	67	13.4
Tüccar	17	3.4
Diğer (işsiz vb)	42	8.4
Toplam	500	100

Tablo 20 incelendiğinde araştırmaya giren öğrencilerin % 31'inin babasının doktor, mühendis, mimar gibi profesyonel mesleklere sahip olduklarını, % 16.6'sının resmi kurumda, % 14.4'ünün özel sektörde memur veya işçi olduklarını görmekteyiz. Babası küçük esnaf olan öğrencilerin oranı % 13.4, öğretmen olan öğrencilerin oranı ise % 12.2'dir.

i) Ailenin Aylık Geliri: Örneklemeye giren öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerine göre dağılımı Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21

Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Ailenin Aylık Geliri Milyon	N	%
20 milyona kadar	78	15.6
21-40 milyon arası	197	39.4
41-60 milyon arası	113	22.6
61 milyon ve üstü	111	22.2
Toplam	499	99

Tablo 21 incelendiğinde öğrencilerin % 15.6'sının 20 milyona kadar, % 39.4'ünün 21-40 milyon arası, % 22.6'sının 41-60 milyon arası, % 22.2'sinin 61 milyon ve üstü gelire sahip oldukları görülmektedir.

ı) **Kursa Başlama Zamanı:** Örneklemeye giren öğrencilerin Kursa Başlama Zamanı'na göre dağılımları Tablo 22'de belirtilmiştir.

Tablo 22

Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Dağılımı

Kursa Başlama Zamanı	N	%
İlkokul Birinci Sınıfta	-	-
İlkokul İkinci Sınıfta	9	1.8
İlkokul Üçüncü Sınıfta	30	6.0
İlkokul Dördüncü Sınıfta	203	40.6
İlkokul Beşinci Sınıfta	223	44.6
Katılmadım	35	7.0
Toplam	500	100

Tablo 22 incelendiğinde örnekleme giren öğrencilerin % 44.6'sının beşinci, % 40.6'sının dördüncü sınıfta kursa başladıkları görülmektedir. Kursa katılmayanların oranı % 7'dir.

j) **Kurs Türü:** Öğrencilerin devam ettikleri kursun türüne göre dağılımları Tablo 23'de görülmektedir.

Tablo 23
Kursun Türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı

Kursun Türü	N	%
Dershane	355	71.0
Okul Kursu	34	6.8
Özel Ders	76	15.2
Katılmayan	35	7.0
Toplam	500	100

Tablo 3'e göre öğrencilerin % 71 gibi önemli bir bölümü Dershane'ye, (ikinci olarak da) % 15.2 oranında da Özel Ders'e devam etmişlerdir. Okul kursuna gidenlerin oranı % 6.8'dir.

k) **Liste Türü:** Öğrencilerin Anadolu Lisesi'ne girdikleri lise türüne göre dağılımları Tablo 24'de belirtilmiştir.

Tablo 24
Liste Türüne Göre Öğrencilerin Dağılımı

Liste Türü	N	%
Asıl	303	60.6
Yedek	67	13.4
Önkayıt	130	26.0
Toplam	500	100

Tablo 24'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin % 60.6'sı asil listeden Anadolu Lisesine girmişken, % 26'sı Önkayıt ile alınmıştır. Yedek listeden girenlerin oranı % 13.4'tür.

Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri

1-Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var mıdır?

Cinsiyetlerine göre öğrencilerin faktör gruplarına katılma derecelerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları Tablo 25-26-27'de verilmiştir. Bu deneklerin görüşleri arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 25

Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Dershane Ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Kız	230	2.1130	.4368	F= (1,498) = 7.6407 > 6,66 P < .01
Erkek	270	2.2140	.3834	

Tablo 25 incelendiğinde cinsiyetlerine göre öğrencilerin öğrenme ve öğretme ortamı faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Anadolu Lisesi Sınavları'na girişte bu faktör grubunun gerekliliğine ilişkin olmak üzere Erkek öğrenciler, Kız öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 26

Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin İçsel Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Kız	230	2.6070	.4225	F= (1,498) = 8.7531 > 6,66 P < .01
Erkek	270	2.7111	.3647	

Tablo 26'ya bakıldığında, cinsiyetlerine göre öğrencilerin içsel motivasyon ve olanaklar faktörüne katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu faktörde Erkek öğrenciler Kız öğrencilerden daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 27

Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Kız	230	1.7965	.4517	F= (1,498) = 4.5127 > 3,85 P < .05
Erkek	270	1.8874	.4972	

Tablo 27 incelendiğinde Cinsiyetlerine göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Anadolu Lisesi Sınavları'na girişte bu faktör grubunun gerekliliğine ilişkin olmak üzere erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Erkek öğrenciler başarılarında ailesinin payı olduğunu düşünmektedir.

2- Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Mezun oldukları ilkokul türüne göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları Tablo 28’de verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 28

Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Okul Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İlkokul	321	2.1277	.4183	F= (1,491) = 8.5083 > 6,66 P < .01
İlköğretim Okulu	172	2.2401	.3872	

Tablo 28 incelendiğinde ilkokul türlerine göre öğrencilerin, dershane ve ilkokuldaki ortam faktörüne katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Anadolu Lisesi Sınavları’na girişte bu faktör grubunun gerekliliğine ilişkin olmak üzere İlköğretim Okulu Mezunları, İlkokul Mezunlarına göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 29

Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Çalışma Stratejisi Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Okul Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İlkokul	321	2.3725	.4525	F= (1,491) = .4486 > 3,85 P < .05
İlköğretim	172	2.4003	.4150	

Tablo 29 incelendiğinde ilkokul türüne göre öğrencilerin çalışma stratejisi faktörüne katılma dereceleri arasında $P < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu faktöre daha fazla olumlu görüş bildiren grubun İlköğretim Okulu Mezunları oldukları görülmektedir.

Tablo 30

Mezun Oldukları İlkokul Türüne Göre Öğrencilerin Ev Ortamı ve Ödevler Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Okul Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İlkokul	321	2.3749	.3748	F= (1,491) = .7305 > 6,66 P < .01
İlköğretim	172	2.4050	.3712	

Tablo 30'a göre İlköğretim okulu mezunları ilkokul mezunlarından $P < .01$ düzeyinde anlamlı olarak aile ortamı ve ev çalışmaları faktörünün başarısını etkilediğini belirtmişlerdir.

3- Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin bulunduğu yere göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları Tablo 30,31,32,33,34 ve 35'de verilmiştir.

Tablo 31

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	2.6733	.2795	F= (1,498) = 44.0556 > 6,66 P < .01
Merkez Dışı	200	2.4784	.3762	
Toplam				

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yer'e göre araştırmaya İzmir Merkezinden katılan öğrencilerle, Merkez dışından katılan öğrenciler, dershanedeki öğretim hizmetleri faktörüne $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklı görüşler bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Sınavları'na girişte bu faktör grubunun gerekliliğine ilişkin olmak üzere İzmir Merkezi'nden araştırmaya katılan öğrenciler daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 32

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin İlkokul Öğretmeni Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	2.3731	.4226	F= (1,498) = 5.7594 > 3,85 P < .01
Merkez Dışı	200	2.4602	.3566	

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre öğrencilerin ilkokul öğretmeni faktörüne katılma dereceleri farklılık göstermektedir.

Merkez Dışı'ndan araştırmaya katılan öğrenciler ilkokul öğretmeni ve faktörüne daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 33

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	2.2263	.4209	F= (1,498) = 15.6168 > 6,66 P < .01
Merkez Dışı	200	2.0800	.3815	

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre dersane ve ilkokuldaki ortam faktörüne katılma dereceleri $P < .01$ düzeyinde farklılık göstermektedir.

Tablo 34'e göre İzmir Merkezi'nden katılan öğrenciler dersane ve ilkokuldaki ortam faktör grubuna daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 34

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Çalışma Stratejisi Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	2.3486	.4560	F= (1,498) =3.9622 > 3,85 P < .05
Merkez Dışı	200	2.4286	.4156	

Tablo 34 incelendiğinde Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre öğrencilerin çalışma stratejisi faktörüne katılma dereceleri $P < .05$ düzeyinde farklılaşmaktadır. Bu faktöre Merkez Dışı'ndan katılan öğrenciler daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 35

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin İçsel Motivasyon ve Olanaklar Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	2.0610	.4506	F= (1,498) = 7.4530 > 6,66 P < .01
Merkez Dışı	200	2.1679	.3942	

Öğrencilerin çalışma ortamı ve olanakları faktörüne katılma dereceleri, kazandıkları Anadolu Lisesi'nin İzmir Merkez veya Merkez Dışından araştırmaya katılan öğrencilere göre $P < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır. Bu faktör grubuna Merkez Dışı'nda öğrenim gören öğrenciler daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Tablo 36

Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kazandığı Anadolu L.	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
İzmir Merkez	300	1.9053	.4914	F= (1,498) =11.9454 > 6,66 P < .01
Merkez Dışı	200	1.7560	.4448	

Tablo 36 incelendiğinde Merkez Dışı'ndan araştırmaya katılan öğrencilerle İzmir Merkez'den katılan öğrencilerin görüşlerinin bu faktörde $P < .01$ düzeyinde farklılaştığı, Merkez'den araştırmaya katılan öğrencilerin daha olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Başka bir ifadeyle Merkez'de oturan öğrenciler başarılarını, Annesinin ders çalıştırmış olması, ailesinin dersleriyle ilgilenmiş olması gibi dışsal sebeplere yüklemektedirler.

4- Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Tablo 37, 38, 39 ve 40'da Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 37

Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Giriş Puanı	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
500-600	121	2.4055	.3790	F= (3,496) = 24.8449 > 3.80 P < .01
601-700	133	2.5686	.3245	
701-800	206	2.7052	.2735	
801 ve üstü	40	2.6930	.2419	

Tablo 37 incelendiğinde giriş puanlarına göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu faktörde aritmetik ortalamalar arasında anlamlı farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış, bulgular incelendiğinde bu faktörün gerekliliğine 500-600 puan alan öğrenciler, diğer gruptaki öğrencilerden, 601-700 puan alan öğrenciler de 701-800 puan alan öğrencilerden anlamlı derecede farklı düşünmüşlerdir.

Öğrencilerin puanları düştükçe, dershanedeki öğretim hizmetlerinin başarısını etkilediği düşüncesi azalmaktadır.

Tablo 38

Giriş Puanına Göre Öğrencilerin Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Giriş Puanı	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
500-600	121	2.0950	.3476	F= (3,496) = 7,5965 > 3,80 P < .01
601-700	133	2.0767	.4158	
701-800	206	2.2650	.4359	
801 ve üstü	40	2.1900	.3459	

Tablo 38 incelendiğinde giriş puanlarına göre öğrencilerin dersane ve ilkokuldaki ortam faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Farkın kaynağını araştırmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve 701-800 Puan alan öğrencilerin 500-600 ve 601-700 Puan alan öğrencilerden farklı düşündüğü tesbit edilmiştir. 701-800 Puan alan öğrenciler bu iki gruptan daha olumlu düşünmektedirler.

Tablo 39
Giriş Puanlarına Göre Öğrencilerin Psikolojik Faktöre Katılma Derecelerine İlişkin
F Değerleri

Giriş Puanı	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
500-600	121	2.5818	.4258	F= (3,496) = 3,0521 > 2,61 P < .05
601-700	133	2.6541	.3839	
701-800	206	2.6990	.3920	
801 ve üstü	40	2.7550	.3154	

Tablo 39 incelendiğinde giriş puanlarına göre öğrencilerin psikolojik faktörün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Farkın kaynağını araştırmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve bir sonuca ulaşamamıştır.

Tablo 40
Giriş Puanına Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma
Derecelerine İlişkin F Değerleri

Giriş Puanı	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
500-600	121	1.8463	.4574	F= (3,496) = 4,6608 > 3,80 P < .01
601-700	133	1.7414	.4702	
701-800	206	1.8748	.4791	
801 ve üstü	40	2.0400	.8007	

Tablo 40 incelendiğinde giriş puanlarına göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında P <.01 düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Farkın kaynağını araştırmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış, 801 ve üstü puan alanların 601-700 Puan alanlardan farklılaştığı, 801 ve üstü puan alanların daha olumlu görüş bildirdikleri tesbit edilmiştir.

5- Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Tablo 41 ve 42'de Tercih sırasına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 41

Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Tercih Sırası	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
1.	175	2.5850	.3302	F= (5,494) = 9,7300 > 3,04 P < .01
2.	66	2.7562	.2352	
3.	52	2.7206	.2701	
4.	36	2.6918	.2757	
5.	41	2.5267	.3163	
6. Önkayıt	130	2.4726	.3746	

Tablo 41 incelendiğinde tercih sırasına göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu faktörde aritmetik ortalamalar arasında anlamlı farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış, bulgular incelendiğinde bu faktörün gerekliliğine Önkayıt ile giren öğrenciler Anadolu Lisesi Sınavları sonunda 2., 3., 4. tercihlere yerleşen öğrencilerden, 1. ve 5. tercih ile giren öğrenciler ise 2. giren öğrencilerden anlamlı derecede farklı düşünmüşlerdir.

Tablo 42

Tercih Sırasına Göre Öğrencilerin Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Tercih Sırası	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
1.	175	2.1051	.4048	F= (5,494) = 4,9858 > 3,04 P < .01
2.	66	2.3712	.4072	
3.	52	2.1577	.4820	
4.	36	2.2528	.4018	
5.	41	2.0732	.4483	
6. Önkayıt	130	2.1592	.3481	

Tablo 42'den anlaşıldığı gibi öğrencilerin dersane ve ilkokuldaki ortam faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve 2. tercih ile Anadolu Liselerine yerleşen öğrencilerin 1. ve 5. ve Önkayıt ile giren öğrencilerden daha olumlu görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

6- Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Tablo 43 ve 44 Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 43

Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Annenin Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Öğrenim Görmemiş	-	-	-	F= (4,495) = 8,9826 > 3,34 P < .01
İlkokul Mezunu	82	2.4299	.3907	
Ortaokul Mezunu	36	2.5668	.3433	
Lise Mezunu	188	2.5828	.3497	
Üniversite Mezunu	174	2.6809	.2634	
Lisansüstü Mezunu	20	2.7000	.2201	

Tablo 43 incelendiğinde annelerin öğrenim durumuna göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Bu faktörde aritmetik ortalamalar arasında anlamlı farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış, bulgular incelendiğinde İlkokul Mezunu Annelere sahip öğrencilerin, Lise, Üniversite ve Lisansüstü Mezunu annesi olan öğrencilere göre daha olumsuz görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Tablo 44
Annenin Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Annenin Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Öğrenim Görmemiş		-	-	F= (4,495) = 8,9826 > 3,34 P < .01
İlkokul Mezunu	82	2.4299	.3907	
Ortaokul Mezunu	36	2.5668	.3433	
Lise Mezunu	188	2.5828	.3497	
Üniversite Mezunu	174	2.6809	.2634	
Lisansüstü Mezunu	20	2.7000	.2201	

Tablo 44 incelendiğinde annelerin öğrenim durumuna göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörüne verdikleri cevaplar $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Üniversite ve Lisansüstü Mezunu annesi olan öğrencilerin, İlkokul ve Ortaokul Mezunu Annesi olan öğrencilerden farklı görüş bildirdikleri tesbit edilmiştir.

Bir başka deyişle, annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrenciler, ailesinin çabasının başarısını etkilediğini düşünmüştür.

7- Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar Var Mıdır?

Tablo 45 ve 46'da Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 45

Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Babanın Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Öğrenim Görmemiş	-	-	-	F= (4,495) = 7,8010 > 3,34 P < .01
İlkokul Mezunu	41	2.4184	.3648	
Ortaokul Mezunu	37	2.4189	.4236	
Lise Mezunu	138	2.5817	.3452	
Üniversite Mezunu	256	2.6500	.3012	
Lisansüstü Mezunu	28	2.6551	.2367	

Babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında P <.01 düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve babası Üniversite Mezunu olan öğrencilerin cevapları İlkokul ve Ortaokul mezunu olan öğrencilerin cevaplarından farklı bulunmuştur. Babası Üniversite Mezunu olan öğrenciler faktöre daha olumlu cevap vermişlerdir.

Tablo 46
Babanın Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne
Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Babanın Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Öğrenim Görmemiş	-	-	-	F= (4,495) = 5,6498 > 3,34 P < .01
İlkokul Mezunu	41	1.6293	.3989	
Ortaokul Mezunu	37	1.8649	.5144	
Lise Mezunu	138	1.7464	.5129	
Üniversite Mezunu	256	1.9250	.4533	
Lisansüstü Mezunu	28	1.9000	.4269	

Babanın öğrenim durumuna göre dışsal motivasyon faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Üniversite Mezunu babası olan öğrencilerin, babası ilkökul ve lise mezunu olan öğrencilerden farklı olduğu bulunmuştur.

Üniversite mezunu babası olan öğrenciler, ilkökul ve lise mezunu babası olan öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

8- Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar var mıdır?

Tablo 47, 48, 49'da Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 47

Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Annenin Mesleği	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Profesyonel Meslek	40	2.6969	.2792	F= (4,495) = 5,1803 > 3,34 P < .01
Öğretmen	115	2.6894	.2584	
Resmi Kurumda Memur/İşçi	55	2.6051	.3317	
Özel Sektörde Memur/İşçi	19	2.5474	.3382	
Ev Hanımı İşsiz vb.	271	2.5419	.3627	

Annenin mesleğine göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında P <.01 düzeyinde farklılık vardır.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Annesi Öğretmen olan öğrencilerin, annesi ev hanımı olan öğrencilere göre bu faktör grubuna daha olumlu görüş bildirdikleri bulunmuştur.

Tablo 48

Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Dershane ve Okuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Annenin Mesleği	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Profesyonel Meslek	40	2.3125	.4636	F= (4,495) = 2,8116 > 2.38 P < .05
Öğretmen	115	2.2017	.4161	
Resmi Kurum	55	2.2255	.4226	
Özel Sektör	19	2.2105	.3985	
Ev Hanımı	271	2.1173	.3944	

Annenin mesleğine göre öğrencilerin dershanedeki ve ilkokuldaki ortam faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .05$ düzeyinde farklılık vardır.

Farkın kaynağı Scheffe Testi ile tesbit edilememiştir.

Tablo 49

Annenin Mesleğine Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Annenin Mesleği	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Profesyonel Meslek	40	1.9600	.4534	F= (4,495) = 7,4052 > 3,34 P < .01
Öğretmen	115	1.9357	.4317	
Resmî Kurum Memur/İşçi	55	1.8400	.4814	
Özel Sektör Memur/İşçi	198	2.2526	.4312	
Ev Hanımı İşsiz vb.	271	1.7631	.4818	

Annenin mesleğine göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $P < .05$ düzeyinde farklılık vardır.

Farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve bu faktöre göre annesi ev hanımı olan öğrenciler annesi öğretmen ve özel sektörde memur, işçi olan öğrencilerden; annesi resmî kurumda memur, işçi olan öğrenciler de annesi özel sektörde memur, işçi olan öğrencilerden farklı yanıt vermişlerdir.

Faktöre en olumlu yanıtı özel sektörde görevli annesi olan öğrenciler verirken, en olumsuz yanıtı annesi ev hanımı olan öğrenciler vermişlerdir.

Ailenin, öğrencinin dersleri ile ilgilenmiş olması, ders çalıştırmış olması veya çocuğun öğrenemediği konular için öğretmeniyle görüşmesi gibi çabaları, annenin eğitim düzeyi ile bağlantılı olduğundan eğitim ve ekonomik düzeyin böylesi bir sonuca yol açabileceği düşünülebilir.

9- Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılık Var Mıdır?

Tablo 50 ve 51 Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 50

Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Babanın Mesleği	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Profesyonel Meslek	158	2.6644	.2832	F= (6,493) = 3,3887 > 3,34 P < .01
Öğretmen	61	2.6603	.2827	
Resmi Kurumda Memur/işçi	83	2.5467	.3667	
Özel Sektörde Memur/işçi	72	2.5495	.3725	
Küçük Esnaf	67	2.5588	.3266	
Tüccar	17	2.6287	.3333	
Diğer İşsiz vb.	42	2.4613	.4064	

Tablo 50 incelendiğinde babanın mesleğine göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine ilişkin görüşleri arasında $P < .01$ düzeyinde farklılık görülmektedir.

Farklılığın kaynağını araştırmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve farkın kaynağı bulunamamıştır.

Tablo 51
Babanın Mesleğine Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma
Derecelerine İlişkin F Değerleri

Babanın Mesleği	N	$\bar{x}$	S:S	Anlamlılık Düzeyi
Profesyonel Meslek	158	1.9620	.4493	F= (6,493) = 5,5143 > 2,82 P < .01
Öğretmen	61	1.8656	.4270	
Resmi Kurum	83	1.7229	.4673	
Özel Sektör	72	1.8917	.5101	
Küçük Esnaf	67	1.7881	.4922	
Tüccar	17	1.9882	.5808	
Diğer İşsiz vb.	42	1.5762	.4029	

Babanın mesleğine göre öğrencilerin Dışsal Motivasyon faktörünün gerekliliğine ilişkin cevapları farklılaşmaktadır.

Farklılaşmanın kaynağını bulmak için Scheffe Testi uygulanmış ve Profesyonel Meslek sahibi babası olan öğrencilerin Özel Sektörde ve Resmi Kurumda Çalışan İşçi ve Memur, Öğretmen, Küçük Esnaf çocuklarına ve babası işsiz olan öğrencilere göre daha olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür.

Bir başka deyişle babanın ekonomik düzeyi yükseldikçe ailenin çabalarında bir artış olmaktadır.

10- Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Farklılık Var mıdır?

Tablo 52, 53 ve 54'de ailenin aylık gelirine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 52

Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Aylık Geliri	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
20 Milyona kadar	78	2.4247	.3937	F= (3,495) =10,4263 > 3,80 P < .01
21-40 Milyon	197	2.5899	.3327	
41-60 Milyon	113	2.6303	.2881	
61-80 ve üstü	111	2.6858	.2966	

Tablo 52 incelendiğinde ailenin aylık gelirine göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine ilişkin görüşleri arasında $P < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır.

Farklılığın kaynağını bulmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Aylık Geliri 20 Milyona'a kadar olan öğrenci grubunun diğer gruplardan daha olumsuz görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 53

Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Aylık Geliri	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
20 Milyona kadar	78	2.0295	.3961	F= (3,495) =5,7447 > 3,80 P < .01
21-40 Milyon	197	2.1421	.4241	
41-60 Milyon	113	2.2080	.3915	
61-80 ve üstü	111	2.2640	.3905	

Tablo 53 incelendiğinde ailenin aylık gelirine göre öğrencilerin dershane ve ilkokuldaki artan faktörün gerekliliğine katılma derecelerinin $P < .01$ düzeyinde farklılaştığı görülmektedir.

Farklılaşmanın kaynağını bulmak için Scheffe Testi uygulanmış ve Aylık Geliri 20 Milyona'a kadar olan öğrencilerin, aylık geliri 41-60 ve 61 ve üstü olanlardan daha olumsuz görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 54

Ailenin Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Aylık Geliri	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
20 Milyona kadar	78	1.6872	.4678	F= (3,495) =12,4639 > 3,80 P < .01
21-40 Milyon	197	1.7543	.4595	
41-60 Milyon	113	1.9345	.4617	
61-80 ve üstü	111	2.0234	.4653	

Tablo 54 incelendiğinde ailenin aylık gelirine göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörünün gerekliliğine ilişkin görüşleri arasında $P < .01$ düzeyinde farklılık olduğu görülmektedir.

Farklılaşmanın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Aylık Geliri 41-60 ve 61 ve üstü olan öğrencilerin, aylık geliri 20 Milyona'a kadar ve 21-40 Milyon arasında olan öğrencilerden daha olumlu görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır.

11- Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılık Var Mıdır?

Tablo 55 Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 55

Kursa Başlama Zamanına Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kursa Başlama Zamanı	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
1. sınıf	-	-	-	F= (3,496) =52,0968 > 3,80 P < .01
2. sınıf	-	-	-	
3. sınıf	39	2.5617	.3638	
4. sınıf	203	2.6567	.2905	
5. sınıf	223	2.6382	.3035	
Katılmadım	35	2.0045	.0588	

Tablo 55 incelendiğinde kursa başlama zamanına göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri $P < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır. Farkın Kaynağını bulmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Kursa Katılmamış öğrenciler diğer gruplardan farklılaşmıştır.

12-Kurs Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar var mıdır?

Tablo 56 ve 57’da Kurs Türüne Göre Öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 56

Kurs Türüne Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kurs Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Dershane	355	2.7103	.2353	F= (2,462) =77,8448 > 4,62 P < .01
Okul Kursu	34	2.1553	.2642	
Özel Ders	76	2.5164	.3732	

Tablo 56 incelendiğinde kurs türüne göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu faktörde aritmetik ortalamalar arasında farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre, Okul Kursuna devam etmiş öğrenciler anlamlı derecede farklı düşünülmüşlerdir. Ayrıca dershaneye giden öğrenciler de özel ders alan öğrencilerden anlamlı derecede farklı yanıt vermişlerdir.

Tablo 57

Kurs Türüne Göre Öğrencilerin Dışsal Motivasyon Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Kurs Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Dershane	355	2.8152	.4788	=12,3981 > 4,62 P < .01
Okul Kursu	34	2.7529	.4121	
Özel Ders	76	2.1026	.4772	

Tablo 57 incelendiğinde kurs türüne göre öğrencilerin dışsal motivasyon faktörüne katılma derecelerine ilişkin görüşlerinin $p < .01$ düzeyinde farklılaştığı görülmektedir.

Faktöre verilen yanıtlar arasındaki farkın kaynağını bulabilmek amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve özel ders alan öğrencilerin dershaneye giden öğrencilerden anlamlı derecede daha olumlu görüş bildirdikleri tesbit edilmiştir.

13- Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin Faktör Gruplarına İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Farklılıklar var mıdır?

Tablo 57 ve 59'da Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve standart kaymaları verilmiştir. Görüşler arasında fark olup olmadığı F testi ile kontrol edilmiştir.

Tablo 58

Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Liste Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Asil	303	2.6401	.3106	F= (2,497) =12,3353 > 4,62
Yedek	67	2.6315	.3062	
Önkayıt	130	2.4726	.3746	P < .01

Tablo 58 incelendiğinde giriş listesinin türüne göre öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri $P < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır.

Farkın kaynağını bulmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmış ve Önkayıt Listesinden giren öğrencilerin yedek ve asil listesinden giren öğrencilere göre farklı cevap verdikleri ortaya çıkmıştır. Önkayıt listesinden giren öğrenciler bu faktöre daha olumsuz yanıt vermişlerdir. Bunun sebebi, önkayıt ile alan Anadolu Liseleri'ni kazanmış öğrencilerin önemli bir kısmının dershaneye gitmemiş olmasıdır.

Tablo 59

Giriş Listesinin Türüne Göre Öğrencilerin Çalışma Stratejisi Faktörüne Katılma Derecelerine İlişkin F Değerleri

Liste Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Anlamlılık Düzeyi
Asil	303	2.6997	.3764	F= (2,497) =3,3187 > 3,00 P < .05
Yedek	67	2.6000	.3908	
Önkayıt	130	2.6108	.4323	

Tablo 59 incelendiğinde giriş listesinin türüne göre öğrencilerin Çalışma Stratejisi faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri $P < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır.

Farkın kaynağını bulmak amacıyla Scheffe Testi uygulanmıştır, ancak farkın kaynağı bulunamamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Anadolu Lisesi Sınavları'na İzmir İlinden Katılan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörleri tesbit etmek amacıyla 91 maddelik anketin faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktör grupları şunlardır:

- 1-Dershane'deki Öğretim Hizmetleri
- 2-İlkokul öğretmeni
- 3-Dershane ve ilkokuldaki ortam
- 4-Çalışma stratejisi
- 5-Psikolojik faktör
- 6-İçsel motivasyon ve olanaklar
- 7-Ev ortamı ve ödevler
- 8-Dışsal motivasyon

SPSS Analiz sonucu anketin güvenilirliğinin .9205 olduğu tesbit edilmiştir.

Sözü edilen anket 1995 -96 Öğretim Yılında İzmir İli'nde 15 Anadolu Lisesi'nin Hazırlık Sınıfı öğrencilerinden random yöntemiyle seçilen 500 kişilik bir örneklem üzerinde uygulanmıştır.

"Katılıyorum", "Kararsızım" ve "Katılmıyorum" şeklinde üç boyutlu verilen cevapların;

- 1)Cinsiyetlerine
- 2)Mezun oldukları ilkokul türüne
- 3)Giriş puanına
- 4)Tercih sırasına
- 5)Annenin öğrenim durumuna
- 6)Babanın öğrenim durumuna
- 7)Annenin mesleğine

- 8)Babanın mesleğine
- 9)Ailenin aylık gelir durumuna
- 10)Öğrencinin devam ettiği kurs türüne
- 11)Kursa başlama zamanına
- 12)Kazandığı liste türüne göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Örnekleme giren öğrencilerin % 46'sı kız % 54'ü erkektir.

Öğrencilerin % 64.2'si ilkokul, % 34.4'ü ilköğretim okulu ve % 1.4'ü özel ilkokul mezunudur. Özel ilkokul mezunlarının oranının az olmasına ilişkin bulgu Ağdemir'in araştırmasını desteklemektedir.

Örneklemedeki öğrencilerin % 60'ını İzmir Merkez, % 40'ını merkezden uzak Anadolu Liseleri'nde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır.

İzmir'deki Anadolu Liseleri'ne % 41.2 oranında 701-800 puan alan öğrenciler yerleşirken, % 26.6 oranında 601-700, % 24.2 oranında 500-600 puan alan öğrenciler yerleştirilmiştir. Yüzdesi en düşük puanlar ise 801 ve üstüdür. (% 8)

İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi hariç, ön kayıt ile öğrenci alan Anadolu Lisesi öğrencilerinin % 85.8'i 500-600 puan ile girmişlerdir.

Tercih sırasına göre, öğrenciler % 35 oranında birinci tercihlerine yerleşmişler % 26 oranında önkayıt ile kazanmışlardır. Öğrencilerin % 13.2'si ikinci tercihinde yerleşirken % 10.4'ü 3. tercihinde yerleşmişlerdir. Tercih sırası çoğaldıkça öğrencinin kazanma oranı düşmektedir. bu da bize gerçekten başarılı öğrencinin (ön kayıt hariç) ilk üç tercihinde yerleşebildiğini göstermektedir.

Öğrencilerin Mezuniyet Dereceleri, % 98.8 oranında pekiyi'dir. Yani Anadolu Lisesi Sınavlarını kazanmış öğrenciler ilkokul döneminde de başarılıdırlar.

Öğrencilerin % 37.6'sının annesi lise, % 34.8'inin annesi üniversite mezunudur. Üçüncü sırada % 14.4 oranında ilkokul mezunu anneler almaktadır.

Öğrencilerin % 51.2'sinin babası üniversite, % 27.6'sının babası lise mezunudur. Üçüncü sırayı % 8.2 ile ilkokul mezunu babası olan öğrenciler almaktadır. Baba meslekleri göz önünde bulundurulduğunda örneklerdeki öğrencilerin % 31.6'sının babasının profesyonel mesleklere sahip olduklarını, % 16.6'sının resmi kurumda memur ve işçi olduğunu, % 14.4'ünün özel kurumda memur ve işçi olduğunu, babası öğretmen olan öğrenci oranının ise % 12.2 olarak 5. sırada yer aldığını görmekteyiz. Bulgu Duman (1984) ve Ağdemir (1992) bulgularını desteklemektedir. Öğrencilerin % 54.2'sinin annesi ev hanımıdır. bunu % 23 oranında öğretmen ve % 11 oranında resmi kurumda memur ve işçi annesi olan öğrenciler izlemektedir. Bulgular Duman (1984) ve Bornova Anadolu Lisesi Rehberlik Servisinin yaptığı araştırmaları destekler niteliktedir.

Örnekleme giren öğrencilerin 61 milyon ile 80 milyon ve üstü maaş alanların oranı % 22.2 olup üst sosya ekonomik düzeyi karşılamaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzey (Aylık gelirleri 20 milyon'a kadar) öğrencilerinin oranı ise % 15.6'dır. Öğrencilerin % 84.2'si orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydedir.

Öğrencilerin % 44.6'sı ilkokul dördüncü, % 40.6'sı ilkokul beşinci sınıfta kursa başlamışlardır. Devam edilen kurs türü ise % 71 oranında dersane, % 15.2 oranında özel ders niteliğinde olup okul kursuna gidenlerin oranı ile (% 6.6) dershaneye gitmeyenlerin oranı (% 7) birbirine yaklaşıktır.

Öğrencilerin % 60.6'sı asıl, % 26'sı önkayıt, % 13.4'ü yedek listeden Anadolu liselerine girmişlerdir.

Öğrencilerin Faktör Gruplarına Verdikleri Cevaplar:

1-Cinsiyetlerine göre öğrencilerin "Dershane ve İlkokuldaki Ortamı", "Çalışma Stratejisi", "Psikolojik Faktör" "Dışsal Motivasyon" faktörlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkek öğrenciler, "Dershane ve ilkokuldaki Ortam", "Psikolojik Faktör" "Dışsal Motivasyon" faktörlerine kızlara göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Onlara göre, dershanelerin ve ilkokulun Anadolu Lisesi'ne yönelik çalışmaları, Ailenin çabası ve öğrencinin başaracağına inanmış olması gibi etkenler başarılı olmasını etkilemiştir.

Kız öğrenciler ise başarılarını çalışma stratejileri gibi faktörlere yüklemişler, yani başarısının kendi çabalarına bağlı olduğunu düşünmüşlerdir.

2-Cevaplar, mezun oldukları ilkokul türüne göre incelendiğinde İlköğretim Okulu Mezunları'nın "Dershane ve İlköğretim Öğrenme-Öğretme Ortamı", "Çalışma Stratejisi", ve Aile Ortamı ve Ev Ödevleri" faktörlerine ilkokul mezunlarından anlamlı derecede daha olumlu cevap verdikleri tesbit edilmiştir.

3-Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu yere göre, öğrenciler, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri", "İlkokul Öğretmeni ve Okul", "Dershane ve İlkokuldaki Öğrenme Öğretme Ortamı" "Çalışma Stratejisi", "Çalışma Ortamı ve Olanakları" "Dışsal Motivasyon" faktörlerine farklı cevaplar vermişlerdir. Buna göre;

Merkezdeki öğrenciler (Bornova Anadolu Lisesi, Konak Anadolu Lisesi, 60. Yıl Anadolu Lisesi, Yunus Emre Anadolu Lisesi, Karşıyaka Anadolu Lisesi, İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi, İzmir Anadolu Lisesi, Buca Anadolu Lisesi öğrencisi) "Dershanedeki öğretim hizmetleri", "Dershane ve ilkokuldaki öğrenme-öğretme ortamı", "Dışsal Motivasyon" faktörlerine merkez dışından öğrencilerden anlamlı şekilde daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Merkezdeki Anadolu liselerinde

okumakta olan öğrenciler başarılarını dersane, ilkokul ve aile gibi dışsal faktörlere bağlamaktadırlar.

Merkez dışındaki Anadolu liselerinde (Menemen Anadolu Lisesi, Aliğa Anadolu Lisesi, Bergama Anadolu Lisesi, Tire Anadolu Lisesi, Ödemiş Anadolu Lisesi, Torbalı Anadolu Lisesi) okumakta olan öğrenciler ise "İlkokul Öğretmeni ", "Çalışma Stratejisi", "Çalışma Ortamı ve Olanakları" faktörlerine Merkezdeki öğrencilerden daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Bunun sebebi merkezden uzakta okuyan öğrencilerin dersane olanaklarının az olması veya hiç olmaması ile açıklanabilir. Bu öğrenciler, muhtemelen ilkokulu ve kendi çabalarını zorlayarak sınavı kazanmışlardır. Bir başka deyişle, merkezden uzaklaştıkça çocuklar kendi başarısını daha içsel faktörlere yüklemektedirler.

4-Giriş Puanlarına göre yanıtlar incelendiğinde;

500-600 puan alan öğrenciler, "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörü"nü gerekliliğine daha az katılmışlardır. Bunun sebebi bu öğrencilerin kendi çabaları ile ve önkayıt ile kazanmaları olabilir. Bu faktörün gerekliliğine en fazla 701-800 puan alan öğrenciler yanıt vermiş ve bu grup diğer gruplardan "Dersane ve İlkokuldaki Öğrenme-Öğretme Ortamı" faktörüne verdikleri cevaplar ile de farklılaşmışlardır.

"İçsel Motivasyon" faktörünün gerekliliğine katılan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmuşsa da Sheffe testi uygulandığı halde kaynağı bulunamamıştır. Ancak aritmetik ortalamalara bakılarak puan yükseldikçe "İçsel Motivasyon" faktörünün gerekliliğine katılmada bir artış olduğu gözlenmektedir.

Dışsal Motivasyon Faktörünün gerekliliğine ise 801 ve üstü puan alanlar 601-700 puan alanlardan anlamlı derecede ($p < .01$) daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

5-Tercih Sırasına göre cevaplar incelendiğinde, Önkayıt ile giren öğrenciler 2.3.4. tercihlerine giren öğrencilerden, 2. tercihine giren öğrenciler ise 1 ve 5.

tercihine giren öğrencilerden "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörü"nü gerekliliğine anlamlı derecede ($p<.01$) farklı yanıtlar vermişlerdir. Bu fark ön kayıt ile giren öğrencilerin büyük çoğunluğunun dershaneye gitmemis olmasından kaynaklanabilir.

Ayrıca yine 2. tercihi ile yerleşen öğrenciler önkayıtlar ile, 1. ve 5. tercihi ile yerleşen öğrencilerden "dershane ve okuldaki öğrenme öğretme ortamı" faktörlerine daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

6-Annelerin öğrenim durumuna göre öğrencilerin "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri" ve "Dışsal Motivasyon" faktörlerine katılma derecelerinin anlamlı olarak farklılaştığı ($p<.01$) tesbit edilmiştir.

Dershanedeki öğretim hizmetleri'ne ilişkin farklılığın kaynağı tespit edilememiştir. Ancak annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin olumlu cevaplarının arttığı gözle çarpılmaktadır. Bunun sebebi, annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunu dershaneye gönderme davranışının artması olabilir. Nitekim annelerin öğrenim durumu yükseldikçe öğrencilerin dışsal motivasyon faktörüne katılma derecelerinin de, arttığı tesbit edilmiştir. Bu bulgu öncekini destekler niteliktedir. Bir başka deyişle annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrenciler ailelerin çabalarının arttığını düşünmüşlerdir.

7-Babanın öğrenim durumuna göre yanıtlar incelendiğinde "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri" faktörüne babası üniversite mezunu olan çocukların, babası ilköğretim ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin cevaplarından anlamlı derecede farklı ($p<.01$) cevap verdikleri tesbit edilmiştir. Bunun sebebi babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğunu dershaneye gönderebilme olasılığının artması olabilir.

Babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin ailenin çabaları faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri arasında da Üniversite mezunları lehine anlamlı bir farklılık ($p<.01$) tesbit edilmiştir. Buna göre, babası üniversite mezunu olan

öğrenciler, babası ilkököl ve lise mezunu olan öğrencilerden daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Babanın öğrenim düzeyi yükseldikçe ailenin çabaları artmaktadır.

8-Annenin Mesleğine göre cevaplar incelendiğinde; annesi öğretmen olan öğrencilerin "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörü"ne daha olumlu görüş bildirdikleri saptanmıştır ($p < .01$). Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne ilişkin görüşler arasında da anlamlı derecede farklılık tesbit edilmiş ($p < .01$) ancak farkın kaynağı bulunamamıştır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında profesyonel meslek sahibi olanların ev hanımı olanlardan daha olumlu görüş bildirdikleri söylenebilir.

Annenin mesleğine göre öğrencilerin "Dışsal motivasyon" faktörüne katılma dereceleri arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır. Annesi ev hanımı olan öğrenciler, annesi öğretmen ve özel sektörde memur, işçi olan öğrencilerden, annesi resmi konumda işçi memur olan öğrenciler de annesi özel sektörde memur, işçi olan öğrencilerden farklı yanıt vermişlerdir. Faktöre en olumlu yanıtı annesi özel sektörde görevli olan öğrenciler verirken en olumsuz yanıtı annesi ev hanımı olan öğrenciler vermişlerdir.

Ailenin, öğrencinin dersleri ile ilgilenmiş olması, ders çalıştırmış olması veya çocuğun öğrenemediği konular için öğretmeniyle görüşmesi gibi çabaları, annenin eğitim düzeyi ile bağlantılı olduğundan eğitim ve ekonomik düzeyin böylesi bir sonuca yol açabileceği düşünülebilir.

9-Babanın mesleğine göre yanıtlar incelendiğinde, öğrenci cevaplarının "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri" ve "Dışsal Motivasyon" faktörleri açısından farklılaştığı görülmüştür.

Babanın Mesleğine göre öğrencilerin "Dershanedeki öğretim hizmetleri" faktörüne ilişkin cevapları anlamlı derecede ($p < .01$) farklı bulunmuş, farkın kaynağı Scheffe Testi ile tesbit edilememiştir. Ancak aritmetik ortalamaların Profesyonel Meslek'ten işsiz'lere doğru bir düşüş gösterdiği göze çarpmaktadır.

Öğrencilerin Dışsal motivasyon faktörüne ilişkin cevapları incelendiğinde, babası profesyonel meslek sahibi olan öğrencilerin babası özel sektörde ve resmi kurumda çalışan işçi, memur, öğretmen, küçük esnaf ve işsiz olanlara göre daha olumlu görüş bildirdikleri tesbit edilmiştir ($p<.01$). Bir başka deyişle babası profesyonel meslek sahibi olanlar ailesinin çabalarının başarısını etkilediğini düşünmüşlerdir. Bulgu, ekonomik düzey yükseldikçe ailenin, çocuğunun eğitimine yönelik çabalarının arttığını düşündürmektedir.

10-Ailenin Aylık Gelirine göre öğrencilerin faktör gruplarına ilişkin görüşleri arasında $p<.01$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Aylık geliri 20 milyon'a kadar olan öğrenciler "Dershanedeki Öğretim Hizmetleri" "Dershane ve İlkokuldaki Ortam" ve "Dışsal Motivasyon " faktörlerine $p<.01$ düzeyinde anlamlı olumsuz görüş bildirmişlerdir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin bu faktörlere daha olumsuz görüş bildirmeleri, ekonomik düzeylerin düşük olması nedeniyle dershaneye gidememiş olmaları ve ailesinin ekonomik düzeye bağlı olarak-egitim seviyesindeki düşüklük olasılığının öğrencinin dersleri ile ilgilenme, öğrenemediği konular için öğretmeni ile görüşme gibi etkinliklerinin miktarını azaltmasından kaynaklanabilir. Bulgu, Ebeveynlerin Mesleklerine Göre Faktörlere verdikleri yanıtları desteklemektedir. Ayrıca, Ailenin Çabası faktörüne 41 milyon üstü gelire sahip ailelerin daha olumlu ($p<.01$) görüş bildirmiş olmaları bu olasılığı yükseltmektedir.

11-Kursa Başlama Zamanına Göre öğrencilerin görüşleri arasında bir fark tesbit edilememiştir. Ancak kursa hiç katılmamış öğrencilerin diğer gruplardan "Dershanenin öğretim hizmetleri" faktörünün gerekliliğine anlamlı derecede ($p<.01$) katılmadıkları tesbit edilmiştir.

12-Kurs türüne göre yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin "Dershanedeki öğretim hizmetleri" ve "Dışsal Motivasyon" faktörlerine anlamlı derecede farklı yanıtlar verdikleri tesbit edilmiştir.

Dershanedeki öğretim hizmetleri faktörünün gerekliliğine en olumlu yanıtı dershaneye giden öğrenciler verirken en olumsuz yanıtı okul kursuna devam etmiş öğrenciler vermişlerdir.

Scheffe testi sonuçları, okul kursuna gitmiş öğrencilerin dershaneye gitmiş öğrencilerden ve özel ders almış öğrencilerden anlamlı derecede farklı düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca dershaneye giden öğrencilerle özel ders alan öğrencilerin görüşleri de farklılaşmaktadır.

Kurs türüne göre öğrenciler dışsal motivasyon faktörüne $p<.01$ düzeyinde farklı yanıtlar vermişlerdir. Scheffe Testi sonuçları özel ders almış öğrencilerin dershaneye gitmiş öğrencilerden anlamlı derecede daha olumlu görüş bildirdiklerini ortaya koymuştur. Bir başka deyişle özel ders alan öğrenciler ailelerinin çabalarının başarılarını artırdığını düşünmektedirler.

13-Giriş Listesinin Türüne göre, öğrencilerin dershanedeki öğretim hizmetleri ve kişisel çaba faktörlerine katılma derecelerine anlamlı derecede farklı cevaplar verdiği tesbit edilmiştir.

"Dershanedeki Öğretim Hizmetleri" faktörüne en olumsuz yanıtı önkayıt ile Anadolu Liseleri'ne yerleşen öğrenciler vermişlerdir.

1995-1996 öğretim yılında ön kayıt ile öğrenci alan Anadolu Liseleri, İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi, Aliğa Anadolu Lisesi, Çeşme Süleyman Sami Sarı Anadolu Lisesi ve Torbalı Anadolu Lisesi'dir. Bu liseler 1995-96 öğretim yılında açılmışlardır. İzmir Milli Piyango Anadolu Lisesi hariç diğerleri merkezden uzakta yer almaktadırlar. Buralardaki dershane olanaklarını gözden geçirdiğimizde, 1996-

verilerine göre Aliğa'da 3, Çeşme'de 1, dersane bulunmaktadır (İzm. Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri, 1996) Oysa sadece Konak'ta 44 dersane vardır. Bir başka deyişle merkezden uzak yerler bir bakıma yarıştan uzak öğrenim görmektedirler.

Toplam 73 dershanesi olan İzmir'in bu dershanelerin sadece 16 tanesinin Menemen, Ödemiş, Selçuk, Aliğa, Bergama, Çeşme gibi merkezden uzak yerlerde kurulmuş olması buralardaki öğrencileri dershanenin öğretim hizmetlerinden yoksun bırakmaktadır. Esasen yukarıda sayılan dershanelerin Selçuk, Aliğa, Çeşme gibi turizme açık yerlerde açılmış olması da dikkat çekicidir. Üst Sosyo Ekonomik Düzeyden muhtemelen tatil, iş vb. amaçlarla gelip yerleşmiş aileler dershaneler için bir pazar durumuna gelmişlerdir. Nitekim bu üç semtteki Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin Makina Mühendisi, Mimar, Müteahhit mesleğine sahip ebeveynleri olduğu verilerden anlaşılmaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, Önkayıt ile Anadolu liselerine yerleşmiş olanların dersane olanakları daha sınırlıdır. Bu yüzden faktöre olumsuz yanıt vermişlerdir.

Giriş listesinin türüne göre öğrencilerin Kişisel Çaba (İçsel Motivasyon) faktörünün gerekliliğine katılma dereceleri $p < .01$ düzeyinde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağı Scheffe Testi ile tesbit edilememiştir. Ancak aritmetik ortalamalar göz önünde bulundurulduğunda Asil listeden girenlerin diğerlerine oranla daha olumlu yanıt verdikleri görülmektedir. Bir başka deyişle asil listeden giren öğrenciler yedek ve önkayıtla girenlere göre başarılarını etkileyen sebep olarak kişisel çabalarını görmektedirler.

Özetlemek gerekirse öğrenciler; Dershanedeki Öğretim Hizmetleri Faktörünün gerekliliğine, Kazandıkları Anadolu Lisesi'nin Bulunduğu Yere göre, Giriş Puanına Göre, Tercih Sırasına Göre, Annenin Öğrenim Durumuna Göre, Babanın Öğrenim Durumuna Göre, Annenin Mesleğine Göre, Babanın Mesleğine Göre, Ailenin Aylık

Gelirine Göre, Kursu Başlama Zamanına Göre, Kurs Türüne Göre ve Giriş Listesinin Türüne Göre farklı yanıtlar verilmiştir.

Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir Merkezden Katılan, 701-800 arası puan alan, sınav sonucunda 2. tercihine yerleşen, annesi ve babası lise üzerinde eğitim almış olan, annesi öğretmen, babası profesyonel meslek sahibi, öğretmen veya tüccar olan, aylık gelirleri 41 milyon ve üstü olan asil veya yedek listeden kazanan öğrencilerin bu faktörün gerekliliğine daha olumlu yanıtlar verdikleri tesbit edilmiştir.

İlkokul Öğretmeni Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde, İzmir'in Merkezden daha uzak semtlerindeki Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin bu faktörün gerekliliğine daha çok katıldıkları görülmüştür. Bunun sebebi bu bölgelerde okuyan öğrencilerin dersane olanaklarından yoksun olması olabilir.

Dershane ve İlkokuldaki Ortam Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde, Kız öğrenciler, İlköğretim Okulu mezunları, İzmir Merkezdeki Anadolu Liselerinde okuyan öğrenciler, puanı 701-800 arasında olan öğrenciler, 2. tercihine yerleşen öğrenciler, aylık geliri 41 milyon ve üstü olan öğrenciler faktöre daha olumlu yanıt vermişlerdir.

Çalışma Stratejisi Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde, İlköğretim okulu mezunu olan ve İzmir'in Merkezden Uzak Anadolu Liselerinde öğrenim gören öğrenciler daha olumlu yanıt vermişlerdir. Bulgu, merkezden uzak yerlerde okuyan öğrencilerin kendilerine bir çalışma stratejisi geliştirmeyi başardıkları düşündürmektedir.

Psikolojik Faktöre verilen yanıtlar incelendiğinde; erkek öğrencilerin, 801 ve üstü puan alan öğrencilerin bu faktöre daha olumlu yanıt verdikleri gözlenmektedir.

İçsel Motivasyon ve Olanaklar Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde, Erkek öğrencilerin ve İzmir Merkezden uzak Anadolu Liselerini kazanmış öğrencilerin daha olumlu yanıtlar verdikleri tesbit edilmiştir.

Ev Ortamı ve Ödevler Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde ilköğretim okulu mezunlarının daha olumlu yanıt verdikleri bulunmuştur.

Dışsal Motivasyon Faktörüne verilen yanıtlar incelendiğinde, erkek öğrencilerin, İzmir Merkezdeki Anadolu liselerini kazanmış öğrencilerin 801 ve üstü puan alan öğrencilerin, annesi ve babası Üniversite mezunu olan, annesi özel sektörde memur ya da işçi olan, babası profesyonel meslek sahibi olan aylık geliri 41 milyon ve üstü olan özel ders almış öğrencilerin bu faktörün gerekliliğine daha olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür.

ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, başarıyı etkileyen faktörlerle ilgili yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır:

1-Her düzey ve türdeki başarılı okullar üzerinde araştırma yapılmalı ve özelliklerindeki ortak noktalar saptanmalıdır. Bunun için başarısız okul özelliklerini de içeren karşılaştırmalı araştırmalar yapılmalıdır.

2-Başarılı okullar ve dershaneler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan, araştırmalar yapılmalı ve öğrenci başarısında etkili olan dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki yeri tesbit edilmelidir.

3-İlkokul 4. ve 5. sınıf düzeyinde Fen, Matematik, Türkçe vb. derslerin branş öğretmeni ile okutulmasının sınav ve akademik başarı üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalar yapılmalıdır.

4-Dershaneye gitmeden Anadolu Lisesi Sınavlarını ve diğer merkezi sistem sınavlarını kazanabilmiş öğrenciler üzerinde araştırmalar yapılarak bu öğrencilerin çalışma stratejileri ortaya çıkarılmalı, çalışma stratejisi açısından başarılı öğrenci, başarılı öğretene, başarılı dershane, başarılı okul özellikleri arasındaki ilişkiler tesbit edilmelidir.

5-Anadolu Liseleri Sınavlarında çıkan soru ve konu analizlerine ilişkin araştırmalar yapılarak hangi düşünme süreçlerinin bu konuların daha etkin bir şekilde öğrenilmesini sağlayacağına ilişkin strateji ve modeller geliştirilmelidir.

6-Ailelerin öğrenci başarısını etkileyen aktif çabalarına ilişkin araştırmalar yapılmalıdır.

7-Faktör gruplarında yer alan her maddenin etkililik derecesi araştırılmalıdır.

8-Çeşitli araştırmalarla belirli faktörler sabit tutulup diğer faktörlerin etkililik dereceleri saptanmalıdır. Bunun için deney-kontrol gruplu modellere de ağırlık verilmelidir.

9-Öğrencilerin öğrenmelerinin farkına varabilmesi ve kendi öğrenmesinden sorumlu olması için gerekli önlemler alınmalı, öğrenmede farklılık yapan çabasal alanlarla ilgili araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Kamile Ü. **İşbirlikli Öğrenme-Kuram-Araştırma-Uygulama**. Malatya: Uğurel Mat., 1992.

_____. **Çağdaş Öğretim Ders Notları**, Malatya, 1992.

_____. **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Kanyılmaz Matb. 1992.

Ağdemir, Sürmeli. "*Anadolu Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumları*" **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı:169-175, 1992.

Akgöl, Halim. Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanları ve Öğrencilerin İdeal Bir Öğretim Elemanı'nın Nitelikleri Hakkındaki Görüşleri ile Kendi Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Bu Niteliklere Uygunluklarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. D.E.Ü., İzmir, 1994.

Akhun, İlhan. **Akademik Başarının Kestirilmesi, Çoklu Regresyon Yaklaşımının Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma**. Doçentlik Tezi, A.Ü. Ankara, 1975.

Aksu, Meral-Akarsu F. "*Anadolu Liselerinin Mevcut Durumuna İlişkin Bir Çalışma*". **Eğitim ve Bilim Dergisi**. sayı:71, Ankara, 1989.

Aksu, Meral. "*Anadolu Liseleri*". **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:75, Ankara, 1990.

Aksu, M.-Berberoğlu, G.-Paykoç F. "*Mantıksal Düşünmenin Belli Değişkenlere Göre İncelenmesi*" **Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu, Eğitimde Nitelik Geliştirme 13-14 Nisan Kültür Koleji Yayınları**, İstanbul, 1991.

Aksu, Ayşenir-Tanrıögen, Gülnur. "*Devlet Liselerinden Mezun Olan Öğrenciler ile Anadolu Lisesi ve Özel Kolejlerden Mezun Olan Öğrencilerin ODTÜ'deki Akademik Başarılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Çalışma*". **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:66, Ankara, 1987.

- Akyıldız, Hayrettin. "*Öğretmen Özelliklerinin Öğretim Sürecine Etkisi*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:74, Ankara, 1989.
- Arseven, Ali. "*Çocukta Benlik Gelişimine Ailenin Etkisi ve Çocunun Okuldaki Başarısı*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**. sayı:60, Ankara, 1986.
- Aslan, A.Kadir. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumunun Çocunun Okul Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, E.Ü.İzmir, 1993.
- Ataman, Ayşe Gül. **Ankara İli Resmi Şehir İlkokullarındaki Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel Gelişim Özelliklerinin Değerlendirilmesi**. Ankara: A.Ü.Yayınları Yayın No:132, 1984.
- Aydın, Gül. "*1992 Yılı Anadolu Lisesi Giriş Sınavının İptalinin Öğrencilerin Sınav Kaygısı Düzeyine Etkisi*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:89, Ankara, 1993.
- Aydın, Orhan. "*Kendilik Değerine Hizmet Eden Yanlıgım Kişilerarası Çekicilik Üzerindeki Etkisi*". **Psikoloji Dergisi**, cilt:6, sayı:22, Ankara, 1988.
- Ayman, U.Enginoğlu. "*Çocunun Okul Başarısı ve Çalışma Alışkanlıklarının Kazanılması*". **Aile ve Çocuk Dergisi**, Ak Yayınları, İstanbul, 1988.
- Balcı, Ali. "*Etkili Okul*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:70, Ankara, 1988.
- Baltaş, Acar. **Öğrenme ve Sınavlarda Üstün Başarı**. İstanbul: Remzi Kitabevi 11. Basım, 1994.
- Baran, Gülen. "*Çocunun Okul Başarısını Etkileyen Faktörler*". **Yaşadıkça Eğitim Dergisi**, sayı:38, İstanbul, 1995.
- Barker, R.G. "*Success and Failure in the Classroom.*" **Readings in Educational Psychology Causes of Behaviour**. Allyn and Bacon, Inc. Boston, 1973.

- Başaran, Iğın. Lise Öğrencilerinde İlgi Alanı ve Yüksek Öğretime Girişin Başarı Güdüsünün Gelişimi Açısından Kıyaslamalı Araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E.Ü. İzmir, 1980.
- Baymur, Feriha. **Genel Psikoloji**. İstanbul: İnkılap Kitabevi. Anka Ofset, 1990.
- Bloom, Benjamin. **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**. Çev.Durmuş Ali Özçelik. Ankara, 1979.
- Boss, M.W.-Taylor, Maurice C. "*The Relationship Between Locus of Control and Academic Level and Sex of Secondary School Students.*" **Contemporary Educational Psychology**. Volume 14, Number:4, Academic Press, America, October, 1989.
- Brondes, D.- Ginnis P. **The Student Centered School**. Oxford: Basil Blackwell, 1990.
- Bruner, Jerome S. **Bir Öğretim Kuramına Doğru**. Çev:Prof.Dr.Fatma Varış-Doç.Dr. Tanju Gürkan. Ankara: A.Ü.Basımevi. 1991.
- Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: 7.Baskı. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fak. Yayınları, No:154. 1987.
- Büyükkaragöz, Savaş. "*Okulda Uyumsuzluk ve Başarısızlıkta Ailenin Rolü*". **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı:78, Ankara, 1990.
- Büyükkurt, Güzin. "*Yurtdışı Deneyiminin Öğrencilerin Benlik Kavramları ile Başarı Gdüleri Üzerindeki Etkileri*". **Eğitim Bilimleri Dergisi**. sayı:75, Ankara, 1990.
- Can, Gürhan. **Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi**. (Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma) Eskişehir: A.Ü.Yayın No:500, 1992.

- Can, Halil. **Başarı Güdüsü ve Yönetmel Başarı** (Türk Kamu ve Özel Kesim Yöneticileri Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma). Ankara: H.Ü.Yay.No:12, 1985.
- Caner, H.Ayşe. Anadolu Lisesi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü.Ankara, 1986.
- Celkan, H.Yıldırım. Öğrencilerin Akademik Başarılarında Zihin Dışındaki Faktörlerin Etkileri (Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma) Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Erzurum, 1983.
- Cüceoğlu, Doğan. **İçimizdeki Çocuk** (Yaşamımıza Yön Veren Güçlü Varlık). İstanbul: Remzi Kitabevi. 3. Basım. Evrim Matbaası. 1993.
- Colengelo, N.-Dettmann, D.F. "*A Review of Research on Parents and Families of Gifted Children*" **Exceptional Children**, 1983.
- Çavdar, T.-Tünay, D.-Yurtseven,T. **Yükseköğretime Başvuran Öğrenciler** (1974-1975) (Sosyo-Ekonomik Çözümleme) Ankara: T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yay.No:1496. 1976.
- Çelik, Vehbi. "*Etkili Bir Okul İçin Stratejik Yönetim*". **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Sayı:93, Ankara, 1994.
- Delisle, J.R.-Sandra, L.B. "*Underachieving Gifted Students*". 1990.
- Demirel, Melek. "*Öğrenme Stratejilerinin Öğretimi*". **Eğitim Bilimleri Dergisi**, sayı:88, Ankara, 1993.
- Dimott, Haim. **Öğrenci Öğretmen İlişkileri**. Çev:Suzan Mitrani. Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Sayı:1 (4) Ankara, 1988.

- Dinçer, Mehmet. Yurtdışı Deneyimli Lise Öğrencilerinin Okul Başarılarında Rol Oynayan Sosyo-Ekonomik Etkenler. Yayımlanmamış Doktora Tezi. E.Ü. İzmir, 1994.
- Doğan, Hıfzı. **Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Öğretim Sisteminin Değerlendirilmesi**. İstanbul: M.E.B. 1992.
- Dönmez, Ali. "*Denetim Odacı: Temel Araştırma Alanları*", A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt.19, sayı:1-2. Ankara, 1987.
- Duman, Tayyip. Özel Dershaneler ve İşlevleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Ankara, 1984.
- Duman, Tayyip-Avcı, Nurcan. **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullardaki Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri**. Ankara: M.E.B. 1990.
- Emiroğlu, İbrahim. **Yabancı Dil, Resmi Kolejler, Anadolu Liseleri**, İzmir: Cumhuriyet Matbaası, 1995.
- Erdinç, A.Gülay. İzmir İli Lise Öğrencilerinde Benlik İmajı-Başarı İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ, İzmir, 1995.
- Erkan, N.Zerrin. Anadolu Liselerinin Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisindeki Yeri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, A.Ü. 1985.
- Enç, M.-Çağlar D.- Özsoy, Y. **Özel Eğitime Giriş**. İzmir: A.Ü.Yayımları. No:156. Ankara, 1987.
- Enç, Mithat. **Ruh Bilim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. No: 391..Ü. Basımevi, Ankara, 1974
- Eserpek, Altan. "*Eğitimin Sosyo-Ekonomik Mobilitede Etkinliğini Sınırlandıran Faktörler*". A.Ü.Eğitim Fak.Dergisi, Cilt:10, Sayı:1-4, Ankara, 1977.

- Fidan, Nurettin. **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Kadioglu Matb. 1986.
- Grimes, W.J.-Allinsmith, W. "*Compulsivity, Anxiety and School Achievement.*" **Readings in Educational Psychology Causes of Behaviour**. Allyn And Bacon, Inc. Boston, 1973.
- Güçlü, Nezahat. "*Öğretmen Olma Süreci: Sosyalleşme*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Sayı:99, Ankara 1996.
- Güleroğlu, Süleyman. **Ortopedik Özürlü Çocukların Zeka Bölümleri İle Okul Başarıları Arasındaki İlişki**. İstanbul: M.E.B.Yayınları, 1992.
- Gülmez, Vildan. Ailenin Toplumsal Konumunun Çocugun Eğitimi Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E.Ü.İzmir, 1988.
- Gümüşeli, A.İlker. "*Öğretim Liderliği ve Etkili Okul*" **Yaşadıkça Eğitim Dergisi**, Cilt:46, Mayıs/Haziran İstanbul, 1996.
- Güner, Cemile. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Okuldaki Akademik Başarılarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ. İzmir 1995.
- Güneysu, Sibel-Mağden, Duyan. "*Anababaların Çocuklarına Karşı Tutumların Etkileyen Etmenler*". **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı:65, Ankara, 1987.
- Gürşimşek, Işık. İzlenimlerin Oluşumu Açısından Öğreten-Öğrenci Etkileşiminin Performans ve Güven Duygusuna Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. E.Ü.İzmir, 1992.
- Hallinger, P.-Murphy, J. "*Effective High School What Are The Common Charecterytics?*" **Curriculum Planning a New Approach**, University of Florida Allyn and Bacon Inc., 1985.

- Jersild, Arthur. **Gençlik Psikolojisi**. Çev:İbrahim N.Özgür. 2.Baskı. İstanbul: Gün. Matb. 1974.
- Kaya, Y.K.-Kabasakal, Öner. **Milli Eğitimin Durumu, Geleceği ve Özel Eğitim Kurumları Hakkında Not**. Ankara: T.C. DPT. Yay.No:1824. 1982.
- Kapıkıran, N.A.-Özkan, K.-Demirkok,Ü.-Özhan,A. İzmir Metropolitan Alan İçinden Seçilen Yedi Pilot İlkokul 2. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Yapılan ve Üstün Yetenekli Çocukları Belirleme Çalışmasıyla İlgili Değerlendirme Raporu. İzmir Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü, İzmir, 1992.
- Kapıkıran, N.A. 11-12 Yaş Çocuklarında Denetim Odağına Bağlı Öğrenilmiş Çaresizlik Modelinin İncelenmesi ve Öğrenim Durumları Üzerindeki Etkilerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. D.E.Ü. İzmir, 1993.
- Kasatura, İlkay. **Okul Başarısından Hayat Başarısına**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1991.
- Koç, Nizamettin. **Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Bir Araştırma**. Ankara. A.Ü.Yay.No:104, 1981.
- Koptagel, Günsel. "*Ruhsal Etkileşim Açısından Çocuk ve Aile*." **Aile ve Çocuk Dergisi**. İstanbul: Ak Yayınları. 1981.
- Köse, M.Ruhi. "*Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu. Lise Özellikleri ve Üniversite Sınavlarına Hazırlama Kurslarının Eğitimsel Başarı Üzerine Etkileri*." **Eğitim Bilimleri Dergisi**. Sayı:78, 1990.
- Kulaksızoğlu, Adnan. "*Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Aile*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Sayı:74, Ankara, 1989.

- Küçükahmet, L. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 5. Baskı, 1994.
- Küçükturan, Güler. Anadolu Liseleri Sınavlarına Hazırlanan Çocukların Kaygı Düzeylerine Anababa Tutumlarının Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, H.Ü.Ankara, 1987.
- Mangır, Mine. "*Çocuğum Okul Öğrenimi ve Sorunları*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Sayı:65, Ankara 1987.
- MEB. 1995 Merkezi Sistem Sınavları İstatistik Bilgileri**, Ankara, 1995.
- MEB. 1996 Anadolu Liseleri Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınav Kılavuzu**, Ankara 1996.
- MEB. İstatistik Şubesi. "*1987-1996 Yılları Arasında Anadolu Lisesi Sınavına Başvuran ve Kazanan Adaylar.*" (Çizelge) Ankara, 1997.
- Mağden, Türel-Malkoç, Günseli. "*Aile Eğitimi ve Eğitimde Nitelik Geliştirme.*" **Eğitimde Arayışlar Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme**. İstanbul: Kültür Koleji Yay. 1991.
- Mağden, D.-Temel, Z.Fulya. "*Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Olan 7-9 Yaş Çocuklarının Okul Başarıları Arasındaki Farkların İncelenmesi.*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:80, Ankara, 1991.
- NAGC. Özelliikli Çocuğa Yardım**. Çev.:N.Büyüksezer-C.Eriş Merkürü Yay. İstanbul, 1975.
- Oğuz, Aytunga. "*Fen Öğretiminde İpuçları ve Dönüt-Düzeltilme İşlemlerinin Eriş Düzeyine Etkisi*". **Eğitim Bilim Dergisi**. Sayı:94, 1994.
- Oğuzkan, Ferhan. **Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler)** 2. Basım, Ankara, 1989.

- Oktay, Ayla. **İlkokula Başlamada Hazırlık Okumanın Önemi.** Aile ve Çocuk Dergisi, İstanbul: Ak Yayınları, 1981.
- Onur, Bekir. Ortaöğretimde Ahlak Eğitimi: Ahlak Eğitimi Açısından Lise Son Sınıflarda Öğrenci-Eğitimci İlişkilerini Belirleyen Koşulların Araştırılması. A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1976.
- Özbacı, Nilüfer Ş. "*Okul Başarısızlığı*" Yaşadıkça Eğitim Dergisi. Sayı:47, 1996.
- Özben, Şüheda. Yurt Dışından Dönen İşçi Çocuklarının Uyum Problemlerinin Okul Başarılarına Etkisi ve Türkiye'de Yetişen Öğrencilerle Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, DEÜ, İzmir, 1991.
- Özben, Şüheda. "*Başarısızlık Psikolojik Bir Zehir midir?* " Yaşadıkça Eğitim Dergisi, sayı:47, 1996.
- Özbilgin, Lütfi. "*Okullarımızda Başarıyı Arttırıcı Bir Yaklaşım: Öğrenme Eksikliklerini Belirleme ve Düzeltme*". Çağdaş Eğitim Dergisi, sayı:203, Ankara, 1994.
- Özçelik, D.Ali. **Eğitim Programları ve Öğretim** (Genel Öğretim Yöntemi). Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları, No:8, 1987.
- Özden, Hayriye. **Ortaokul ve Liselerde Başarısızlık Durumu ve Bazı Sebepleri 1960-61.** Ankara: Ders Yılı Eğitim Araştırmaları ve Değerlendirme Merkezi. 1993.
- Özer, A.Kadir. **Sınav ve Sınanma Kaygısı.** İstanbul: Varlık Yayınları, sayı:211, 1990.
- Özer, Bekir. **Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği.** Eskişehir: A.Ü.Yayınları, No:639, 1993.

Özgen, Bekir. **Türkiye’de Anadolu Liseleri**. İzmir: Bornova Belediyesi Kültür Yayınları. Nazar Matbaası, 1994.

_____. **Türkiye’de Örgün Eğitim Sorunları**. İzmir: Bornova Belediyesi Kültür Yayınları, Nazar Matbaası, No:2, 1. Baskı, 1994.

_____. "**Anadolu Liseleri**" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:82, 1991.

Özgüven, İ.Ethem. "**Ana Baba Tutumlarının Gençlerin Başarıları Üzerindeki Etkileri**". **Çağdaş Eğitim Dergisi**, sayı:35, 1979.

_____. **Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler**. Ankara, 1974.

_____. "**Üniversiteye Girişte Özel Dershanelerin Rolü**." VI.Bilim Kongresi: Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebligleri, TÜBİTAK, 1977.

_____. "**Lise Öğrencileri ile Ailelerinin Nitelikleri ve Öğrenci Başarıları**." **Eğitim Bilim Dergisi**. Cilt:6, sayı:33, 1981.

Özoğlu, S.Çetin. "**Eğitim Sistemimizde Ankara Fen Lisesi Uygulamasının Değerlendirilmesine İlişkin Bir Araştırma**." **Eğitim ve Bilim Dergisi**. 1977.

Piaget, Jean. **Eğitim Nereye Gidiyor? Anlamak Keşfetmektir**. Çev:Dr.A.Kadir Aslan-Doç.Dr.İbrahim Dönmezer. İzmir: E.ÜYayınları, 1993.

Razon, Norma. "**Çalışan Anne ve Çocuk**." **Aile ve Çocuk Dergisi**. Ak Yayınları, İstanbul, 1981.

_____. "**Öğrenme Olgusu ve Okul Başarısını Etkileyen Faktörler**." **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:63, Ankara, 1987.

Saracaloğlu, A.Seda. "**Anadolu Liselerinin Sorunları**." **Öğretmen Dünyası Dergisi**. sayı:94, Ekim, 1987.

- Sayın, Önal. **Aile Sosyolojisi** (Ailenin Toplumdaki Yeri). İzmir: E.Ü.Basımevi, 1990.
- Sisk, Dorothy. "*The Highly Creative*" **Creative Teaching of Gifted**. McGRAW-Hill Book Company, Chepter 10, 1987.
- Swassing, H.R. "*The Gifted Students*" **Exceptional Children**, 1983.
- Şemin, Refia. **Okulda Başarısızlık** (Sosyo-Kültürel Açıdan Şanssız Çocuklar) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975.
- Şengönül, Turhan. İzmir'de Ortaöğretim Kuruluşlarında Öğrenci Başarısını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E.Ü.İzmir, 1995.
- Tatlıcan, Ümit. Ortaöğretimde Başarı-Sosyo-Ekonomik Durum İlişkisi (Bergama İmam-Hatip Lisesi, Cumhuriyet Lisesi ve Bergama Lisesi Son Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma.) Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. E.Ü.İzmir, 1990.
- Tertemiz, Neşe Işık. "*Ödevin Başarıya Etkisi.*" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:81, Ankara, 1991.
- Tezcan, Mahmut. **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: Zirve Ofset, 8. Baskı, 1992.
- Torucu, B.Koçak. 13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirleyici Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, DEÜ. İzmir, 1990.
- Tufan, Beril. "*Dışgöçe Katılan Çocukların Yurda Döndükten Sonraki Uyum Durumları.*" (Ankara Anadolu Lisesi Almanca Bölümü Orta 1 ve 2. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma). **Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi**, Cilt:2, sayı:1-3, Ankara, 1984.

- Tunç, Sevim. **Türkiye’de Eğitim Eşitliği**. Ankara: A.Ü.Eğitim Fak.Yayımları, No:8, 1969.
- Türker, Vural. **Ankara’daki Üç Lisede Sosyo-Ekonomik Bakımdan Avantajsız Öğrencilerin Çeşitli Özellikleri ve Belli Başlı Eğitim ve Rehberlik Sorunları**. Doktora Tezi. H.Ü.Yayımları, Ankara, 1977.
- Uluğ, Feyzi. **Verimli Çalışma Alışkanlıklarını Kazandırma Konusunda Yapılan Rehberliğin Okul Başarısına Etkisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Ankara, 1981.
- Uluğ, O.-Güray, Ö.-Yücel, Y. "**Yabancı Dille Eğitim Yapan Okulların Sınavlarına Hazırlanan Öğrencilerin Kazanma Gereksinimi Stresine Renksiyonları**." **XXI.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları**. Adana: Ç.Ü. 1985.
- Umay, Aysun. "**Matematik Problemleri Çözmede Bazı Kişilik Özelliklerinin Etkisi**." **Eğitim Bilim Dergisi**. sayı:87, Ankara, 1993.
- Uysal, Ö.Faruk. **İzleme Testlerinin (Biçimlendirme-Yetiştirmeye Dönük Değerlendirmenin) Öğrenci Başarısına Etkisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ, İzmir, 1991.
- _____. **Öğrenme Sürecine Etkin Öğrenci Katılımının Öğrenme Sonuçlarına Etkisi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. DEÜ. İzmir, 1996.
- Ülgen, Gülten. "**Lisans Öğretimi Düzeyinde EBB 321 Eğitim Psikoloji Dersinde Başarı Beklentisi ve Erişi Düzeyleri**". **H.Ü.Dergisi**, Cilt:10, Ankara, 1994.
- _____. "**Başarı Beklentisi Önemli mi?**" **Eğitim ve Bilim Dergisi**, sayı:92, Ankara, 1994.

- Üstündağ, Tülay. "*Biliş Bilgisi Stratejileri.*" **Yaşadıkça Eğitim Dergisi.** sayı:44, 1996.
- Yanpar, T.Şahin. "*İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Benlik Kavramı, Ders İçi Öğrenme ve Ders Dışı Çalışma Yolları ile Başarı İlişkisi.*" **H.Ü.Eğitim Fak.Dergisi,** Cilt:10, Ankara, 1994.
- Yavuzer, Haluk. **Çocuk Eğitimi El Kitabı.** İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.
- _____.**Çocuğun Eğitimi ve Psiko-Sosyal Gelişimi Açısından Ailenin Önemi.** Aile ve Çocuk Dergisi, İstanbul, 1982.
- Yıldıran, Güzver. "*Türkiye'de Eğitim ve Sorunları.*" **Bogaziçi Üniversitesi Dergisi,** Cilt:15, İstanbul, 1994.
- Yılman, Mustafa. **Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri.** İstanbul: Türkiye Milli Kültür Vakfı, No:4, 1992.
- Yörükoğlu, Atalay. **Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar.** İstanbul: Özgür Yayın. 1989.
- Wesley, L.-Bailey G.K.-Madonna S. "*Classroom Environment and Locus of Control in Identifying High and Low Self Concept in Fourth and Fifth Graders.*" **Psychological Reports,** 1990.
- Zimbardo, P.G. **Psychology and Life.** Stanford University. Tenth Edition, 1979.

EKLER LİSTESİ

EK 1- ANKET

EK 2-ÖĞRENCİLERİN VERDİKLERİ YANITLARA GÖRE SPSS YÖNTEMİYLE
ELDE EDİLEN CRONBACH ALPHA GÜVENİRLİLİK KATSAYILARI

EK 3-SCHEFFE TESTİ SONUÇLARI

EK 4-TÜRKİYE'DE BULUNAN GENEL ANADOLU LİSELERİ SAYILARI (1996)

EK 1

Sevgili Öğrenci,

Bu anket Anadolu Lisesi Sınavlarına İzmir İli'nden Katılan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörleri tesbit etmeyi amaçlayan bir tez çalışması için hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, vereceğiniz yanıtların doğru ve samimi olmasına bağlı olacaktır.

Lütfen soruları dikkatli bir şekilde okuyarak durumunuza en uygun cevabı işaretleyiniz.

Teşekkür ederim.

Halide Edip AVCI

KİŞİSEL BİLGİLER

1-Cinsiyetiniz: A) Kız ( ) B)Erkek ( )

2-Hangi tür ilkokulda öğrenim gördünüz?

( ) A-İlkokul

( ) B-İlköğretim Okulu

( ) C-Özel İlkokul

3- Kazandığınız Anadolu Lisesinin İsmi: .....

4-Giriş Puanınız

A- 500-600 ( )

B-601-700 ( )

C-701-800 ( )

D-801-+ ( )

5-Tercih Sırası

A-1 ( )

B-2 ( )

C-3 ( )

D-4 ( )

E-5 ( )

F-Ön Kayıt ( )

6-İlkokuldan mezun olma dereceniz: A-Pekiyi ( ) B-İyi ( ) C-Orta ( )

7-Anne ve Babanızın Öğrenim Durumu

Anneniz

Babanız

( ) A-Öğrenim Grmemiş

( )

( ) B-İlkokul Mezunu

( )

( ) C-Orta Okul Mezunu

( )

( ) D-Lise Mezunu

( )

( ) E-Üniversite Mezunu

( )

( ) F-Lisansüstü Mezunu

( )

8-Anne/Babanızın Mesleği:

A)Annenizin:.....

B)Babanızın.....

9-Ailenizin Aylık Geliri

- A-..... - 10 Milyon'a kadar
- B-11-20 Milyon
- C-21-30 Milyon
- D-31-40 Milyon
- E-41-50 Milyon
- F-51-60 Milyon
- G-61-70 Milyon
- H-71-80 Milyon
- I-81 Milyon ve üstü

10-Anadolu Lisesi Sınavlarına girmeden önce kendinizi geliştirmek için özel ya da resmi bir kursa ne zaman katıldınız?

- A-İlkokul Birinci Sınıfta
- B-İlkokul İkinci Sınıfta
- C-İlkokul Üçüncü Sınıfta
- D-İlkokul Dördüncü Sınıfta
- E-İlkokul Beşinci Sınıfta
- F-Katılmadım

11-Yukarıda onbirinci soruda A,B,C,D,E seçeneklerden birini işaretlediyseniz hangisine devam ettiğinizi (kazanmanızda en önemli olanını) işaretleyiniz.

- A-Dershane
- B-Özel Kurs
- C-Özel Ders

12-Kazandığınızı Anadolu Lisesi'ne hangi listeden girdiğinizi belirtiniz.

- A-Asıl listeden girdim   B-Yedek listeden girdim   C-Önkayıt ile girdim

<p>Bu bölümde Anadolu Lisesini kazanmanızı etkileyen 91 faktör yer almaktadır. Her faktörün karşısında Katılıyorum (K), Kararsızım (KS) ve Katılmıyorum (KM) seçenekleri bulunmaktadır.</p> <p>Durumunuza en uygun seçeneği işaretleyiniz.</p>	K A T I L I Y O R U M	K A R S I Z I M	K A T I L M I Y O R U M
	K	KS	KM
1-Huzurlu bir AİLE ortamımızın olması	( )	( )	( )
2-Evde okul sorunlarımla ilgilenen bireylerin olması.	( )	( )	( )
3-Ailemin derslerimle ilgilenmiş olması	( )	( )	( )
4-Ailemin dershaneye göndermiş olması	( )	( )	( )
5-Çeşitli sınava hazırlık kitapları almış olması	( )	( )	( )
6-İyi bir ilkokula göndermiş olması	( )	( )	( )
7-Ailemin sınava hazırlanırken kısa tatil fırsatları yaratmış olması.	( )	( )	( )
8-Ailemin sınavda başarılı olacağıma inanmış olması	( )	( )	( )
9-Ailemin öğrenemediğim konular için ilkokul öğretmenimle görüşmüş olması	( )	( )	( )
10-Annemin ders çalıştırmış olması	( )	( )	( )
11-Çalışabileceğim bir odamın olması	( )	( )	( )
12-Ailemin sınavdan önce beni rahatlatmış olması	( )	( )	( )
13-Okula devamsızlık yapmamış olmam	( )	( )	( )
14-Sınavı kazanmak için kararlı olmam	( )	( )	( )
15-Anadolu Lisesi Sınavını kazanacağıma inanmış olmam	( )	( )	( )
16-Kendine güvenen biri olmam	( )	( )	( )
17-Derslere hazır gelmiş olmam	( )	( )	( )
18-Çok test çözmüş olmam	( )	( )	( )
19-Her test sonrasında kendi kendimi değerlendirmiş olmam	( )	( )	( )
20-Çalışmalarımı günü gününe yapmış olmam	( )	( )	( )
21-Anadolu Lisesi Sınavlarında sorulabilecek konuları daha çok çalışmış olmam	( )	( )	( )
22-Soru çözerken ve ders çalışırken zamanı etkili kullanmış olmam	( )	( )	( )
23-Her gün kendi belirlediğim miktarda soru çözmüş olmam	( )	( )	( )
24-Bir çok deneme sınavına girmiş olmam	( )	( )	( )
25-Deneme sınavlarında önceki puanımı geçmek için çabalamış olmam	( )	( )	( )

	K	KS	KM
26-Sınavdan bir gün önce iyi uyku uyumuş olman	( )	( )	( )
27-Okudugum İLKOKULUN sınıf mevcudunun az olması	( )	( )	( )
28-İlkokulumun laboratuvar, kütüphane ve oyun alanlarının yeterli olması	( )	( )	( )
29-Okulumun Anadolu Lisesi'ne öğrenci gönderme amacında olması	( )	( )	( )
30-Okulumun gelenek haline gelmiş başarılarının olması	( )	( )	( )
31-İLKOKUL ÖĞRETMENİMİN arkadaşça olması	( )	( )	( )
32-İlkokul öğretmenimin kazanacağına inanmış olması	( )	( )	( )
33-Kendine güvenen ve iddialı olması	( )	( )	( )
34-Öğretmeye istekli olması	( )	( )	( )
35-Bilgili olması	( )	( )	( )
36-Dersi ilginç hale getirmiş olması	( )	( )	( )
37-Dersin bir bölümünü sınava hazırlık çalışmalarına ayırmış olması	( )	( )	( )
38-Anlatamadığım konuları tekrar etmiş olması	( )	( )	( )
39-Çok test çözdürmüş olması	( )	( )	( )
40-Eve ödev vermiş olması	( )	( )	( )
41-Bireysel özelliklerimi dikkate alarak öğretmiş olması	( )	( )	( )
42-Öğrendiğimiz konu ile ilgili akılda kalıcı örnekler vermiş olması	( )	( )	( )
43-Grup çalışması yapmış olması	( )	( )	( )
44-Başarısız olduğum konuları söylemiş olması	( )	( )	( )
45-Anadolu Lisesi Sınavları ile ilgili bilgi vermiş olması	( )	( )	( )
46-Sınavla ilgili korku ve kaygılarımı gidermiş olması	( )	( )	( )
47-Önceki öğrenmelerimizle yeni konu arasında bağ kurmuş olması	( )	( )	( )
48-Ders kitaplarının yanında yardımcı kitaplar da kullanmış olması	( )	( )	( )
49-Sınıfta soru sorma, tartışma ortamları oluşturmuş olması	( )	( )	( )
50-Konuları ayrıntılı anlatmış olması	( )	( )	( )
51-Daha önce sorulmuş ve sorulabilecek konulara yer vermiş olması	( )	( )	( )
52-Sınavları test şeklinde yapmış olması	( )	( )	( )
53-Sınav sonucunu kısa sürede duyurmuş olması	( )	( )	( )
54-Her sınavdan sonra yanlışlarımı düzeltmiş olması	( )	( )	( )
55-Sınıf içi bilgi yarışmaları düzenlemiş olması	( )	( )	( )
56-Olayların sonuçlarını nedeniyle birlikte açıklamış olması	( )	( )	( )
57-Öğrendiğim bilgileri formüleştirmemi istemiş olması	( )	( )	( )
58-DERSHANEMİN sınıf mevcudunun az olması	( )	( )	( )
59-Her derse ayrı öğretmen girmiş olması	( )	( )	( )
60-Anadolu Lisesi Sınavları'nda BAŞARI'yı hedeflemiş olmaları	( )	( )	( )
61-Sınav başarısını tek hedefimiz haline getirmiş olmaları	( )	( )	( )

	K	KS	KM
62-Dershanemin başarılarıyla tanınmış bir dersane olması	( )	( )	( )
63-Bizi seviye sınıflarına ayırmış olmaları	( )	( )	( )
64-Rehberlik hizmetlerinin olması	( )	( )	( )
65-Sınavlara hazırlanmaya daha uygun kitapçıklarının olması	( )	( )	( )
66-Hızlı ve tarafsız sonuç değerlendirme imkanlarının olması	( )	( )	( )
67-Dershanedeki ÖĞRETMENLERİN kendi alanlarında uzman olması	( )	( )	( )
68-Arkadaşça olması	( )	( )	( )
69-Öğretmeye istekli olması	( )	( )	( )
70-Bilgili olması	( )	( )	( )
71-Dersi ilginç hale getirmiş olmaları	( )	( )	( )
72-Anlamadığım konuları tekrar etmiş olması	( )	( )	( )
73-Çok test çözdürmüş olması	( )	( )	( )
74-Kazanacağıma inanmış olması	( )	( )	( )
75-Konu ile ilgili akılda kalıcı örnekler vermiş olması	( )	( )	( )
76-Soru-cevap şeklinde ders işlemiş olması	( )	( )	( )
77-Derse katılmam için zorlamamış olması	( )	( )	( )
78-Anadolu Lisesi Sınavları ile ilgili bilgi vermiş olması	( )	( )	( )
79-Sınav korku ve kaygısını azaltmış olması	( )	( )	( )
80-Dershanedeki öğretmenlerin belirli aralıklarla (her ay...vb) test yapmış olması	( )	( )	( )
81-Konuları ayrıntılı anlatmış olması	( )	( )	( )
82-Sınavları test şeklinde yapmış olması	( )	( )	( )
83-Pratik problem çözme yöntemlerini öğretmiş olması	( )	( )	( )
84-Problemlerin değişik çözüm yollarını göstermiş olması	( )	( )	( )
85-Karmaşık bilgileri basitleştirmiş olmaları	( )	( )	( )
86-Dershanedeki ÖĞRENCİLERİN başarılı olmaya istekli olmaları	( )	( )	( )
87-Başarılı okullardan gelmiş olmaları	( )	( )	( )
88-Aynı sınıftaki öğrencilerin bilgi düzeylerinin benzer olması	( )	( )	( )
89-Dersane YÖNETİMİNİN çok sık deneme sınavı yapmış olması	( )	( )	( )
90-Seviler arası geçişin BAŞARIYA bağlı olması	( )	( )	( )
91-Sınavlarında bizi çıkacak sorulara çok benzer sorularla karşılaştırmış olmaları.	( )	( )	( )

EK 2

**ÖĞRENCİLERİN VERDİKLERİ YANITLARA GÖRE SPSS YÖNTEMİYLE
ELDE EDİLEN CRONBACH ALPHA GÜVENİRLİLİK KATSAYILARI**

Madde	Alpha Güvenirlik
Madde 1	.9204
Madde 2	.9201
Madde 3	.9201
Madde 4	.9198
Madde 5	.9200
Madde 6	.9198
Madde 7	.9201
Madde 8	.9201
Madde 9	.9201
Madde 10	.9205
Madde 11	.9200
Madde 12	.9199
Madde 13	.9205
Madde 14	.9202
Madde 15	.9198
Madde 16	.9199
Madde 17	.9201
Madde 18	.9199
Madde 19	.9196
Madde 20	.9197
Madde 21	.9200
Madde 22	.9198
Madde 23	.9199
Madde 24	.9196
Madde 25	.9196
Madde 26	.9201
Madde 27	.9203
Madde 28	.9196
Madde 29	.9192
Madde 30	.9195
Madde 31	.9196
Madde 32	.9197
Madde 33	.9195
Madde 34	.9193
Madde 35	.9196
Madde 36	.9198

Madde 37	.9199
Madde 38	.9197
Madde 39	.9196
Madde 40	.9196
Madde 41	.9194
Madde 42	.9196
Madde 43	.9197
Madde 44	.9198
Madde 45	.9194
Madde 46	.9195
Madde 47	.9194
Madde 48	.9196
Madde 49	.9196
Madde 50	.9198
Madde 51	.9193
Madde 52	.9198
Madde 53	.9199
Madde 54	.9197
Madde 55	.9202
Madde 56	.9193
Madde 57	.9192
Madde 58	.9199
Madde 59	.9205
Madde 60	.9193
Madde 61	.9195
Madde 62	.9196
Madde 63	.9199
Madde 64	.9204
Madde 65	.9193
Madde 66	.9195
Madde 67	.9196
Madde 68	.9193
Madde 69	.9193
Madde 70	.9194
Madde 71	.9199
Madde 72	.9196
Madde 73	.9195
Madde 74	.9192
Madde 75	.9195
Madde 76	.9194
Madde 77	.9200
Madde 78	.9195
Madde 79	.9195

Madde 80	.9193
Madde 81	.9197
Madde 82	.9197
Madde 83	.9198
Madde 84	.9194
Madde 85	.9198
Madde 86	.9191
Madde 87	.9198
Madde 88	.9197
Madde 89	.9194
Madde 90	.9196
Madde 91	.9196

EK TABLO 3
SCHEFFE TESTİ SONUÇLARI
Giriş Puanına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4055	Grup 1		Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.5686	Grup 2	Grup 1	
2.6930	Grup 4	Grup 1	
2.7052	Grup 3	Grup 1-Grup 2	

Giriş Puanına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.0767	Grup 2	Grup 3	Dershane ve İlkokuldaki Ortam
2.0950	Grup 1	Grup 3	
2.1900	Grup 4		
2.2650	Grup 3		

Giriş Puanına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.7414	Grup 2	Grup 4	Dışsal
1.8463	Grup 1		Motivasyon
1.8748	Grup 3		
2.0400	Grup 4		

Tercih Sırasına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4726	Grup 6	Grup 2	Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.5267	Grup 5	Grup 2	
2.5850	Grup 1	Grup 2	
2.6918	Grup 4		
2.7206	Grup 3		
2.7562	Grup 2		

Tercih Sırasına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.0732	Grup 5	Grup 2	Dershane ve İlkokuldaki Ortam
2.1051	Grup 1	Grup 2	
2.1577	Grup 3	Grup 2	
2.1592	Grup 6		
2.2528	Grup 4		
2.3712	Grup 2		

Annenin Öğrenim Durumuna Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4299	Grup 2		Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.5668	Grup 3	Grup 2	
2.5828	Grup 4	Grup 2	
2.6809	Grup 5	Grup 2	
2.7000	Grup 6	Grup 2	

Annenin Öğrenim Durumuna Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.6111	Grup 3		Dışsal Motivasyon
1.6707	Grup 2		
1.8447	Grup 4		
1.9563	Grup 5	Grup 3-Grup 2	
2.0300	Grup 6	Grup 3-Grup 2	

Babanın Öğrenim Durumuna Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4184	Grup 2	Grup 5	Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.4189	Grup 3	Grup 5	
2.5817	Grup 4		
2.6500	Grup 5		
2.6551	Grup 6		

Babanın Öğrenim Durumuna Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.6293	Grup 2	Grup 5	Dışsal Motivasyon
1.7464	Grup 4	Grup 5	
1.8649	Grup 3		
1.9000	Grup 6		
1.9250	Grup 5		

Annenin Mesleğine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.5419	Grup 8		Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.5477	Grup 5		
2.6051	Grup 4		
2.6894	Grup 3	Grup 8	
2.6969	Grup 1		

Annenin Mesleğine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.7631	Grup 8		Dışsal Motivasyon
1.8400	Grup 4		
1.9357	Grup 3	Grup 8	
1.9600	Grup 1		
2.2526	Grup 5	Grup 8	

Babanın Mesleğine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.5762	Grup 8		Dışsal Motivasyon
1.7229	Grup 4		
1.7881	Grup 6		
1.8656	Grup 3		
1.8917	Grup 5		
1.9620	Grup 1	Grup 8	
1.9882	Grup 7		

Ailenin Gelirine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4247	Grup 1		Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.5899	Grup 2	Grup 1	
2.6303	Grup 3		
2.6858	Grup 4		

Ailenin Gelirine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.0295	Grup 1		Dershane ve İlkokuldaki Ortam
2.1421	Grup 2		
2.2080	Grup 3	Grup 1	
2.2640	Grup 4		

Ailenin Gelirine Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
1.6872	Grup 1		Dışsal Motivasyon
1.7543	Grup 2		
1.9345	Grup 3	Grup 1-Grup 2	
2.0234	Grup 4	Grup 1-Grup 2	

Kursa Başlama Zamanına Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.0045	Grup 6		Dershanedeki İlköğretim Hizmetleri
2.5617	Grup 3		
2.6382	Grup 5	Grup 6	
2.6567	Grup 4		

Kurs Türüne Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.1553	Grup 2	Grup 3	Dışsal Motivasyon
2.5164	Grup 1	Grup 3	
2.7103	Grup 3		

Giriş Listesinin Türüne Göre

Aritmetik Ortalamalar	Gruplar	Farkın Kaynağı	Faktör Grubu
2.4726	Grup 3		Dershanedeki Öğretim Hizmetleri
2.6315	Grup 2		
2.6401	Grup 1	Grup 3	

EK 4
TÜRKİYE'DE BULUNAN GENEL ANADOLU LİSELERİ SAYILARI (1996)

SIRA NO:	İLİN ADI:	ANADOLU LİSESİ SAYISI
1	Adana	9
2	Adıyaman	4
3	Afyon	8
4	Ağrı	1
5	Amasya	3
6	Ankara	25
7	Antalya	10
8	Artvin	1
9	Aydın	5
10	Balıkesir	8
11	Bilecik	6
12	Bingöl	1
13	Bitlis	2
14	Bolu	2
15	Burdur	2
16	Bursa	15
17	Çanakkale	4
18	Çankırı	4
19	Çorum	4
20	Denizli	7
21	Diyarbakır	2
22	Edirne	3
23	Elazığ	1
24	Erzincan	2
25	Erzurum	2
26	Eskişehir	4
27	Gaziantep	4
28	Giresun	2
29	Gümüşhane	1
30	Hakkari	2
31	Hatay	10
32	Isparta	6
33	İçel	9
34	İstanbul	26
35	İzmir	15
36	Kars	2
37	Kastamonu	2
38	Kayseri	7
39	Kırklareli	3

40	Kırşehir	1
41	Koceli	12
42	Konya	17
43	Kütahya	5
44	Malatya	2
45	Manisa	10
46	Kahramanmaraş	5
47	Mardin	2
48	Muğla	7
49	Muş	1
50	Nevşehir	1
51	Nigde	2
52	Ordu	4
53	Rize	2
54	Sakarya	3
55	Samsun	10
56	Siirt	1
57	Sinop	4
58	Sivas	4
59	Tekirdağ	5
60	Tokat	5
61	Trabzon	5
62	Tunceli	1
63	Şanlıurfa	5
64	Uşak	3
65	Van	1
66	Yozgat	3
67	Zonguldak	5
68	Aksaray	1
69	Bayburt	1
70	Karaman	1
71	Kırıkkale	1
72	Batman	1
73	Bartın	1
74	Ardahan	1
75	Iğdır	1
76	Şırnak	1
77	Kilis	1
78	Karabük	2
79	Yalova	1
TOPLAM		365

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sınavlar Daire Başkanlığı Anadolu Liseleri Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınav Kılavuzu Ankara 1996